

TV 15

LETO XIV — št. 52 30. XII. 1976

BOREC IZ „DVANAJSTE“ VAM ŽELI

SREČNO NOVO LETO

stran 3

Leto, v katerega zdaj vstopamo, je spet leto, ki je za člane in za vse naše organizacije posebnega pomena. Posebnega zato, ker bomo v tem letu praznovali dva pomembna mejnika: 40. obletnico Titovega vodstva KP Jugoslavije in 30. obletnico ustanovitve naše organizacije – Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije.

Ti dve obletnici pa naj ne bosta za nas le slavnostno praznovanje, le ponosen spomin na prehojeno pot.

Predvsem naj bosta naša delovna spodbuda za jutrišnji dan, pogum za premagovanje ovir in težav in končno porok, da bomo, kakor doslej, zavestno, čvrsto in uspešno storili vse, kar naša socialistična samoupravna družbena skupnost še vedno pričakuje od nas borcev kot sestavnega dela skupne fronte. Za socialistične in humane odnose, za neuvrščenost, za trajen mir v svetu.

Zato vsem – zadovoljno in zdravo novo leto 1977, tovariši!

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije

Republiški odbor ZRVS Slovenije

Založba Borec

Uprava in uredništvo TV 15

Partizanom za novo leto

Ze odkar izhaja TV-15, sem vaša naročnica. Zelo rada ga prebiram in še posebno pesmi, ki so jih med vojno zapisali borci, aktivisti, interniranci... Pa sem se opogumila in vam pošiljam pesem, ki sem jo leta 1943, poleg darila, poslala partizanom za novo leto.

★

Ze tretje leto partizani skupaj zbrali boste se, da bi zdravi in veseli peli lepe pesmice.

Dovolj bilo je že trpljenja, prelito dosti je krvi, a iz krvi junaške, rdeča roža naj vzkali.

Vzkalila rdeča roža iz slovenske bo zemlje, nikdar več ne bo vsahnila, saj gojilo jo je gorje.

★

Tako sem napisala. Vem, da je skromno, pa vendar vas prosim, da je ne vržete v koš. Je spomin na dni, ko je naš narod preživel najhujše trenutke svojega obstoja.

ANTONIJA TRPIN,
Kajuhovo naselje 91,
p. Kočevje

V spomin padlim na Opčinah

Ta borbeni polet slovenske mladine na Primorskem je premalo upoštevan in njegove žrtve so premalo cenjene

Petnajstega decembra je minilo petintrideset let po ustrelitvi petih slovenskih mučnikov na Opčinah. Skoraj dve leti so bili podvrženi strahotnemu mučenju. Fašizem je hotel v svojem besu s silo streti to željo, ki je gorela v srcih primorskih Slovencev, pa mu to ni uspelo.

Po pripovedovanju zaprtih tovarišev sta bila najhujše mučena Ivan Ivančič iz Čezsoče in Viktor Bobek iz Ilirske Bistrice.

Pa se je zgodilo, da še do danes, po tolikih letih ni nihče osvetlil dela in trpljenja teh mučnikov, njihove neomajne ljubezni do slovenske domovine, njihove trdne vere v svobodo ter njihove brezkompromisne borbe proti fašizmu v času, ko je bil zločin že samo širiti slovensko pisano besedo!

Zaradi množice policije in avduhov so bili varni samo v gmajnah in v gozdovih, koder so ponoči prenašali ilegalni tisk in orožje ter se zbirali na sestankih. Samo dobro oboroženi fantje so s tveganjem lastnega življenja lahko prinašali med primorsko ljudstvo protifašistično literaturo in orožje, saj je bila močno zastražena meja skoraj nepremostljiva ovira.

Večina zaprtih pripadnikov organizacije TIGR je bila na Primorskem in v drugih krajih Slovenije aretirana leta 1940. Znano je tudi, da so bile na vodilne tigrovce razpisane visoke nagrade. Drugi so se umaknili v ilegalo, vendar je večina njih ostala na svobodi, da bi se borila naprej, pa so jih aretirali. Zaradi aretacij mladine v raznih krajih Primorske je bilo očitno, da je bila vsa Primorska v upornem vrenju, ki ga nihče več ne bo mogel zavreti.

Ta borbeni polet slovenske mladine na Primorskem je premalo upoštevan in neprimerno so ocenjene njene žrtve. Ze zaradi velikih vrednot tega borbenega prispevka, pomembnih tudi za prebujanje narodne zavesti in ponosa mladine med zamejskimi in sploh med Slovenci danes, ne bi smele pozabiti ali celo omalovaževati ustreljenih mučnikov. Tako sta pozabljena Ivan Ivančič in Viko Bobek, Bobeka so celo lažno oklevetali.

Slednje boli ne le njegove najbližje, marveč vse borce za svobodo. Da je Ivančičevo ime na spomeniku padlih v Čezsoči na zadnjem mestu med talci, žali spomin tega protifašističnega borca in junaka, s tem je hkrati storjena krivica vsej protifašistični borbeni dejavnosti revolucionarne primorske mladine pod fašistično diktaturo.

Viko Bobek in Ivan Ivančič sta kot idealista in iz globoke ljubezni do svojega ljudstva zavestno žrtvovala svojo mladost in v neenaki borbi za visoke cilje svobode žrtvovala tudi svoji življenji.

Najverodostojnejših prič Ivančičeve dejavnosti in junaštva, Ferda Kravanja-Petra Skalarja, Danila Zelena, Franca Kavsa in drugih, ni več. Toda Bobekovi soborci odločno zagovarjajo njegovo pošteno zavzetost antifašističnega borca. Rudi Šenkinc in Roman Maslo iz Šembij, ki sta tesno sodelovala z Bobekom, ga neštokrat spremljala čez mejo, z njim nosila orožje in literaturo, nista bila pred posebnim fašističnim sodiščem, ker ju Bobek kljub mučenju ni omenil. Internirana sta bila le kot osumljenca. Kakor ta dva, tako trdijo tudi Jože Grahor iz Spodnje Bitnje, Marija in Ivanka Zafred iz Stare Sušice ter Cilka Požar iz Nove Sušice, da je Bobek najbolj poštena oseba na svetu. Vsi ti in Franc Zafred so več let prenašali, širili in skrivali ilegalni tisk in orožje skupaj z Bobekom in se z njim ponoči sestajali po brkinskih gmajnah, a nihče ni prišel pred posebno sodišče, le Grahor in Franc Zafred, ki je med narodnoosvobodilnim bojem padel, sta bila internirana, ker ju je imela policija že prej na sumu.

Tudi Josip Ujčič, Lojze Pugelj in Viktor Jelarič iz Ilirske Bistrice branijo neoporečnost Bobekovega poštenja kot človeka in borca. »Sporazumno z Bobekom smo znesli nekaj starih neuporabnih pušk, bomb in drugega orožja v skrito jamo,« pravi Pugelj, »ga polili z žvepleno kislino, da je Bobek lahko pokazal »skrivališče orožja« fašistični policiji, jo s tem ukanil in s tem kril svojo dejavnost.« Josip Ujčič pripoveduje, da je bila na Danila Zelena razpisana nagrada 30.000 lir in Bobek je komisarju De Micheli obljubljal, da mu bo izročil Zelena. Medtem je Bobek štirinajst dni skrival Zelena v trnovski bajti in mu sam ves ta čas, ker tega ni nikomur zaupal, skrivaj prinašal hrano. Zelen si je izvinil nogo med prekoračenjem meje in ko je spet mogel hoditi, ga je Bobek spremljal čez mejo. Če nič drugega, je že to zadosten razlog, da je bil Bobek iskren tovariš, kajti v nasprotnem primeru bi bil kot slab človek pograbil ogromno vsoto denarja,« je sklenil svojo pripoved Ujčič, ki je z Bobekom poleg drugega nosil tudi peklenjske stroje preko meje in sta jih skupaj sestavljala.

Oborožene trojke, ki so prihajale čez mejo na področje Ilirske Bistrice in Brkinov, so popolnoma zaupale Bobeku, pri katerem so prenočevale, se skrivale in hranile po več dni. Z njimi je hodil čez mejo, prenašal z njimi orožje in tisk, se sestajal po vašen in skiceval sestanke soborcev. To potrjujejo tudi Just Godnič, ki živi v Kranju in je največkrat prišel oborožen in s tovorom tiska čez mejo. »Brezskrbno sem prenočeval pri Bobeku, ker je bil naš najboljši tovariš,« zatrjuje Godnič. Vsi njegovi sodelavci trdijo, da je bil zelo brihten, drzen in požrtvovalen. Organiziral in uveljavil je podtalno protifašistično delovanje po Brkinih, slovenski in hrvaški Istri ter še posebno na področju Ilirske Bistrice.

Neminljive so zasluge na Opčinah ustreljenih mučnikov, zato jim naše primorsko ljudstvo in sploh slovensko ljudstvo mnogo dolguje. Kolikor se bo podcenjevalo njihove zasluge in pomen njihovega boja, je to hkrati omalovaževanje protifašistične borbe naše manjšine pod fašističnim režimom in potemtakem tudi današnje borbe naših manjšin v zamejstvu za pravice, za katere so padle tudi žrtve na Opčinah.

TONE RUTAR,
Grčna 38
Nova Gorica

Spomini na vojne dni

Mladost, ki nam je minevala med vojno, je že daleč za nami, me pa smo že osivele stare mamice, a na ta čas ne bomo nikoli pozabile

Bil je eden izmed lepih novembrskih dni, ko sem se odpravila pod Uršljo goro, kjer prebiva moja prijateljica Pavla. V živahnem pogovoru sva obudili spomine na dni, ko je v naši domovini divjala vojna, spomnili sva se deklet, ki so leta 1944 hodile na sestanke mladine in naše sekretarke, mlade partizanke Majde.

Zanima me, če je še živa in kje živi, če se še spominja devetih deklet, ki jim je dajala razne lepake in ilegalni tisk. Učila nas je tudi partizanskih pesmi. Dekleta smo bile iz Zerjava, Uršlje gore in Javorja nad Črno. Tudi največ sestankov mladinske organizacije je bilo v Javorju, v samotnih kmetijah, tudi v gozdu.

Če prebira naš TV 15 in če bo prebrala tudi te vrstice, se nas bo morda spomnila in tudi če jo bo kdo spoznal na fotografiji, ki vam jo po-

Kje si, partizanka Majda?

šiljam, naj se mi, prosim, javi ter sporoči vse, kar ve o partizanki Majdi.

Še majhen spomin na te žalostne, a po svoje vendarle lepe dni.

Bilo je leta 1944, meseca oktobra. Dekleta smo se dogovorile, da bomo imele mladinski sestanek v Javorju. Majda nas je skupaj z drugimi dekleti že čakala na dogovorjenem mestu in ko smo prišle še midve s Pavlo, smo skupaj odšle na Drtnikov prelaz. Tam je ob robu gozda rasla lepa košata smreka in okrog nje smo se vsedle na mehke mah. Majda je najprej imela politični govor, potem nam je razdelila brošure in lepake, ki smo jih pozneje trosile po poteh, po katerih so hodili ljudje. Pripovedovala nam je tudi, kako se naša vojska hrabro bojuje in kako moramo z vsem srcem pomagati našemu narodnoosvobodilnemu gibanju. Kar naenkrat je počilo! Skočile smo, saj smo mislile, da smo izdane. Ko pa smo se ozrle, je iz gozda prišel lep velik srnjak... Stopil je na suho vejo, ki je pod njegovo težo tako počila. Malo je povohljajal okrog sebe in ko nas je zagledal, jo je spet ucvrl nazaj v gozd. Nasmehnile smo se in posedle nazaj na svoja mesta. Potem smo se še dolgo pogovarjale.

Mladost, ki nam je minevala med vojno, je že daleč za nami, me pa smo že osivele stare mamice, a na ta čas ne bomo nikoli pozabile.

STEFKA MELANSEK,
Razbor

Bivši vojni ujetniki in delovna doba

Odmev na pojasnilo v zvezi z vprašanjem Staneta Oholca iz Babne gorice, objavljeno 3. decembra v ITD

Ker odgovor, objavljen 3. decembra letos v ITD in namenjen Stanetu Oholcu iz Babne gorice, ne ustreza zakonitim določilom in ker je povzročil nepotrebno zmedo med bivšimi vojnimi ujetniki, objavljamo sledečo informacijo:

Po 74. členu Temelnjega zakona o pokojninskem zavarovanju se zavarovancu — jugoslovanskemu državljanu, ki je bil po 6. aprilu 1941 ujet ali interniran in se je v taboriščih vojnih ujetnikov ali političnih zapornikov oziroma internirancev daljši čas brez presledkov aktivno in organizirano udeleževal dela za NOG ter se po vrnitvi iz taborišča postavil na razpolago narodnoosvo-

bodilnemu gibanju ter nadaljeval aktivno delo zanj — pa mu ta čas ni priznan dvojno — starostna pokojnina, uveljavljena pred dopolnitvijo pokojninske dobe 40 let (zavarovanec) oziroma 35 let (zavarovanka), poveča za 30%, vendar največ do 85% pokojninske osnove.

V 75. členu zakona o Temelnjih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Ur. list SFRJ, št. 35/72) so določeni roki, ki veljajo za vložitev zahtevkov za priznanje posebne dobe s pričami. Zato zavarovanec — bivši vojni ujetnik, ki ni vložil svojega zahtevka za uporabo 74. člena TZPZ do konca leta 1966, te dobe ne more več uveljavljati. V obnovi postopka pa se lahko obravnava zahtevek, s katerim stranka uveljavlja dvojno štetje nekega obdobja, ki ji je v enkratnem trajanju že priznana in sicer iz naslova aktivnega sodelovanja ali internacije oziroma ujetništva, če je dokazano aktivno in organizirano delo za narodnoosvobodilno gibanje. Do obnove postopka pa ne more priti v primeru, če je posamezniku že priznana zavarovalna doba.

IZ PISARNE RO ZZB NOV SLOVENIJE

Kar nekako se bojim ljudi z beleznico in svinčnikom v rokah. Vem, da bi moral v pogovoru z njimi stisniti misli skozi ozek kanal, ki vodi do srca in še naprej v preteklost. Ampak moje misli so kakor dlani, poštene in robate. Če bi jih gospo-sko obdelali, ne bi bile več moje. Vi pa ste prišli, da bi se pogovarjali z menoj, nekdanjim borcem iz „dvanajste“.

Pogosto se v dneh pred novim letom spomnim kopice revno oblečenih otrok. S premraženimi rokami so pisali v sneg, s črkami, ki so bile večje od njihove postave — svoboda. Potem je izpod Snežnika planil veter, nenaden in vrtinčast, otroci so zbežali in črke so se zlele v nič dobrega obetajočo belino. Jaz pa sem poslej, kadarkoli je padel ta ali oni tovariš, videl v sneg zapisano

Sreča je bila, da so otroci preživeli, da so v lakomnem in izkoriščevalskem svetu našli pravo pot in da so v pravem trenutku zagoreli v plamenu revolucije. Sreča je bila, da sem bil lahko z njimi v partizanskih vrstah. Zagorela je domačija, padel je prvi in drugi sin, umirali so tovariši, pa sem postajal vse bolj klen. Kadar smo sedli k skledi zabeljenih žgancev, so nam v oči privrele solze. To je tisto, sreča nas je zbegala, ker je nismo bili navajeni.

Narodnoosvobodilni boj ni bil pravljica. Otroci prebirajo povesti o tem, kako so partizani delili krompirjeve krhlje, kako jih je včasih hranil le gozd, kako so v internaciji iz zemlje kopali črvičke, kako so materam iz rok trgali otroke, kako so junaki, ko so bile puške pripravljene na strel, klicali k svobodi in

zaprte prostore, zagrinjali zaves, dvakrat zaklepali vrat, šepetali...; peli smo in načrtovali nove akcije, nove delovne zmage.

Ne razumem tega sveta, mi pravijo in zdi se, da je res tako. Nekaj let po vojni so še prišli, nekdanji soborci in poklepetali z menoj. Pa so začeli govoriti o delu, o dodatnem delu, o vsem in vedno manj o tistih imenih v snegu, ki mi niso hotela iz spomina. Pripovedovali so, mi, da je moral Tone v dom onemoglih, čeprav imata sin in hčerka svojo hišo. Govorili so, da borci iz podjetja v dolini silijo k upokojitvi, drugim so očitali, da so se borili in da se še vedno bori samo za sebe, da so veteranska organizacija, da se vse preveč govori o narodnoosvobodilnem boju...!

Da, tudi taki so se oglašali, ki

breg. Pride pomlad in človek pozabi na zimo.

Kljub vsemu sem se vračal na goro. Tudi na njej so postajale pomladi bolj žive in zime milejše kot v naštrših dneh. Na poteh, ki so se za večno vklesale v naše življenje, je bilo mogoče videti vse več prešerne mladosti.

»... Povejte nam, kako je bilo tistega dne, ko so napadli bataljon. Ste bili izdani, ste postavili straže? Vas je bilo strah pred tolikšno premočjo...?

Mladi so me povabili v dolino. Po mestu so me vodili, obiskali smo šolo in tovarno pa občino in njihov klub, pokazali so mi igrišče, ki so ga zgradili s prostovoljnimi delom, govorili so o življenju tako kot ga sam že dolgo nisem doživljal. Ponosni so bili, samozavestni in odločni. Ko so govorili o napakah, svojih in tistih, ki so jih opazili v širši družbi, sem se počutil kot nekoč na sestankih v brigadi. Saboterje, delomrzneže, takšne ali drugačne sovražnike je potrebno brez milosti razkrinkati in onemogočiti. Človeka je mogoče ocenjevati samo po delu, njegovem odnosu do družbe v kateri živi. Vedno v življenju je bilo mogoče izbrati „lažjo pot“ za ceno ponosa in tujih žrtev. Tako so se rojevali kriminalci in okupatorjevi hlapci. In tudi pri nas so nekateri celo po letu 1945 tiho upali, da se bo vrnil njihov čas.

Ves čas sem govoril, da bi morali skrbeti in obnavljati mrežo, s katero smo v oboroženi revoluciji onemogočili sovražnike. Ugodje, preveliko ugodja je kot vino, ki ti zleze v kri in omehča glavo ter noge. Zdraviti je vedno težje kot preprečevati. Ziveti je treba počasi!

Vem, mudi se vam. Prav iz doline čutim nestrpnost predprazničnih dni. Nekaj časa bi morali živeti tu, na gori. V topli izbi vas ne bi pozdravil televizijski ekran, pred katerim bi morali v gosteh ves čas molčati. Nihče vas ne bi utrujal z dodatnim delom in s skrbjo, kako prepričati zdravnika, da morate v bolnišnici stalež. Morda bi se spočili od življenja in se vrnili na delo z novimi močmi. Kdo ve, morda bi tu gori še močnejše zboleli.

★

Da vas na nekoga spominjam, da se vam zdim mlajši kot v resnici sem, pravite. Mi vsi, ki smo preživeli narodnoosvobodilni boj, ki smo se utrjevali v delu po njem, ki smo imeli skupne cilje, smo podoba najpomembnejšega obdobja v naši zgodovini. In niti ni čudno, če se zdimo mlajši kot v resnici smo. Revolucija je vedno mlada. Mlada je bila, ko je bila v naših rokah in mlada je v rokah naših otrok in tudi že vnukov. Čeprav je človek dandanes oropan nekdanjega notranjega miru, je v njem več znanja in v družbi kakršna smo mi, tudi več odločnosti, da ne popusti dlani, v kateri varuje svoje bistvo.

Kadar me sneg odreže od sveta, ko moram obstati pred težo upognjenih vej, ko sem v zimskih dneh sam, začnem hrepeneti po prvih značilnih pomladi. Na robu gozda se oglasi pesem, zastava plane izza smrekovih vej in takrat si rečem: le kdaj je bil mir tvoja sreča?

Popijte čaj, tovariš. Ko se oblečem, bova odšla skupaj v dolino. Spotoma se bova ustavila pri Anžetovih in novi vodnjak v vasi vam bom pokazal. Prihodnje leto se bomo lotili...! Ej, kako hitro je leto naokrog.

SILVO TERŠEK

Borec iz „dvanajste“
vam želi

SREČNO
NOVO
LETO

njegovo ime. In takrat se mi je zdelo, da sneg ne bi smel nikoli skopneti, da bi morala imena padlih za vse čase ostati zabeležena na gricah in senošetih, v gozdovih in pred vami.

Ostal sem tu, na gori. Vedel sem, da se svet v dolini spreminja in sem želel, da mojega miru tu gori zob časa dolgo ne bi načel. Hodil sem na sestanke v vas, tudi na delovne akcije; z njimi sem se otepal starosti in gojil občutek, da še vedno lahko pomagam naši stvari. Na koncu mi je še vedno ostal — mir.

Boste razumeli, če omenim, da me sreča potisne v jok? Otepanje z lakoto in predvojnimi bojem, da bi preživel, me ni nikoli potisnilo na kolena. Sleherni drobci sreče, ki je danes tudi s posebno pozornostjo ne bi opazili, mi je vtil novih moči.

poginu okupatorja. Gladek papir na še bolj gladki šolski klopi, naučen učiteljev glas in potem cesta, ki jo melje tisoč najrazličnejših koles in dom pogreznjen v blazine...!

Otroci morajo ostati srečni. Vojna ne sme biti del njihovega sveta. Naj prebirajo povesti, naše, resnične in prizanesljive.

Da sem čudak, mi pravijo. Svojo hišico sem gradil trideset let — na menoma tako dolgo. Užival in veselil sem se med gradnjo. Vsaka nova opeka je bila kos nove sreče in vedel sem, da bom srečen toliko časa, dokler bom gradil. Tudi z udarniškim delom po vojni je bilo tako. Slehernega novega metra ceste smo se veselili, še tako majhne delovne zmage. Gradili smo hitro in vse več. Po delu se nismo umikali v ozko

so iz nič skušali izklesati svoje za-sluge; in še hudo glasni so bili nekateri. Računali so na pozabljenost, ki začne z leti glodati v ljudeh. Iskali so najlažjo pot, da bi svojemu praznemu življenju dali vsebino. To, vidite, to me je hudo razburilo.

Nisem molčal. V dolino sem hodil, tudi bentil. Pridružil sem se tistim, ki niso dovolili, da bi že mrtve še enkrat pokopali in z njimi vred pahnil v jamo vase, za kar so se žrtvovali in čemur so bile namenjene tudi naše moči. Včasih, ob zimskih večerih, ko je pobočja zasul visoki sneg, sem mislil, da ne bo več mogoče utreti gazi do sosedove hiše. Pa so spet, kot tolikokrat prej, ozelenele rebri, v grapah in na jasah so bila s cvetjem odeta imena. Vzel sem kramp in lopato in stopil v vrsto tistih, ki so se zajedli v

Tiskovni sklad TV-15

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je na svoji seji 17. decembra 1976 sklenil ustanoviti TISKOVNI SKLAD TV-15 in je v zvezi s tem sprejel

pravilnik o namenu in uporabi sredstev tega sklada.

★

1. Glede na to, da je glasilo ZZB NOV Slovenije in ZRVS Slovenije TV-15 v pogostih denarnih težavah, ki ogrožajo njegovo normalno izhajanje

ter zavirajo njegov napredek in sodobnejši razvoj, ustanavljata republiški odbor ZZB NOV Slovenije in republiški odbor ZRVS Slovenije kot ustanovitelja lista TISKOVNI SKLAD TV-15, v katerega naj se zbirajo in stekajo sredstva za denarno pomoč našemu glasilu.

★

2. V TISKOVNI SKLAD TV-15 vlagajo občinski odbori ZZB NOV in

ZRVS, družbenopolitične skupnosti, družbenopolitične organizacije, delovne organizacije in posamezniki prispevke po svojih možnostih in preudarku.

★

3. TISKOVNI SKLAD TV-15 pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije se uporablja za denarno podporo glasilu ZZB NOV Slovenije in ZRVS Slovenije za premostitev težav ob raznih podražitvah papirja, tiskarskih storitev ter povečanju drugih stroškov, ki jih terjaja sodobnejše urejanje in tiskanje glasila.

4. TISKOVNI SKLAD TV-15 upravlja petčlanski odbor, ki ga imenujeta republika odbora ZZB NOV Slovenije in ZRVS Slovenije.

★

5. Odbor daje o svojem delu in o stanju sklada poročilo republiškima odboroma vsako leto.

★

6. Sredstva TISKOVNEGA SKLADA TV-15 se zbirajo na tekočem računu: republiški odbor ZZB NOV Slovenije, številka 50100-678-45473, tiskovni sklad TV-15.

Štirje proti petnajstim

Ko je skupina prispela v Gabrje je ugotovila, da so domobranci iz Tolmina odpeljali omenjenega mladeniča prejšnjo noč s seboj. Nadaljevali so pot skozi gozd proti Volarju. Hoteli so postaviti stik z Valerijo Kanalec, komandantovo sestro, ki je bila ena izmed naših obveščevalcev. Po naključju so jo opazili na njivi pod gozdom pred vasjo. Previdno so jo poklicali. Sledil je zanimiv pogovor. Naša skupina je med drugim izvedela, da sovražnikova patrolja, ki običajno šteje pet do sedem mož, odhaja vsaj enkrat dnevno iz Volarja v Tolmin. Ker so vselej imeli s seboj dvokolico, ki so jo vlekli vojaki, so bili vsi mnenja, da gre za preskrbovanje postojanke iz Tolmina. Patrolja je načeloma odhajala v Tolmin zjutraj in se vračala po nekaj urah. Sovražnikova skupina je bila praviloma razdeljena na dva dela. Pred glavnino z dvokolico je korakala predhodnica (izvidnica) — dva vojaka. Bila sta približno petdeset metrov pred drugimi.

● Odločili so se za akcijo

Po kratkem posvetovanju se je odločil komandir, da bodo postavili zasedo ob cesti Gabrje—Volarje in sicer na severni strani. Tovariš Blisk je dobro poznal sleherni košček zemljišča okrog svoje vasi. Tistega dne tovarišica Valerija ni bila prepričana, če je sovražnikova patrolja že odšla proti Tolminu. Zategadelj se je tovariš Blisk odločil, da bo postavil zasedo tako, da bi bilo mogoče zajeti patroljo pri odhodu ali ko bi se vračala. Blisk in Ljubo sta se skrila ob robu gozda pri seniku (to mesto je na sliki označeno z 1), tovariša Kumar in Hribar pa sta bila oddaljena približno petdeset metrov v smeri proti Tolminu (mesto označeno z 2). Z obeh krajev je bilo mogoče videti približno sto metrov ceste.

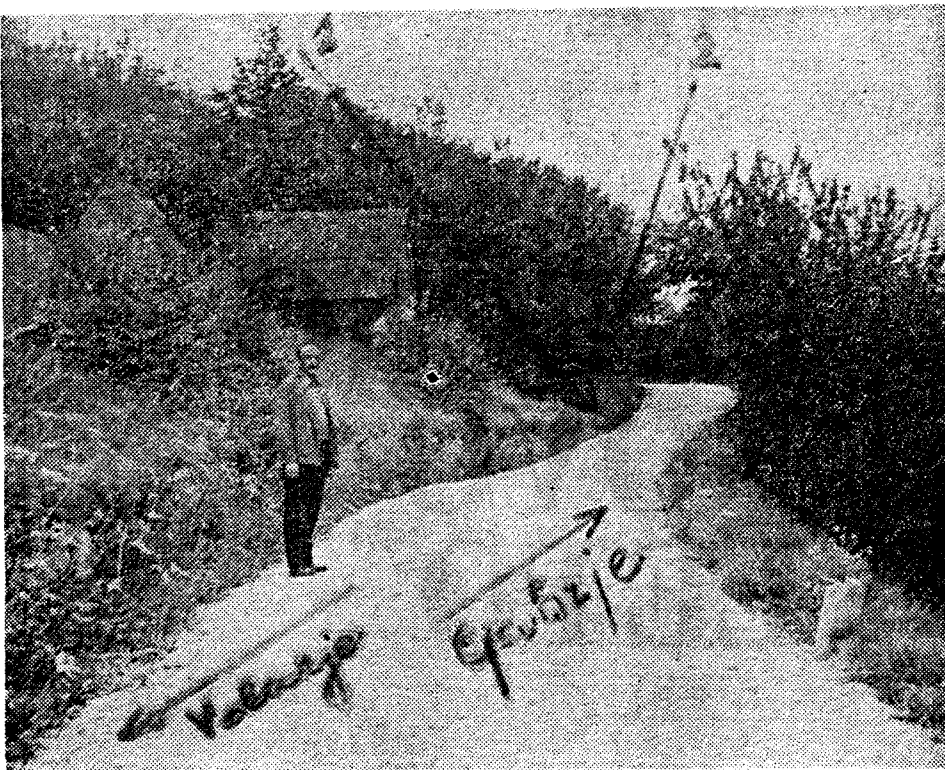
Se preden so zasedli položaje, so se dogovorili, da bosta skupini stopili v akcijo istočasno, ko se bo sovražnikova glavnina znašla v sredini med obema zasedama. Pri tem naj bi izvidnico zajela le ena izmed skupin in sicer tista, ki je bila bližje Gabrju. Če bi prišla patrolja iz tolminske smeri, bi jih zajela skupina, ki je bila bližje Volarju.

Tovariši so pritaženo čakali nekaj ur. Približno ob dveh popoldne so opazili

predhodnico, ki je prihajala iz Volarja. To je pomenilo, da patrolja šele odhaja proti Tolminu. Odločili so se za akcijo.

Tako kot so pričakovali, sta bila v predhodnici dva vojaka. Približno sto metrov od njiju je korakala druga skupina (štirje vojaki). Toda nekaj več kot petdeset metrov dlje je bila še ena skupina sedmih vojakov z dvokolico in nazadnje še dva vojaka v zaščitnici. Skupaj je bilo torej petnajst sovražnikov vojakov.

Tovariša Kumar in Hribar sta zaradi nezadostne preglednosti opazila le izvidnico in drugo skupino. Glavnine z dvokolico in zaščitnico nista mogla videti. Tovariša Blisk in Ljubo sta malo kasneje opazila tudi glavnino, ne pa zaščitnice. Opazila sta jo, ko se je akcija že končala. Časa za dopolnilne dogovore ni bilo več.

Tovariš Viktor Kanalec-Blisk na prizorišču dogodkov po 32 letih. Fotografija je bila pomotoma objavljena že v 47/48 številki TV-15.

● Sovražnikov bes

Takrat, ko je sovražnikova predhodnica prišla do Hribarja in Karla, je leta skočil na cesto in ukazal: »Mani in alto!«

Zelo presenečena vojaka se nista upirala. Izročila sta puški in legla na zemljo kot je ukazal Hribar.

Kmalu po tistem je prispela podoficirjeva skupina, ki je doživela enako usodo kot predhodnica. Karlo in Hribar sta že menila, da je akcija konec. Tedaj pa se je prikazala še glavnina z dvokolico. V tistem sta stopila v akcijo Blisk in Ljubo, ki sta bila za glavnino kot je bilo dogovorjeno. Takrat sta jo opazila tudi Karlo in Hribar. Glavnina je bila torej zajeta istočasno z obeh strani.

Nazadnje je prihajala še zaščitnica. Ko so okupatorjevi vojaki videli, kaj se dogaja na cesti, so planili v beg nazaj proti Volarju. Postojanka je bila samo kilometer oddaljena. Partizani so morali naglo ukrepati. Puške brez zapirav so vrnili ujetnikom (trinajst jih je bilo). Postavili so jih v vrsto in se skupaj podali na pot proti Krnu, po strmih pobočjih Mrzlega vrha. Manj kot petnajst minut je minilo, ko se je začelo močno obstreljevanje tega pobočja z minometi in mitraljezi. To je bila »reakcija« okupatorja iz postojanke v Volarju, ko je izvedel za usodo svojih vojakov. O tem je verjetno poročala zaščitnica, ko se je vrnila s prizorišča akcije.

● Italijanski vojaki so hvalili partizane

Na poti proti Krnu, čeprav je bila steza dobro skrita, so se morali partizani z ujetniki večkrat umakniti v zaklon. Navzlic sovražnikovemu ognju so prispeli živi in zdravi v taborišče. Vesele je bilo nepopisno. S seboj so prinesli tudi plen: puškomitraljez, deset pušk, brzostrelko, večjo količino streliva in približno štirideset tisoč lir.

Četno poveljstvo je sklicalo posvet. Sklenilo je, da bodo podoficirja predali Ozn, ostale vojake pa bodo poslali na drugo stran Soče, v štab bataljona (v Goriška Brda), s priporočilom, da jih oddajo italijanskim partizanskim enotam.

Istega dne proti večeru, preden so ujetniki s spremstvom odšli na pot, je imel četni politkomisar kratek govor v italijanskem jeziku. Orisal je vojaško-politični položaj v Evropi in Jugoslaviji ter poudaril, da je še čas za njihov prehod v partizanske vrste. Te besede so naletele med italijanskimi vojaki na ugoden sprejem.

Z nočjo so odšli na pot čez Sočo. Spremljali so jih trije partizani. Ko so proti jutru prispeli nad vas Foni (Kolarje), so naleteli na nemško-domobranksko zasedo. V kratkem boju so bili ubiti trije Italijani, partizani pa so srečno odšli. Ostale italijanske vojake so Nemci ujeli in jih ponovno vrnili v njihovo enoto. Kasneje so leti v Volarju pripovedovali, da so partizani lepo ravnali z njimi.

KAMILO BRESAN

Napisano v spomin soborcem, ki so padli 19. decembra 1944 v Selih pri Žakanju, na desni strani Kolpe

Na mrtvi straži v Beli krajini

Tretji bataljon Belokranjskega odreda je bil na straži na hrvaški strani Kolpe, sicer precej daleč od reke, v vasi Sela. Takrat je imel bataljon približno petdeset borcev. Številčno stanje v bataljonih se je pogosto spreminjalo. Bataljoni Belokranjskega odreda so bili nekakšna šola za borce — novince. Belokranjski odred je imel v svojem sestavu veliko borcev s Primorske in kasneje tudi s Stajerske. Čez čas so bili razporejeni v druge enote. Spominjam se, da je nekoč odšlo v VDV kar sto borcev.

Manjše število borcev v bataljonu je bilo vzrok, da smo postavljali stražo tako, da smo varovali sebe in seveda tudi naše osvobojeno ozemlje v Beli krajini. Bili smo na mrtvi straži, kar pomeni, da so stražarji vztrajali na stražarskem mestu pa naj se je zgodilo karkoli. Čeprav je bilo v bataljonu kot rečeno manjše število borcev, jih je bilo na straži tudi po osem hkrati. Včasih so se menjavali vsako uro, kar je veljalo še posebno za zimske noči. Tako je bilo tudi takrat v Selih.

Belokranjski odred je imel tri ali štiri bataljone, na vsakem koncu Bele krajine enega: na Kočevskem, pri Vinici, na Žužemberškem področju in čez Kolpo pri Metliki ali vaseh tam okrog.

Tretji bataljon je prispel v vas Sela

ponoči 19. decembra. V vasi je bilo navadno vzdušje. Ljudje niso bili navdušeni nad prihodom partizanov. V hiši, kjer se je naselil štab bataljona, so imeli dva sinova pri ustaših v Ozlju. Tudi iz drugih tamkajšnjih hiš je bilo precej domobrancev v Ozlju in Karlovcu. Čeprav smo bili precej daleč od Metlike, so naši borci že zjutraj vzpostavili zvezo s štabom odreda. Skupaj z Jurčetom, komandantom odreda, sem sedel pri telefonu. Komandant bataljona je na osnovi podatkov, ki so jih prinesle bataljonske patrolje, razporedil borce na položaje. Iz štaba odreda so javili, da se ne dogaja nič posebnega. Sporočili so tudi, da so ustaši v svoji postojanki.

Borci so prezebali na položajih. Bil je to meglen decembrski dan. Tudi sredi dopoldneva nismo dobili nobenih novih sporočil. Komandant bataljona (tovariš Franc) je še vedno vztrajal, da morajo ostati na položajih. Ure so minevale. Nenadoma je počil strel. Ko sem pritekel iz hiše, sem že videl daleč pod nami na ravnini, kako nas v strelcih obkrožajo ustaši in domobranci. Prišli so iz Ozlja ali čez Ribnik iz Karlovca.

Ustaši so napadli tudi naše položaje — z lahkim minometi. Naši borci so odprli ogenj, toda borba ni trajala dol-

go. Sovražnik je bil v veliki premoči. Ko sem pritekel na položaj, je bil naš desni bok (proti jugovzhodu) že poln ustašev. Komisar čete, tovariš Cegnar, je kričal, da naj streljamo samo v cilj, da naj varčujemo s strelivom...! Ustaši so močno pritiskali. Morali smo se prebiti proti severu iz vasi, kjer je bil edini možni izhod.

Umaknili smo se, pa so se tudi ustaši. Naši novi položaji so bili precej nižje — na desnem bregu Kolpe. Čakali smo da bi prišli za nami še ostali borci. Mnogo jih je ostalo v Selih. Nekateri so celo ujeli.

Noč smo preživeli v Križevski vasi pri Metliki. Rano zjutraj so nam prišli na pomoč borci iz oficirske šole iz Metlike. Skupaj smo se odpravili proti bojišču prejšnjega dne. Borci so bili še vedno na položaju — mrtvih je bilo petnajst ali nekaj več. Kasneje smo izvedeli, da so ustaši Ivana Cegnarja (doma iz Brkinske hrušice) ujeti in mučili ter obesili na brzojavni drog v Karlovcu. Ustaši so oropali padle borce in jim slekli celo spodnje perilo. Tako je večina padlih tovarišev ležala v izkopanih strelskih rovih gola in zamrznjena.

Vaščani so se pred nami poskrili. Tudi naših stvari ni bilo več. Najbolj hudo nam je bilo za kuhinjo.

Padle tovariše smo naložili na voze in odšli proti Metliki. Med potjo smo ujeli ustaša, ki je bil doma iz vasi Žakanje. Padlim borcev so skupali grob na jugovzhodni strani pokopališča pri TREH FARAH — Rosalnice pri Metliki.

To je bil največji davek, ki ga je dal Belokranjski odred v času svojega obstoja.

MILAN CIRK

Vas ob Kolpi

Ko smo se te dni bližali Beli krajini smo že mislili, da bomo lahko zapisali, da smo jo zagledali vso v belini. Vendar ni bilo tako. Sneg nas je ujel samo na Gorjancih, na belokranjski strani pa je deževalo. Bil je prav pust jesenski dan. Črnomelj, metropola tega jugovzhodnega dela Slovenije, je bil domala prazen. Samo okoli hotela Lahinja je bilo malo bolj živahno. Tu so tudi ustavljali avtobusi, najhitrejša zveza z »zaleđjem«.

Da bi se boljše orientirali, smo se pred hotelom zazrli v »turistično tablo«. Poiskali smo kraj Adlešiče, kamor smo bili pravzaprav namenjeni. Ob imenu Adlešiči je bila narisana rdeča peterokraka zvezda, kar je na legendi pomenilo, da je kraj poznan iz časov NOB. Toda na tej tabli še ni narisana nova asfaltirana 13 kilometrov dolga cesta iz Črnomlja do Adlešičev, ki se imenuje »Partizanska magistrala«. Zgrajena je bila v spomin na glavno kurirsko pot med hrvaškim in slovenskim glavnim partizanskim štabom. Kurirska pot je zaživela že v drugi polovici enainštiridesetega leta in ni bila do konca vojne nikoli prekinjena.

Med prvimi so se odločili

Na območju Adlešičev je bila 29. junija 1941. leta konferenca starih predvojnih komunistov, ki je dala domačinom jasne smernice za borbo proti okupatorju. Enotno so takoj za tem nastopili proti sovražniku in lahko se pohvalijo, da med njimi ni bilo nikoli izdajalca. Njihovo vedno bolj organizirano protifašistično gibanje ni ostalo skrito Italijanom, ki so imeli na tem območju kar tri postojanke: karabinjerji so bili v Purgi, fašisti v Pobreškem gradu in obmejna straža v šoli.

In 8. septembra 1941. leta so okupatorji zaprli več kot 60 domačinov. Vendar je ta italijanska akcija naletela med prebivalstvom na popolnoma drugačen učinek, kot so ga pričakovali. Namesto da bi se preplašili, so Belokranjci začeli še z večjim poletom širiti odpor proti okupatorju. Možeje so masovno odhajali med partizane, v vasi pa so ostale samo žene z otroki in starčki. Toda prav vsi so bili vključeni v narodnoosvobodilnem gibanju.

»Mislim, da skorajda ni bilo Belokranjca, ki ne bi delal za NOB,« je dejal Rado Kordič, sekretar ZZB črnomeljske občine, ki nas je iz Črnomlja pospremil do Adlešičev.

»Če že kdo ni bil partizan, je bil pa vključen v eni izmed enajstih organizacij: pionirski, mladinski, SKOJ, OF, KP, AFŽ, narodni zaščiti, šolskem odboru, Rdečem križu ali združenem svetu. Da, že tedaj smo imeli v Beli krajini šolske odbore in združene svete. Vas Adlešiči, ki se ji pravkar bližamo, je ena najprizadenejših krajevnih skupnosti v naši občini. Tudi po vojni so imeli zadrugo, ki je uspešno obnovila 22. marca 1945. leta do tal požgano vas.«

V mali vasi Adlešiči, ki je postavljena na griču, dobrih sto metrov od Kolpe, sta se nam pridružila Ivan Grabrijan in Lojze Cvitkovič. Odšli smo v krajevni poštni urad, kjer je tovariš Cvitkovič upravnik, ter začeli pogovor.

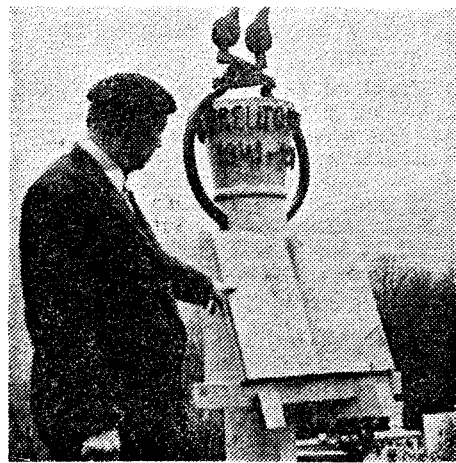
V občinskem prostoru so Adlešiči kot celota najbolj organizirana krajevna skupnost. Med prvimi so, ko gre za vprašanje samoprispevka, organiziranja volitev in proslav.

Po tridesetih letih

»Vidite, kako so naši Belokranjci skromni,« je povzel besedo Kordič. »Res je, da je bilo že mnogo storjenega v teh povojnih letih, vendar se Bela krajina ne more primerjati z napredkom, ki ga je opaziti v ostalih delih Slovenije. V naši občini živi danes še 400 preživelih borcev, od katerih ima le dobra polovica urejeno pokojnino, priz-

navalnino in podobno. Večina teh borcev živi na svojih kmetijah.«

Občino nemalo bremeni zdravstveno stanje borcev. Velika večina boluje za revmatizmom. Nič čudnega, če so zboleli za to boleznijo, ko pa so morali vrsto let po več kilometrov pešati proti Črnomlju v službo. In nato so sledila še partizanska leta. Vsem tem pozikusa borčevska organizacija pomagati,

Lojze Cvitkovič ima zbranih kar dvajset albumov zgodovine Adlešičev. Pokazal nam je krajevni pomnik iz časov NOV.

saj pošlje vsako leto nekaj borcev v zdravilišča. Še letos in do prihodnje pomladi, bodo poslali na zdravljenje šestdeset bivših partizanov.

»Naš kraj je odročen. Ena od vasi je osemnajst kilometrov oddaljena od centra naše krajevnosti. Upam, da bo sedaj drugače, ko smo dobili novo »Partizansko magistralo«, čeprav ji manjka še šest kilometrov do kraja Žunič ob Kolpi,« je povedal Ivan Grabrijan, delegat krajevnosti in tajnik ZZB v Adlešičih. Cesta je zanj eden največjih povojnih uspehov, takoj za njo pa šiviljski obrat tovarne Rog iz Novega mesta.

»Vesel sem,« je nadaljeval Grabrijan, »da se je lahko v tem obratu zaposlilo štirideset naših žena in deklet in si tako v precejšnji meri izboljšalo svoj življenjski standard. Naša zemlja ni posebno rodovitna in nam ne da kaj prida pridelkov. Ta obrat pa je tudi naša rana, ker se je bati, da ga bodo zaradi odročnosti zaprili. Mimo tega gostuje v prostorih šole, kar pomeni le zasilno rešitev. Naša želja je, da bi se za ta obrat zgradil nov objekt. Če tega objekta ne bo, bodo obrat verjetno ukinili in naša dekleta si bodo začela iskati službo v tujini.«

Naši sogovorniki z leve proti desni: Rado Kordič, Lojze Cvitkovič in Ivan Grabrijan

Svoj referendum

Zavedajoč se pomembnosti tega šiviljskega obrata za kraj, so občani sami organizirali referendum za samoprispevek. Referendum je v celoti uspel, saj je bila vsaka domačija pripravljena prispevati 1000 din za izgradnjo novega obrata. Če bi ta obrat uspešno zaživel, vsaj tako upajo, bi se domov vrnili tudi tisti, ki služijo kruh v tujini. Tako bi se vse moči tega kraja združile pri izgradnji večjih in lepših Adlešičev. Toda do danes se pri tem ni veliko naredilo. V šolski dvoranci, kjer sedaj gostuje obrat, tudi ni več prostora za delo kulturno-prosvetnega društva s folklorno skupino ter tamburaškim in pevskim zborom. Ali bo to društvo, s svojo dolgoletno tradicijo (že 1908. leta so z Zelenim Jurijem nastopili na Dunaju) moralo prenehati z delom?

»Kaj nam pomaga priznanje,« se je oglasil Cvitkovič, »ki smo ga letos prejeli za Adlešiči večer v Ljubljani, ko se je bati, da letos prvič po osvoboditvi ne bomo imeli kje organizirati proslave za 29. november.«

»Mislim, da ne bo tako hudo, kot napoveduje Lojze,« je vskočil v besedo Kordič. »Do praznika je še teden dni. Prepričan sem, da se bo do tedaj že našla rešitev!«

Ali je res tako hudo?

Lojze Cvitkovič je še povedal: »Kar se tiče hrane, se v minuli vojni ni bilo tako težko bojevati, saj je skoraj vsaka belokranjska domačija imela v hlevu po dva para volov. Danes žal ni tako! Vprašanje je, koliko časa bi danes zdržali, če bi slučajno do česa prišlo? Morali bi popraviti tudi kakšen jez in dinamo na Kolpi, da bi v morebitnem vojnem stanju imeli na voljo vsaj malo elektrike. Celo med vojno je pridno tekla dinamna in nam dajala luč, pa tudi mlino so se noč in dan vrteli. Danes tega ni več, tudi ni več ročnih mlinov. Mlade ljudi bo zadržala samo obnova tega kraja in kultura, ki si jo tudi želijo.«

Njihova želja je, da bi se spet obnovili ti mlini, če že zaradi drugega ne, pa vsaj kot pomnik na minule vojne dni. Tudi cesta do Žuniča in novi most čez Kolpo želijo imeti in ne samo prometni znak prepovedi, kar je po Cvitkovičevih besedah najcenejše »popravilo mostu«. Ta most si želijo vsi od Karlovca do Črnomlja.

ROGER GOGALA

Pošta in krajevni urad v Adlešičih

Ob koncu leta posvečenega Ivanu Cankarju

Zadrugi

Glavo ponosno dvigni vsak, odločno stopaj naš korak, saj gremo v težki dušni boj za narod svoj!

Za nami kratka vrsta let, pred nami širni, hrupni svet, žari pred nami dan krasen, svobode dan.

Kot bratje vsi združimo se, v nevstrašni krog vstopimo se, le sloge bratsko ogenj vroč nam daje moč.

Kdor straši se, ta ni za nas, zvesto srce, vesel obraz, s ponosom v težji dušni boj za narod svoj! —

Ivan Cankar
pesmi 1893—1914, Erotika, 1902
(pesem je napisana s svinčnikom, brez datuma in brez podpisa prva tiskana objava: DS 1820, 14, vključena v razpravo dr. Izidorja Cankarja Ivan Cankar v Zadrugi)

V ponedeljek, sedemindvajsetega decembra letos, je bila v mali dvorani skupščine SFRJ v Beogradu 5. seja zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije.

Na seji, ki ji je predsedoval tovariš Kostja Nadj, predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, so najprej razpravljali o vlogi ZZB NOV Jugoslavije pri uresničevanju in nadaljnjem razvoju delegatskega sistema, v drugi točki dnevnega reda so spregovorili o delu predsedstva in komisij zveznega odbora v letu 1976, pa o predlogu delovnega programa za prihodnje leto in v nadaljevanju še o nekaterih aktualnih temah.

O 5. seji zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije bomo obširneje spregovorili v naslednji številki TV-15, ki bo izšla 13. januarja 1977.

S slovensko zastavo iz internacije

Ko so nas 23. aprila 1945 Amerikanci dohiteli in osvobodili pri vasi Mernfels ob cesti proti mestu Cahm na Zgornje Bavarskem, je bila naša prva skrb, da si čimprej opomoremo, da bi se lahko podali na dolgo pot proti domu. Izčrpani od nezadostne prehrane, težkega dela in nečloveškega postopanja v koncentracijskem taborišču Flossenbürg ter od štiridnevne hoje (evakuacije) brez vsake hrane, smo si morali vsaj za silo pridobiti moči za dolgo potovanje. Zaradi tega smo se nekateri slovenski rojaki zbrali v mestecu Roding ob reki Regen, v neki prazni dvonadstropni stavbi, kjer so bili pred tem razni uradi in tudi sedež gestapa.

Že drugi dan vselitve je zavihrala skozi okno v prvem nadstropju naša lepa slovenska zastava. Sešil jo je iz raznih kosov blaga, ki smo ga dobili na podstrešju, pokojni Janez Makovec. Marsikateri domačin, a tudi Amerikane, je z začudenjem ogledoval zastavo tuje narodnosti.

Želja po vrnitvi v domači kraj, k svojim najdražjim, nas je neprestano priganjala na pot, Amerikanci so nam sicer obljubljali, da nas bodo pripeljali do Salzburga, a stalno odlašanje nas je prisililo, da smo se sredi maja končno odločili, da vzamemo pot pod noge. Vsi skupaj smo odšli do mesta Straubing onstran Donave, nato pa smo se razdelili v dve skupini. Skupina, v kateri so bili poleg mene še Janez Makovec z Rateč, Milan Medja z Jesenic, Anton Žvan z Bohinja in Joško Zabret z Britofa pri Kranju, je povsod, kjer smo hodili z našo zastavo vzbujala zanimanje. Ponekod so nas amerikanski vojaki skušali zadržati, češ da ni dovoljeno potovati v manjših skupinah, a vedno smo se nekako izmuznili. Celo župan nekega kraja nas je vodil po vrtovih, da smo se ognili ameriškemu stražarju, ki bi nam lahko zabranil potovanje, saj smo bili brez dokumentov. Na sebi smo imeli taboriščne obleke. Dolga je bila pot proti Salzburgu, kamor smo prišli po dobrih dveh tednih hoje. V mestu Simbach ob reki Inn nas Amerikanci niso pustili preko pontonskega mostu čez reko. Končno smo preprosil komandanta mesta, ameriškega častnika, da smo se lahko odpeljali z nekim kamionom vzdolž reke Inn, do približno 15 kilometrov oddaljene elektrarne. Tam smo prešli most in nadaljevali pot na avstrijski strani, proti mestu Braunau, rojstnemu kraju največjega zločinca dvajsetega stoletja Adolfa Hitlerja. Začudenost so nas gledali domačini, ko smo v zaporniških oblekah, s številkami na bluzah in hlačah, zanemarjeni od dolgega potovanja, vendar ponosni z našo zastavo, korakali mimo cerkve, kjer je bila zbrana velika skupina ljudi. Bila je nedelja. No, pa tudi tam, sicer že izven mesta, smo naleteli na žensko, ki je dala vsakemu izmed nas skodelico mleka.

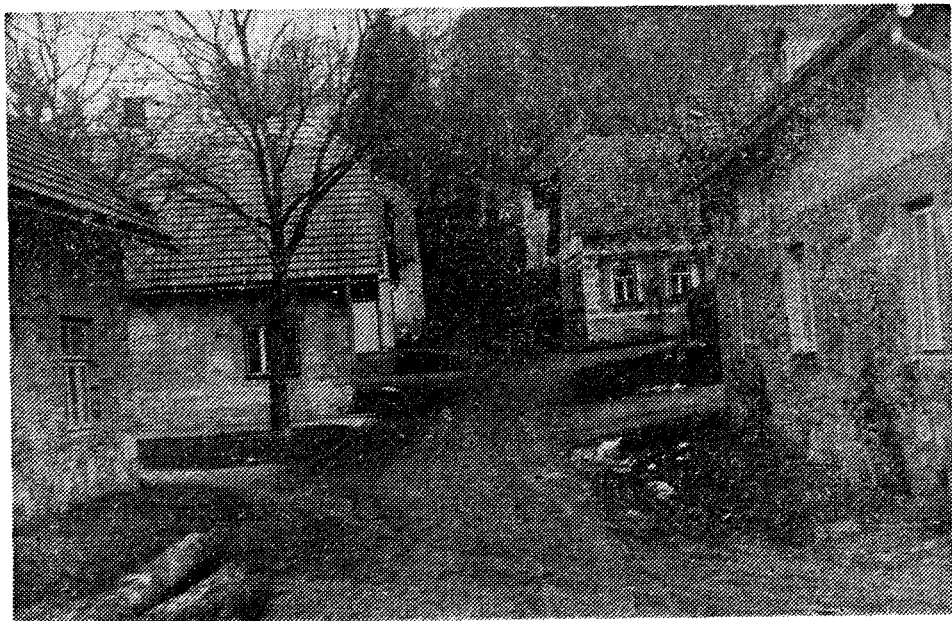
Tako smo hodili s slovensko zastavo vse do Salzburga. Največ jo je nosil Tone Žvan, ki je tudi med potjo skrbel, da nismo bili lačni. V Salzburgu, kamor smo prišli prve dni junija, smo morali ostati še dober mesec, preden smo lahko potovali z vlakom proti domu. Domov smo prišli 4. julija 1945.

SREČKO SORLI

»Še nikoli nam ni bilo tako lepo kot sedaj!«

Ceprav sem že nešteto hodil po tem koščku lepe slovenske zemlje, tam kjer Javorniki, skupaj s Snežnikom, Racno goro in Bloškom ter umškim Starim gradom, stojijo kot mejniki cerkniške občine, se mi Tolsti vrh, vrinjen med Racno goro in Snežnikom, še nikoli ni zdel tako bohoten, tako velik, tako mogočen, čeprav sledi viharja, ki je tudi tu pustošil pred dvanajstimi leti le počasi izginjajo iz njegovega vrha. Vasica Babna polica pod njim se mi je zdela kot jata piščancev, ki se plaho stiska v varnem zavetju koklje.

Še pred zadnjo vojno viro je ta vasica štela 14 hiš in osemdeset ljudi, v zadnjih decembrskih dneh letošnjega leta pa smo skupaj z domačini našli le še 11 hiš in v njih le še komaj 35 ljudi!

Tu, sredi vasi na Babni polici se konča cesta. Kaj vse bi domačini dali, da bi nekoč tudi skozi njihovo vas vozil avtobus.

● Ne s slamo, še manj pa z rožicami postlano

Za mlade iz Babne police pravijo, da so šli v svet. Da so odšli, kljub ozki in vijugasti cesti, ki je edina povezovala Babno polico z bližnjim vrhom, Podgoro in Starim trgov. Doma je ostalo le malo mladih. Stari pa vsi! In ti bodo na Babni polici ostali vse do tlej, dokler ne bodo enega za drugim v počasnem sprevedu znosili v eno uro oddaljeno pokopališče v Viševku. Preveč so namreč ti ostareli ljudje prestali strahu, užili vojnih grozot, videli Rab in Gonars, vendar so se vedno in od povsod vračali z ljubeznijo v srcu

JOŽE MLAKAR

do rodne hiše, do njih in travnikov na Zavrtnicah, na Občinah, na Prevoljah, na Rovncih na Širokih in Fajn njivah, da bi zdaj odšli odtod.

Od njiv in travnikov, od bližnjih gozdov in od živine so tudi živeli. Ziveli in pošteno so tudi preživeli in vzgojili svoje otroke. Življenje tem ljudem ni bilo nikoli niti s slamo, kaj šele z rožicami postlano. Zanesli so se in še danes verujejo le v svoje žuljave dlani. In prav te žuljave, čeprav zdaj pri mnogih že utrujene roke in dlani, jih niso nikoli izdale! Tudi zdaj na jesen življenja ne! Prave grče so ti ljudje, doma tod okoli! Grčavi kot smreke, ki jim vihar leto za letom lomi vrhove in veje, jih ruje s koreninami vred, vendar jih nikoli ne izruje, nikoli ne uni-

MARIJA MLAKAR

či. Grče so na takih smrekah nema znamenja upornosti, na ljudeh pa ostro začrtane gube, ki zgovorno dokazujejo, kako so ti ljudje preživeli mladost.

● Življenje teče svojo pot, spomini pa ostanejo

Devetindvajseti julij 1942. leta je vsem domačinom Babne police, ki so morali gledati svoje domove, kako jih uničuje plamen italijanskih požigalcev, ostal v spominu, ki ga bo uspela zbrisati samo smrt. Upam si tudi trditi, da bi ti ljudje po teh dolgih letih želeli iz svojih src iztisniti tudi ta grenak spomin, spomin na trpljenje, na izgnanstvo, na tisti, za človeka nedojemljiv občutek, da zadnjič zro na svoja polja, na domačije, vendar tega ne morejo storiti. Čas, za katerega pravi izrek, da zagotovi zaceli vse rane, tega še ni storil. In če ni čas, ta priznani zdrav-

FRANC MLAKAR

nik, sedaj, po skoraj 35 letih uspel zaceliti te rane, zbrisati iz src vsaj tiste spomine, po katerih ti zaledeni kri v žilah, si upam trditi, da žal ta ljudska modrost tokrat ne drži.

Italijani so tisti dan z ognjem prizanegli samo vaški cerkvici, bližnji kapelici in nekoliko iz vasi oddaljeni sadni sušilnici. Vse drugo so spravili v nič ognjeni zubli.

Rihtarjeva dva, gospodar Jože in žena Marija, sta si ravno takrat uspela zgraditi oziroma preurediti nekdanjo kmetijo. Tudi tri otroke sta že imela, pa so morali, tako kot vsi drugi vaščani, na pot, na težko in negotovo pot kot brezdomci, ki je celo vas peljala na Rab.

● »Še nikoli nam ni bilo tako lepo!«

»Še sedaj me srce boli, ko se spominim,« pripoveduje Rihtarjeva mama,

FRANC PERKO

»kako smo morali gledati celo vas, ko gori. Naša hiša, še dobro vem, se nikakor ni hotela vžgati. Zgorela je šele tedaj, ko so Italijani nanosili vanjo veliko slame in zmetali nekaj bomb. Tako je tudi naša hiša zgorela kot vse druge hiše v vasi!«

Devet otrok sta imela Rihtarjeva, osemnajst pridnih otroških rok je bilo včasih v hiši. Danes sta Rihtarjeva sama doma, sama tako kot takrat pred tolikimi leti, ko sta se vzela. No, otroci ju obiskujejo, pomagajo storiti to in ono, česar sama več ne zmoreta, potem pa se poslovijo »adijo ata«, »adijo mama«, gredo zopet vsak na svoj dom, v službo... In potem se zopet vračajo domov, pa odhajajo...

»Ja, kljub temu pa moram reči, da nam še nikoli ni bilo tako lepo kot sedaj! Pa ne samo nam! Da bi le tako ostalo,« pravi Rihtarjeva mama!

Našemu pogovoru se je prav kmalu pridružil gospodar kmetije na Babni polici Franc Mlakar, ki se je po desetih letih dela v Franciji vrnil 1947. leta na rodno domačijo, oziroma na pogorišče. Ko smo tako družno obujali spomine na tiste čase, je Rihtarjeva mama mimogrede dodala:

»Ja, France, tvoje vrnitve domov se pa še tako spominjam, kot bi se vrnil včeraj. November mesec je bil. Pisali smo 1947. leto. In petek je bil. Lilo je kot iz škafa in devet je bila ura. Veste, takrat sem ravno rodila mojo hči Ano. V kleti, da, tam, kjer smo imeli včasih

krompir. Hiša je bila še vedno pogorišče, streha v kleti pa je puščala in tudi na postelji sva imeli z Ano dežnik!«

● Trohov Tomaž je toliko star kot Tito

Mladih na Babni polici skorajda več ni, čeprav je nekdašnja vas, vsaj kar je zadevalo mladih, bila celo med najštevilnejšimi v vaseh bližnje okolice. V vasi so zdaj le trije otroci in le eno dekle hodi iz vasi v osemletko. Zadnjič v letošnjem šolskem letu! V sleherni izmed 14 hiš v vasi pa je eden ali pa sta celo dva, izmed katerih šteje vsak po šest in več križev. Trohov Tomaž je

MATIJA VICIČ

v vasi najstarejši in da šteje prav toliko let kot naš Tito, ve vsak v vasi!

● Prej okupator, zdaj divjad

Med vojno so bili na Babni polici dokaj čisti gostje Italijani, Nemci in »belčki«. Sleherni med njimi, ki je prišel v vas, je zahteval živino ali pridelke, ko si jih domačini z veliko truda izrinili iz skope tamkajšnje zemlje. Zemlja tam okoli Babne police je tudi še sedaj skopa, bogato le stežka rodi. Pa še s tistim, ki rodi, si kaj rada postreže divjad, ki je tod še nikoli ni bilo toliko, kot v zadnjih letih. Le nočne straže domačinov in električni pastir, katerega žice so napeljane okoli vasi ter njiv, jih obvaruje popolne samopostrežbe divjadi!

KRISTINA MLAKAR

● Staro leto nas zapušča, radujmo se novega

Pred tremi leti so si domačini na Babni polici s svojim denarjem in delom ter s pomočjo nekaterih delovnih organizacij v občini, zgradili nekaj kilometrov boljše ceste, ki jih povezuje s sosednjo vasjo. Na Babni polici se ta cesta tudi konča. Domačini pa si želijo še povezavo z novo cesto, ki naj bi bila speljana pod Tolstim vrhom tja proti Prezidu in da bi kdaj tudi v njihovo vas zavil avtobus. Do sedaj ga še ni bilo, čeprav kar dva Rihtarjeva fanta vozita avtobus pri SAP.

Iz Babne police je šlo med partizane kar 20 domačinov, vsi drugi pa so bili potem, ko so jim požgali vas, izseljeni. Dvajset ljudi je bila v zadnji vojni sicer majhna borbena enota v primerjavi s 1870 borci, kolikor so jih ob popisu pred tremi leti našli v cerkniški občini, vendar velika za to

majhno vasico, velika in pomembna četa za naš pravični boj!

Sedem narodnih herojev je doma iz cerkniške občine. Kar osemindeset let se je ob posebnih slovesnostih svetila na prsih spomenica 1941. Žal pa se te vrste ljudi, na katere smo ponosni mi in katere ne bodo pozabili tudi poznejši rodovi, iz leta v leto krčijo.

● Želje, želje, želje...

FRANC PERKO iz Slivic, vasice nedaleč od Unca, borec zaščitne čete 9. in kasneje 7. korpusa, sicer član združenja zveze borcev na Uncu, katere »četa« šteje danes le še 115 nekdanjih borcev, je vse svoje želje in želje tovarišev ob vstopu v 1977. leto strnil v tole misel:

»Veliko je bilo že storjenega za nas, vendar bi tudi v prihodnje kazalo nekdanjim borcem, predvsem tistim, ki so že ostareli in seveda tudi njihovim družinam, posvetiti še večjo mero pozornosti! To smo si zaslužili!«

MATIJA VICIČ iz Cerknice, nekdanji borec artilerijskega divizionja 31. divizije in kasneje borec 9. korpusa, pa ima samo eno skromno željo, da bi uspel vsaj v 1977. letu obiskati vse tiste kraje, kjer se je nekoč boril.

FRANC BARAGA

KRISTINA MLAKAR dela že celo vrsto let v občinskem odboru Zveze združenj borcev NOB v Cerknici. Osebnostne želje za prihodnje leto je sicer ohranila zase kot skrivnost, na delovnem mestu pa si želi, da bi v prihodnjem letu kar najbolj uspešno reševali in rešili nekatera vprašanja, ki zadevajo priznanja posebne dobe za zamudnike!

Poštar FRANC BARAGA iz pošte v Starem trgu, ki prinese sleherni teden v Nadlesk, Pudob, Igovas, Podgoro, Vrh, Babno polico in še v Dane ter Podcerkev kar 60 naročnikom tehnik TV-15, si želi, da bi bilo prihodnje leto vsaj tako kot je bilo letošnje, da bi prinašal ljudem samo dobre novice in v TV-15 obilo zanimivega branja, kajti le tako bi lažje premagoval zelo naporen delovni vsakdan.

»In kaj naj jaz zaželim bralcem TV-15, če sem že 13 let v službi na Petrolovi črpalki na Rakeku,« se je vpraševal TONE KRANJC, »kot to, da že-

TONE KRANJC

lim skupaj z drugimi sodelavci vsem voznikom in delovnim ljudem, kakor seveda tudi vam na TV-15, SREČNO V 1977. LETU!«

Slikal in to reportažo zapisal v zadnjih decembrskih dneh 1976. leta. TONE URBAS

Pesem kot potrjevanje naroda

Bralci kulturne strani so lahko že večkrat zasledili rubriko »Iščemo avtorje slovenskega NOB pesništva 1941–1945«. V današnjem sestavku nameravamo pojasniti za kaj pravzaprav gre. Slavistični odderek Filozofske fakultete v Ljubljani že od leta 1971 zbira gradivo množičnega partizanskega pesništva pod tem naslovom in sicer v okviru seminarja četrtega letnika. Tema je pripravljena tudi pri Raziskovalni skupnosti Slovenije, ki jo delno financira, delo pa vodi profesor dr. Boris Paternu. Po uspehih in količinsko bogatih začetkih se je za temo zavzel tudi Univerzitetni komite ter sprostil raziskovalne sile še na področju glasbe in likovne ustvarjalnosti. Tako lahko v okviru družbenega interesa pričakujemo do leta 1980 tudi knjižne publikacije z vseh treh področij umetniškega ustvarjanja med NOB, ki jih bo izdala Partizanska knjiga. V okviru zbiranja pesniškega gradiva pa tudi ne smemo mimo vloge revije Borec in njenega urednika Črta Šinkovca. Vendarle pa je delo na ljubljanski fakulteti širše zasnovano in sloni na znanstveni metodologiji, z možnostjo strokovnih publikacij in predstavitvijo teme tudi široki svetovni javnosti v okviru svetovnih slavističnih kongresov. Tako se obsežnost narodnoosvobodilne borbe kaže še z nove in zelo pomembne strani, s strani literarnega ustvarjanja.

● Več kot šest tisoč tekstov

Dr. Paternu je pri svojem raziskovanju slovenske poezije od Prešerna do sodobne moderne prišel do spoznanja, da v tem sklopu manjka pomembni člen, namreč poezija med leti 1941 do 1945. Zato se je odločil, da vpelje seminarske naloge na to temo in od leta 1971 so njegovi študentje našli že več kot šest tisoč pesmi znanih ali nezanih avtorjev. Delo zahteva veliko potrpežljivosti, saj obsega vse od iskanja po muzejih do privatnih lastnikov po terenu. Velikokrat pa najdeni material sam po sebi vodi v različne kraje dežele, lahko pa tudi v zamejstvo. To

se dogaja zlasti pri taboriščni ali izgnanski poeziji pa pri tekstih, ki so jih pisali naši borci v kazenskih bataljonih ali Slovenci mobilizirani v nemško vojsko. Ti so največkrat pisali pesmi na ruski fronti.

V seminarju je potrebno pesem evidentirati predvsem s stališča virov, avtorja, vsebine, okoliščin, ki so nadvse pomembne in zanimive, zato se vsako pesem tudi najprej fotokopira. Material se nato hrani v posebnih mapah, kjer je sistematično urejen po prvem verz u s signaturo. Pri tem mora študent podati tudi temeljno analizo in splošne zaključke pa tudi opozoriti na kvalitete in zanimivejše izdelke.

Nadvse zanimivo je v tem sklopu proučevati vlogo slovenske klasike v partizanski poeziji, saj jo zasledimo tako po elementih vsebine kot tudi forme. Največkrat posnemani avtorji so Prešeren, Aškerc, celo Koseski v rodoljubnih pesmih in predvsem Gregorčič. Temeljni model partizanskega pesništva je poezija 19. stoletja in delavska revolucionarna pesem. Element, ki pa to pesništvo veže na slovensko poetiko v najširšem smislu, je element angažiranosti. V bistvu je nota angažiranosti sestavni del naše literature od začetka slovenskega pismenstva. Slovenski narod je namreč narod tiste vrste, ki se je oblikoval s pomočjo pisane besede, s pomočjo literature, šele kasneje je postal tudi politična in gospodarska tvorba. V tej strukturi pa ima partizansko pesništvo, in poezija je višja oblika jezika, še prav posebno mesto.

● Dokument čiste resnice

Partizanskemu pesništvu pravimo strokovno-sociološko sub-literatura. To je literatura, ki ni šla skozi literarno izobrazbo, je samorastniška, pisali pa so jo ljudje, ki se v literaturi niso nikoli več pojavljali. Pri taki literaturi seveda ne gre za oceno umetniških ali stilnih kvalitete, njena največja vrednost je njeno pričevanje kot dokument. Teme, ki se pojavljajo najpogostejše, so upor, trpljenje, upanje, svoboda. Poezijo so pisali vsi, ki so čutili vsaj trohico nagnjenja, včasih tudi po naročilu, zato ženske avtorice ali pa otroci kot pisci niso redkost. Če bi tovrstno poezijo delili na zvrsti, bi se odločili za dva pola. Na eni strani je programska poezija, za stencas, mitinge in podobne priložnosti, ki je polna mobilizacijskih gesel, na drugi strani pa najdemo intimnejše izpovedi, ki so jih borci največkrat hranili zase in jih pravzaprav širša javnost odkriva šele danes kot dragocen spomin.

Takratna poezija nosi še en poseben pečat. To je namreč poezija, ki je do popolnosti zlita z življenjem, je pravzaprav takratno življenje samo, s kru-

Ivan Šubic: Partizani, olje na kartonu, 1955

to resnico in temami, ki jih sicer pesništvo v drugih obdobjih sploh ne bi jemalo v obdelavo. Ta dokument krutosti pa ima vendarle tudi neko sporočilo, ki pretrese kljub temu da nima estetske forme. Pisanje je takratnemu človeku velikokrat pomenilo tudi samopotrjevanje, saj mu sovražnik ni mogel vzeti edino ene stvari, namreč domačega jezika.

● Močan vpliv človeških usod

Zbiranje gradiva o partizanskem množičnem pesništvu pa prinaša s seboj še eno kvaliteto posebnost. Študentje, ki sicer niso avtentično doživljali narodnoosvobodilne borbe se na svojski način seznanjajo s tistim časom in si ustvarjajo lastno predstavo o njem, predstavo, ki je sestavljena iz neštetihih drobcev posameznih usod, ki so zabeležene v pesniški obliki preprostega pa tudi izobraženega človeka.

To pesništvo pa je pomembno še zato, ker preko njega lahko sledimo tu-

di jezikovnim posebnostim posameznih področij. Še zlasti je zanimiva tista, ki niso imela slovenskih šol. Po drugi strani pa to pesništvo razkriva še eno bistveno slovansko pa tudi zgodovinsko pogojeno barvo našega značaja, namreč elegičnost. Vendar pa gre za elegičnost posebne vrste, tiste vrste, ki se v končni fazi spremeni v kljubovalni upor. Prav ta kljubovalnost pa je pomagala Slovence obdržati pri življenju, kljub temu da smo bili brez državne tvorbe in na izredno izpostavljenem prostoru.

Partizanska množična poezija torej nosi v sebi vse značilnosti slovenske literature nasploh in naroda kot takega, zato bi jo moral poznati in ohranjati vsak Slovenec. Pesniški jezik je bil pri Slovencih velikokrat edini nosilec narodnosti in preizkusni kamen obstoja. Gledano s tega zornega kota, literatura ni le stvar zgodovine in literarne zgodovine, ampak tudi izvor življenjske energije za prihodnje.

NEVA MUZIČ
v pogovoru z dr. Borisom Paternum

Mimi Malenšek-Miška

MOJCI

»Mojca, počakaj,
povej mi, zakaj
ti lice blede,
kaj solzne so tvoje oči?

Na oknu ti nagelj cveti,
na polju pšenica zori
in doli od Sinče vesi
v nedeljo so snubci prišli.«

Dro, fantič ti zavberni moj,
trenutek pri meni postoj,
kako naj se smejem, povej,
ko žalost je moja brez mej?

V vojni edini je brat
že padel za tujo svojat,
a oče v Celovcu ječi,
ker zvest je slovenski krvi.

Beseda slovenska je greh
in pesem zločin na teh tleh...
Potem pa še vprašaj me ti,
zakaj imam solzne oči!

»Potrpi še malo dekle,
posuši si svetle solze
in vedi, že blizu je dan
svobode za naš Korotan.

Na prsi mi nagelj pripni,
ker vedi, da zate bori
v strmih gorah noč in dan
slovenski se partizan.«

PRIPIS

Pesem, ki jo je napisala Mimi Malenšek pod psevdonimom Miška, je našla študentka Alenka Božičeva po izredno dolgotrajnem in napornem iskanju. Pesem je na poseben način aktualna še danes, saj je v njej značilna koroska tema.

Knjiga avtorja dr. Nikole Nikolića je izšla pri založbi NISIP »Oslobodjenje« v Sarajevu. Obsega 425 strani in je razdeljena na 86 poglavij. Knjigo so podprli republiški odbor ZB Hrvatske ter Bosne in Hercegovine, spominsko področje Jasenovac in republiška kulturna skupnost Bosne in Hercegovine. Avtor se je odrekel honorarju in ga poklonil otrokom, sirotam s Kozare.

Pisca so leta 1943 partizani zamenjali za nekega nemškega višjega oficirja. Takoj ko je bil rešen ustaškega pekla, je pričel pisati spomine. Še danes neumorno zbira podatke o tej tovarni smrti. Prva njegova knjiga je izšla leta 1948 pri Grafičnem zavodu Hrvatske v Zagrebu in je obsegala 450 strani. Imela je bogato ilustrativno gradivo. Avtor, ki je tudi slikar, je sam po spominu uporabil vrsto dokumentacij.

sal v povojnih zdravniških revijah in izdajah zagrebske Akademije znanosti in umetnosti.

K predgovoru zadnje knjige je zapisal: »Prave grozote tega taborišča ne more nihče opisati, lahko se jih le blede dotakne. Vseh teh pošastnih zločinov pa ne sme pogoltniti tema človeške pozabe, tudi zaradi socialno-moralnih vzrokov ne, tudi ne iz političnih, nacionalnih, zdravstvenih ali zgodovinskih. Strahotna mučenja in končno propad fašizma ne sme ostati neobjavljen dokument. Očividci morajo pričati, pisati. Vsaj tako se moramo oddolžiti neštetim zverinsko mučenim žrtvam.«

Izvedenci menijo, da je delo dr. Nikolića eno najboljših o temi fašizma v Evropi. Zal avtor ni mogel uresničiti svoje zamisli o triologiji. Kar pa je napisal, ni zgolj kronika in dokument, ampak se je pokazal

JASENOVAC – taborišče smrti

Po dolgotrajnih pripravah in zaprekah smo tudi Slovenci dobili leta 1969 prevod njegove knjige »Jasenovac – taborišče smrti«. Izdala jo je založba Borec in obsega 400 strani. V tem delu je namenil avtor posebno mesto tudi Slovincem, ki so v taborišču mučeniško končali.

Naslednja njegova knjiga je imela 122 strani in ji je dal naslov »V peklenskem kotlu«. Izdal jo je v Podravske slatini. V njej opisuje en sam dan groze, 23. december leta 1941, ko so ustaši v nekaj urah na zbornem mestu kar na slepo odbrali preko sedemsto taboriščnikov in jih pobili. Avtor je v tem delu psihološko popisal takorekoč vsako minuto brezupno napete drame. Čeprav so ustaši nameravali s tem dejanjem ponižati zapornike, pa jih je do tal ponižal en sam kmet, ki jim je v obraz povedal resnico o njih samih. Bil je doma s Krasa. O Jasenovcu je dr. Nikolić še večkrat pi-

tudi kot umetnik, filozof, psiholog, ideolog—marksist in dosleden humanist. Prizori kot so ciganski muzikantje, smrt slikarja Ozma, slovenskega glasbenika Albina Severja in vrsta drugih, bi bili vredni filmske upodobitve. Pri zadnji izdaji je žal odpadlo tudi obsežno ilustrativno gradivo, ki je sicer bilo objavljeno že v izdaji takoj po vojni. Za današnjo predstavo tega taborišča bi bilo slikovno gradivo seveda izredno dragoceno in tudi potrebno.

Pred kratkim je isti avtor izdal pri Partizanski knjigi v Ljubljani še knjigo »Otroci s Kozare«, ki se uvršča v zbirko »Rdeči atomi«. V šestnajstih poglavjih opisuje plemenito reševanje preživelih otrok z Jasenovca in podružnice Stare Gradiške. Pisatelj Karel Grabeljšek je v spremni besedi zapisal: »Knjiga nas do dna pretrese, je strašen dokument o tistih časih, ljudeh in dogodkih.

STANE KUMAR

KULTURNI OBZORNIK

TISTI, KI TARNAJO NISO ZA

Novo leto je čas, ki se ga navadno veselimo. Raje pozabimo na hude stvari in si predvsem želimo smeja. Zato smo se tokrat odločili, da obiščemo Olega Križanovskega, borca, ki si je bolj kot vse funkcije v partizanih zaslužil vzdevek »humorist«.

Oleg Križanovskij je po rodu Rus, sin emigrantskih staršev.

»Moj oče je bil kozaški ataman, tri tisoč sabelj je imel pod seboj, mati pa kneginja,« navidez ponosno pripoveduje Oleg, a že se mu v kotičkih oči bliska iskrica posmeha nad vso to romantiko.

Oleg Križanovskij bi ob spominu na svoje starše prav lahko pretakal solze, saj sta preminula nadvse tragično, Oleg pa, dvomesečni dojenček, je ostal sirota.

Dva meseca po rojstvu, leta 1923, je Oleg dobil škrlatinko in moral je v bolnišnico. Toda prav takrat sta njegova starša dobila dovoljenje za odhod v Ameriko. Življenje bogatih ruskih aristokratov v Sloveniji pač ni bilo zavidanja vredno in Olegova starša sta izkoristila priliko. Toda ladja z ruskimi emigranti je pred New Yorkom zadela ob mino. Večina potnikov je utonila. Tudi Olegova starša.

»Ali vidite, da škrlatinka sploh ni pogubna,« komentira ta zanj tako tragičen dogodek Oleg Križanovskij.

Do tretjega leta je bil Oleg v sirotnici, potem pa ga je posvojila družina Fortič in Oleg tja do vojne ni vedel, kdo so njegovi starši. Imel je sicer zvezo preko polkovnika Voronova in ta bi mu, če Olegovi starši ne bi umrli, omogočil pot v Ameriko, tako pa je fant pustil naj raste kot Oleg Fortič.

Oleg Križanovski pravi, da je po njegovem najpomembnejše notranje duhovno zadovoljstvo, do katerega se je dokopal s študiranjem raznih vzhodnjaških filozofij. Toda očitno je njegova največja vrednost to, da tudi v najbolj tragičnih trenutkih ni izgubil upanja in na te trenutke danes ne gleda s strašljivo spoštljivim odnosom, ampak vse prevrže v šalo.

● Oleg pri »piratih«

Oleg Križanovskij pravi, da je po vihi. Bil je tak kot drugi ljubljanski dijaki in tik pred vojno v najprimernejših letih za »neumne avanture«. Nekoga lepega dne leta 1940 je k njemu prihitel eden od njegovih prijateljev ter mu dejal, da lahko dobi puško, če se vpiše k četnikom. Olegovi kompanjoni so kar najhitreje odhiteli na strelišče na Dolenjsko cesto, kjer so trenirali novoustanovljeni četniki. Vsi so takoj prisegli na nož, bombo in zastavo z mrtvaško glavo, da bodo branili kralja, potem pa so jim razdelili puške in lahko so po mili volji nažigali v »bojno brdo«.

»Pri tisti mrtvaški glavi sem se počutil kot gusar,« pripoveduje Oleg Križanovskij, »sicer pa smo dobili dovolilnice, da nosimo puške, pa še zastonj vozovnico za ljubljanske tramvaje. Le kdo se ne bi vpisal v takšno »krasno« organizacijo.«

● Urjenje s parčki

Pri tem pa fantje niso čutili kakšne posebne pripadnosti k četnikom. Kradli so puške in strelivo kot srake in samo Oleg je imel kar tri »flinte« doma na podstrešju. Žandarji so jih gledali po strani in ljudje so se križali, ko so ti golobradeži paradirali s puškami po cestah. Končno so jim puške spet pobrali.

Mladi četniki so imeli namreč kmalu nočne vaje; preganjali so parčke po gradu. Na nekem takem nočnem izle-

tu je eden od perspektivnih mladih četnikov nekajkrat ustrelil v zrak, narkar so jim puške odvzeli. Pa tudi nočnih izletov je bilo konec.

● Oleg proti Luftwaffe

Potem je prišla cvetna nedelja 1941. Oleg je bil doma, ko je zaslišal brnenje letala. Skočil je k oknu, potem pa z gledališkim kukalom oddrvel na podstreho, vzel puško in potem na strehi zajahal dimnik. Še enkrat je s kukalom preveril, potem pa pomeril in ustrelil. Pilot Luftwaffe in Oleg Križanovskij sta imela enako srečo. Ob tem strelu bi lahko padla oba na tla. Olega je namreč puška tako ruknila, da je komaj obsedel na dimniku, ni pa treba posebej pripomniti, da letala ni zadel.

»Ceprav sem se že videl na tleh, sem bil vseeno strahotno razočaran, da nisem zadel,« pripoveduje med smehom Oleg Križanovskij, »saj sem vzel nišan tri in sem sploh vse naredil po pravilih, kot so me učili pri četnikih.«

Več obupa pa je bilo pri sosedih, ki so vili roke, kakšen norec pa je tisti Fortičev fant, da z »raufenka« strelja na avione.

● Prostovoljno preštevanje v nedogled

Ker mu protiletalska aktivnost ni uspela, je Oleg, umazan, najprej skril puško, potem pa odbežljal k prijateljem, kjer so potem skupaj huronsko kričali: »Hura, vojna je.« Hoteli so se boriti. In zvedeli so, da je menda kolodvor že poln prostovoljcev. Takoj so oddrveli tja. Res, nekaj tisoč fantov je bilo na kolodvoru.

»Bila je popolna zmeda, kar najprej so nas preštevali, nas tlačili v vagone, pa spet ven, pa spet šteli, nam delili cigarete, šopke rož,« se spominja Oleg Križanovskij, »in ker se do večera nismo nikamor premaknili, so najpametnejši prostovoljci pogruntali, da je bolje, če gredo domov.«

Toda najbolj vneti, med njimi tudi Oleg in prijatelji, so ostali in ni jih bilo malo. Končno so jih pod večer stlačili v vagone in vlak je obupno počasi odpeljal proti Novemu mestu.

Ze med vožnjo je Oleg nekemu oficirju ukradel pištolo. V Novem me-

stu so se njihove vrste že zredčile, kajti spet so se tam potikali cel dan, predno so se proti večeru odpeljali proti Zagrebu.

● Gestapovec se zavzame za »Nemca«

V Zagrebu pa so že kraljevali ustaši. Prostovoljce iz Slovenije so vtaknili v neko kasarno, kjer so jih dva dni in eno noč skupaj šteli. Olegu in tovarišem je bilo te matematike že dovolj in izmuznili so se iz kasarne. Malo so se potepali po Zagrebu in nenadoma zagledali tanke — nemške. Hip nato so jih že aretirali ustaški policisti in Olega, pri katerem so našli pištolo (med vožnjo proti Novemu mestu je z njo streljal skozi okno), ločili od ostalih. Čez nekaj dni so ga pred vojaškim sodiščem obsodili na smrt, češ da je v Zagrebu ustrelil nekega ustaškega simpatizerja.

Spet nekaj dni pozneje so ga postavili pred zid in z drugimi na hitro obsojenimi vred je čakal na izvršitev obsodbe. Takrat pa se je pripeljal neki nemški gestapovec in vprašal, če kdo od obsojencev govori nemško. Oglasil se je neki Jeseničan in povedal,

bi kmalu odkrili, ko je gospodar prinesel hrano prej Olegu kot psu. Pes je začel lajati in noreti. Najbrž je mislil, da Oleg požira njegov obrok. Neki Italijan, ki mu je bil ta kuža strašno všeč, ga je hotel pomiriti in lastnika je spraševal, zakaj pes tako vneto praska po zadnji steni pesjaka. Gospodar Lapajne napake ni nikdar več ponovil, pač pa je prinorel okrog novega leta in preklinjal Olega, naj za božjo voljo neha kaditi. Iz pesjaka se je namreč sukljal dim, oni Italijan pa je bil spet ves obupan, češ kaj da se dogaja z »njegovim« psom.

● Doktorju ukradel pet noči

Končno je bilo Olegu dovolj. Čez dan je sicer pisal parole, metal listke, raznašal literaturo in se udeleževal raznih akcij, toda ponoči je bilo prekleto mraz, tako da si je prav organsko zaželel k partizanom. Toda moral je imeti zdravniško potrdilo. Kreft mu je rekel, naj gre h kakšnemu zdravniku. Ker pa Oleg ni poznal nobenega, mu je Kreft predlagal, naj gre kar k doktorju Ahčinu.

»Dober dan,« je rekel Oleg, ko je stopil v ordinacijo. »Ali bi se lahko

od kje je. Nemec je dejal, da naj takoj izstopijo iz vrste vsi tisti, ki so iz nemškega zasedbenega področja. Oleg sicer nemško ni znal, ampak rekel je »Laibach« in kljub protestom ustašev se je rešil krogle.

Kmalu nato so jih odpeljali z vlakom proti Nemčiji in govorili so, da jih čaka še hujša usoda v lagerju. Olegu je to povedal Milan Česnik, ki je bil tudi zaprt kot prostovoljec v Zagrebu. V vlaku je potem Oleg toliko časa hodil na stranišče, dokler mu ni uspelo s straniščno desko razbiti okna in nekje pri Celju skočiti z vlaka.

● Zgodbe iz pesjaka

Ko je sredi maja prišel v Ljubljano, pa so ga že iskali. Ni mogel več domov in potikal se je po Ljubljani brez dokumentov, dokler spet ni srečal Česnika. Ta je sprva mislil, da je Oleg provokator, potem pa mu je le priskrbel dokumente in prenočišče. Okrog novega leta je prebival v tovarni Lapajne. Ležišče je imel za pasjo uto, pod stopnicami. V tovarni so bili tudi Italijani in Olegovo skrivališče

na štiri oči pogovoril z doktorjem?« Dr. Ahčin ga je povabil v svojo sobo.

»Prišel sem po potrdilo za k partizanom,« je rekel kot iz topa. Dr. Ahčin se je delal nevednega, toda Oleg je bil vztrajen. Končno mu je dal potrdilo, da mu nič ni, toda na potrdilu ni pisalo, da to velja za partizansko vojsko.

Pozneje v partizanih je dr. Ahčin Olegu povedal, da ni spal pet dni, ker je bil prepričan, da je k njemu prišel provokator.

Oleg je v tovarni Lapajne dobil tudi partizansko obleko in tako se je meni nič tebi nič oblekel, ko je sredi februarja odšel med partizane. Le rdeče zvezde ni imel na kapi. Drugače pa je bil čisto vojaško oblečen. Z nahrbtnikom jo je mahnil naravnost mimo vojašnice na Fužinah. Stražar ga je sprva gledal začudeno, potem pa je najbrž mislil, da je najpametnejše, če ga strumno fašistično pozdravi. Oleg pa mu je prijazno odmahal in odmarširal na Podlipoglav.

Pred tako brezskrbnim partizanom so imeli strah tudi partizani. Še posebej potem, ko so izvedeli, da je sin ruskega emigranta. Ko je komandantu Stanetu povedal, da je njegova mati kneginja, je Stane dejal: »Potem si pa ti knez, knez Igor. Ker pa v partizanih knezov ni, boš Igor.«

A NOBENO FIGO...

»Špijon« se izkaže

Se bolj pa so partizani začeli sumiti Olega, ker je povsod vtikal svoj nos. Spraševal je, koliko jih je, kje so drugi, kakšno oborožitev imajo in podobno.

»Aha, špijon,« so ugotovili in ga poslali na stražo in že mu je grozilo, da ga bo doletela špijonska usoda. Toda ko je Oleg stal na straži, je zaslišal, da nekaj šušlja.

»Bilo je prekleto mrz,« pripoveduje Oleg Križanovskij, »toda vedel sem, da nekdo prihaja. Umaknil sem se in ko se je oni priplazil kake tri metre do mene, sem zaklical: »Stoj, leži!«

Čeprav je oni zahteval, naj se mu odzove na geslo in mu dopovedoval, kdo da je, ga je Oleg pustil ležati dve uri na mrazu, dokler ni prišla »zamenana«.

»Tamle eden leži,« je rekel. Šele potem so borci osvobodili svojega komandirja, ki je skrčel kot paragraf odracal v tabor.

»Takrat sem mislil, da hočejo preveriti moje stražarske sposobnosti,« pripoveduje Oleg, »zato sem bil tako nepopustljiv. Šele pozneje so mi priznali, da se mi je obetala kazen — smrt.«

Zadet od lastne krogle

Olega zdaj niso več sumili izdajstva, ampak čisto iz oči ga še vedno niso izpustili, ker je vedno ušpičil kaj novega. Presneto težko so se navadili na njegove šale, sicer pa tudi sam pravi, da se je prava obešenjaška žilica prebudila v njem šele takrat, ko je bil zadet od lastne krogle.

Partizani so med nekim napadom od blizu streljali na železniške cisterne.

»Na srečo so bile prazne, ker vam sicer danes tega ne bi mogel povedati,« pravi Oleg Križanovskij. Precej krogel se je odbilo in ena je Olega zadela v čelo.

»Jaz sem jo že fasal,« sem takrat izjavil, toda ugotovili so, da je moja glava trša kot cisterna in da sem imel velikansko srečo. Menda so po vojni prav zato eno posebno sorto krompirja imenovali Igor,« meditira Oleg.

Drugič jo je Oleg skupil, ko je spet preveč zvedavo ogledoval v zraku italijanski avion. To je bilo na Frati leta 1942.

»Še z enim žicarjem sva ga gledala kot turista, potem pa je zažvižgalo. Hudič je metal po dvajset bomb skupaj. Vrgel sem se na tla in nekaj me je udarilo od zadaj. Sploh nisem vedel, da me je zadelo. Šele ko sem padel skupaj, so ugotovili,« se smeje Oleg.

Če je človek preveč uslužen

Oleg jo je skupil tudi na Ajdovcu. Partizani so zažgali cerkev, v kateri so se branili belogardisti. Bilo je že hudo mrz, Oleg pa se je spomnil, da se gre ogret k cerkvi, ki je gorela. Ko pa je prešel do cerkve, so belogardisti izobesili belo zastavo in vrgli vrv z zvonika. Oleg je vrv vlijudno prijel, da bi oni laže splezali dol. Ko pa je prvi belogardist priplezal po vrvi, ga je napadel. Potem se je pognal v beg. Oleg pa za njim. Na oba so streljali partizani, ker so mislili, da sta oba belogardista. Končno je Oleg belogardista v skednju ujel in med ruvanjem ustrelil. Bluzo ubitega belogardista si je potem prisvojil in postal ena največjih »znamenitost« pri par-

tizanih, ker je hodil okrog živ z veliko luknjo v bluzi. Končno so mu ukazali, da mora luknjo zašiti.

Ob božiču leta 1942 je Gubčeva napadla grad Dob. Oleg je bil s še nekaj tovariši v zasedi pri nekem čebelnjaku. Ker so se oni v gradu predolgo borili, je Oleg popeljal svoje tovariše v čebelnjak. Šli so se malo ogret, zraven pa so začeli jesti med.

Novoletna revolucija po pojedini v čebelnjaku

Ker pa smo bili zbrani sami »strokovnjaki«, smo imeli nekaj preglastic s prebujenimi čebelami, saj smo jedli nekakšno mešanico iz medu, voska in čebel. No, čebele so bile tako sitne, da smo jo morali popihati iz čebelnjaka. Spet sreča! Hip nato je treščila v čebelnjak granata.

»Ko smo prišli ven, pa nas je začudilo, da okrog gradu ni več partizanov. Šli smo proti gradu in zagledali belo zastavo. Ko smo prišli v klet, smo videli naše. V prvem nadstropju so bili fašisti. Rjovele smo na naše, naj gredo ven, da so se fašisti vdali, naši pa so prepevali, kako gori grad in teče vino... Na srečo so nas poslušali in tako smo razorožili fašiste. Bil je skrajni čas, saj bi lahko od kje prišla kakšna pomoč,« se spominja Oleg.

Ko so zajeli fašiste, so zajeli tudi hrano. Najedli so se do sitga, toda makaroni, vino, med, vosek in čebele so povzročili v želodcih Olega in tovarišev iz čebelnjaka takšno revolucijo, »da smo kar leteli v novo leto«, se spominja.

S to novoletno partizansko šalo bi za tokrat končali spomine Olega Križanovskijega, borca, ki namesto naštevavanja suhoparnih števil in imen iz svojih partizanskih let raje pripoveduje takšne vesele zgodbe.

»Veste, med partizani je bilo veliko smeha. Kam pa bi sicer prišli, če bi kar naprej tarnali. Tisti, ki so tarnali, tako ali tako niso bili za nobeno figo,« pravi Oleg Križanovskij, ki ima v vseh svojih smešnih dogodivščinah glavno vlogo, zato je njegov smeh iskren in širok, saj se smeje predvsem na svoj račun.

ANDRAZ

France Mihelič: BEG, 1944, linorez

Prvi meseci okupacije.

Takrat sem si služil kruha in žganec pri dveh sestrah, pri Lipovškovi Katki in Micki v Seščah.

Katka je bila starejša. Govorili so, da bi morala biti moški. Ne zastoj, pri delu je ugnala tudi dva dedca. Skrbela je za polje in gozd, za krave in konja, za vozove in orodje.

Micka je bila bolj gospodinja. Kuhala je in prala, ob nedeljskih popoldnevih šivala, pa tudi svinje je imela na skrbi.

Posestvo je bilo vzorno urejeno. Bili sta na nogah od ranega jutra do poznega večera. In z njima tudi jaz.

Med seboj sta imeli nekakšen ne napisan sporazum: nikoli se nista sporekli zaradi dela in odločitev. Če pa je že do kaj takega prišlo, potem je padlo nekaj bolj ostrih besed, po nekaj minutah pa kakor da se ni ničesar zgodilo.

Bili sta neizmerno pobožni. Tudi med tednom sta hodili k jutranji maši, ob nedeljah pa celo po dvakrat; vendar je to bila njuna stvar. Radi sta brali knjige. Katka je v pogovoru kazala izredno razgledanost. S sosedi sta bili vedno v dobrih odnosih, beračev nikoli nista odganjali; skratka, bili sta vzorni vaščanki.

Tiste prve dni, ko se je začela vojna, mi je Katka večkrat dejala:

»Pob, to pa ne bo kar tako.«

Že pred vojno sta imeli znanstvo s Svetom iz Celja. Prihajal je na obisk z družino. Večkrat sem slišal, ko je govoril o Nemčiji kot najmočnejši državi na svetu in o Hitlerju, ki da je najgenialnejši voditelj nove dobe. Micka je tjavdan prikimala, medtem ko Katka ni bila povsem njegovih misli in mu je kar zabrusila:

»Mi smo Slovani. Ni nas tako malo.«

Po prvih tednih okupacije je Svet spet prišel z družino. Zdaj je imel v Celju visoko funkcijo. Ko so prišli,

naprej nekaj šušljali, ko pa sem se le malo bolj približal in špičil ušesa, je Katka odločno ukazala:

»Stran, kaj vsako besedo na ušesa vlečeš!«

Čez čas me Katka pokliče in mi razloži, da bomo krmo na kozolcu kak čas pri miru pustiti, jemali jo bomo kar iz marofa. Toliko pa sem že bil star, da sem opazil neko skrb na strininih obrazih.

Nekaj se je moralo zgoditi. Ali kaj?

Bil sem skrbno na preži. Videl sem v kuhinji, kako je Micka nekaj zlivala v litrsko kanglico. Videl sem, kako je naredila fižolovo solato, mi smo rekli mrzel fižol, fižola pa potem nismo jedli. Videl sem Katko, kako je v ranem jutru in v večernem mraku prihajala od kozolca. Vedno mi je dajala oprava, ki niso bila vezana na kozolec. Pa vendar so bili tam vozovi in vse poljsko orodje!

Minili so trije, štirje dnevi. In prav v teh dnevih je župan s svojo žandarmerijsko in policijsko družino razkazoval urejenost prave kmečke domačije, kakršna je bila Lipovškova. Tudi pod kozolec so šli. Če se prav spominjam, je bila Katka zelo prisebna. Namignila je Micki, naj jih vendar povabi v hišo in jim postreže; to je Micka tudi storila.

Ne vem, če je kaj bolj zapeljivega od radovednosti. Bilo je zares zgodaj, komaj se je dobro zasvitelo, sem bil že na latah kozolca. Kot maček sem se zvijal med latami, neslišno sem se vzpenjal, dokler nisem skozi brano zagledal — Avgusta Lukanca. Ni se mi zdel vznemirjen, nikakršnega orožja nisem videl in njegov pogled je bil prijazen. Pomaknil se je k brani in mi šepnil.

»Povej Lipovškovima, naj mi ničesar ne nosita. Ponoči odidem. Ženi Jerci morata sporočiti, da sta me videli. Zdaj pa pojdi. Hitro.«

SLOVENCISMO

so med seboj govorili nemško. Spominjam se, da je starejši sin dejal, bilo mu je kakih devet let, da bi raje govorili slovensko.

»Kar govori slovensko,« mu je rekla Katka. »Tukaj smo vendar Slovenci in moramo govoriti slovensko.«

Ne vem, kako sta Sveta gledala na Katkino odločnost. Še so prihajali, mogoče zato, ker je na deželi več svežega zraka kot v mestu, najbrž pa tudi zaradi česa drugega.

Potem so s Svetom prišli tudi gestapovci. Pripeljali so se z avtomobilom. Jedli so in pili; kmečke dobrote so jim šle izredno v slast. Prihajali so kar pogosto. Običajno jim je postregla Micka, s Katko pa sva šla na polje.

Seščani so radi povedali, da so v vasi trije »haupt« komunisti. Prvi naj bi bil Jerinov Francelj, drugi Avgust Lukanc in tretji Gašperjev Jani. Francelj in Avgust sta delala v preboldski tekstilni tovarni. V stari Jugoslaviji so ju žandarji večkrat spravili pod ključ in hišne preiskave so bile pogoste. Jani je delal v zabukovškem rudniku. Zabukovica in Prebold pa sta bila kovačnica komunistov.

Bilo je ob nemškem vdoru v Rusijo, ko so Seščani zagnali:

»Francelj, Gustelj in Jani so šli v hosto!«

Spet drugi:

»S puškami!«

Bilo je to vzburljivo presenečenje; skoraj ni bilo ljudi v vasi, ki bi položaj v svetu vsaj malo poznali. Toda Katka je ob napadu takole rekla:

»Boste videli, tukaj si bo Nemec zobe polomil!«

Iz Prebolda so prihajali policisti in žandarji, pa tudi župan se je rad oglašil. Ne spominjam se, da bi se Katka kdaj posebno trudila govoriti po nemško, bolj je to opravila sestra Micka.

Nekega jutra pa se mi je malo čudno zdelo. Katka in Micka sta kar

Radovednost je bila potešena. Videl sem komunisto, videl sem Avgusta Lukanca. Povedal sem Katki, ona pa mi je zabičala.

»Pob, jezik za zobe!«

To je pomenilo: nikomur besede o tem. Najbrž sta si naslednjega dne zaresno oddahnili. Katera izmed njih je povedala Avgustovi ženi, ne vem. Spominjam se pa, da je Svet govoril o neki bandi, ki rovari v okolici Celja in da je to čisto navadno pobalinstvo.

»Rusija bo vsak čas padla na kolena, tukaj pa smradijo ti nepomembni črvički!«

*

Čas beži in vojna pušča razdejanja. Nemec je neusmiljeno mesaril. Tudi v Seščah so padale žrtve. Bili so streljani kot talci, padli so kot borci za svobodo, bili so v koncentracijskih taboriščih.

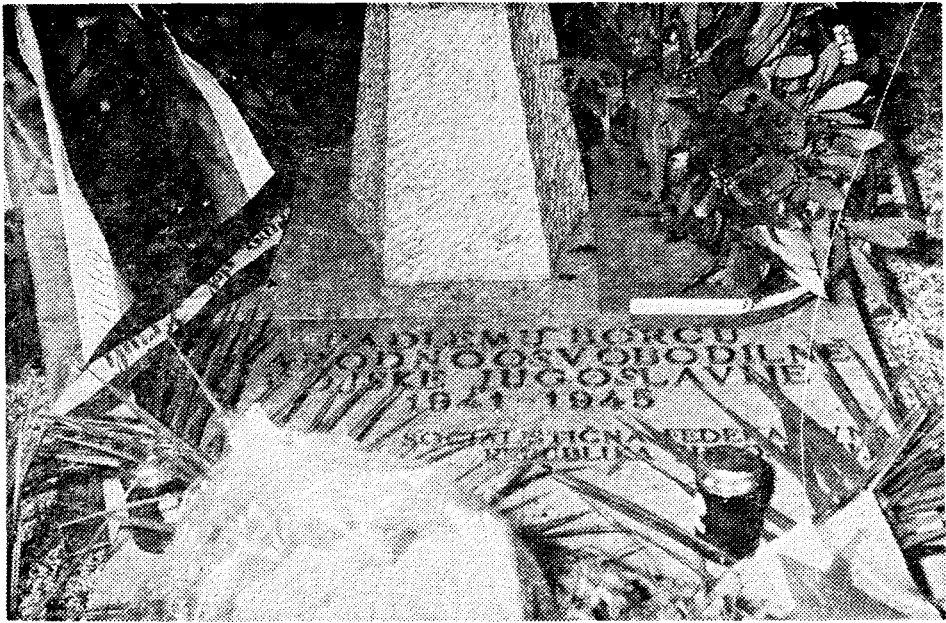
Tudi Katka je bila dvainštiridesetga nekaj tednov v Starem piskru. Mogoče bi bila še dlje, pa se je zanj poobrila Svet. Pozneje, po vojni, smo zvedeli, da je bil Avgust Lukanc osebni kurir komandanta Staneta. Vmes pa je prišla izdaja. Ujeli so ga na Dobrovljah in ga strašno mučili. To je bilo mučenje, ko je šef gestapovcev zarjovel:

»Zverine, tak nehajte s tem mučenjem!«

O Lukancu bi morali napisati mnogo več. Prvoborci, ki so ga poznali, pravijo, da samo resnično pravi junaki umirajo tako.

Tudi Lipovškovih dveh sestra ni več. Katka je umrla lani. Micka pred nekaj meseci. Srečanje s komunistom Avgustom sem zabeležil z namenom, da se osveži spomin, kako je tudi preprosti kmečki človek v najtežjih dneh pokazal svoj pravi obraz, obraz Slovenca.

DRAGO KUMER

KOPRIVA

ODKRILI SPOMENIK NEZNANEMU BORCU

Z vsemi častmi so v soboto, na vaškem pokopališču v vasi Kopriva v Italiji odkrili spomenik neznaneu borcu NOV Jugoslavije. Med dvema cipresama je pokopan borec, za katerega se ve le to, da je pripadal Briško Beneškemu odredu, da je bil domankje iz Brd in da je padel v letu 1944. Komemoracije se je udeležilo veliko število domačinov in borcev NOV iz Nove Gorice, Sempetra in goriški Brd. Med gosti pa so bili tudi predstavniki konzulata iz Trsta, podžupan občine in drugi.

Glavni govornik je bil Franc Beltram, ki je poudaril velik pomen prijateljstva in sožitja med Italijo in Jugoslavijo. 'X' 'T'

DOPISNIKI NAM POROČA

v športnih prireditvah in v krajevni skupnosti. Vsi pa se trudijo to sodelovanje še razširiti in obogatiti.

FRANC JERINA

RAVNE

VOJAŠKI INVALIDI SO PRAZNOVALI

Kot vsako leto so se tudi letos 12. decembra zbrali člani krajevnega združenja vojaških invalidov in imeli svoj občni zbor. Pregledali so delo v preteklem letu in postavili smernice za prihodnje obdobje.

Iz poročil je bilo razvidno, da je organizacija uspešno delovala skozi vse leto. Organizacija VI Ravne na Koroškem šteje 58 članov, od teh je 30 osebnih in 28 družinskih invalidov. Poglavna naloga organizacije je skrbeti za onemogel in ostale člane v materialnem pogledu.

Občnega zbora so se udeležili tudi predstavniki drugih družbenopolitičnih organizacij. Poudarili so predvsem potrebo po širjenju tradicij NOB med mladino. Na zboru so obsodili avstrijsko ravnanje s Slovenci na Koroškem in se dotaknili ratifikacije osimskih sporazumov med Jugoslavijo in Italijo.

Zborovanje so zaključili z željo, da bi bilo prihodnje leto še bolj uspešno in se zahvalili vsem družbenopolitičnim in gospodarskim organizacijam za njihovo finančno pomoč, brez katere ne bi bilo uspešnega delovanja organizacije VI.

ANGELA VRABIC

TRBOVLJE

RAZVITJE PRAPORA

V veliki gledališki dvorani tamkajšnjega Delavskega doma je bila 17. decembra osrednja proslava v počastitev 35-letnice JLA, ki jo je organiziral občinski odbor ZRVS. Na proslavi so prisostvovali vidnejši predstavniki JLA in predstavniki družbenopolitičnih organizacij. O nastanku in razvoju naše armade je spregovoril Janez Ocepek, predsednik občinske skupščine in sveta za narodno obrambo.

Na proslavi je podpolkovnik Rudi Matko prebral ukaz o napredovanju 115 mlajših in 86 nižjih in višjih oficirjev, predstavnik RS za TO pa je podelil priznanja delovnim organizacijam in nekaterim posameznikom za njihovo delo pri krepitvi obrambnih sposobnosti občine Trbovlje. Predsednik občinskega odbora ZRVS Trbovlje, Vinko Ustar, pa je podelil še 29 plaket predstavnikom ZRVS v mestnih enotah, delovnih kolektivih in posameznikom, ki so se izkazali pri delu v preteklem letu.

Godba na pihala je svečano zaključila proslavo pod dirigentskim vodstvom profesorja Mihe Gunzka. V avli Delavskega doma je bila ob tej priložnosti tudi razstava fotografij obrambnih aktivnosti ZRVS lani, medtem ko je občinski štab za TO razstavil vojaško opremo za enote teritorialne obrambe.

S. NIKOLIČ

LOGATEC

ŠIROKO ZASNOVANO PRAZNOVANJE JLA

Na praznovanje 35-letnice JLA so se v Logatcu skrbno pripravili. Imenovan je bil celo pripravljalni odbor, v katerem so sodelovali predstavniki vseh družbenopolitičnih organizacij, mladina, šole, borci, rezervni starešine kot tudi vojaški starešine in vojaki tamkajšnjega garnizona.

Njihova resnost pri delu in zagnanost za uresničevanje ideje bratstva in enotnosti naših narodov se je pokazala že pri vaji Blegoš 76, ki je bila v Logatcu meseca oktobra.

V sklopu praznovanj so borci in višji rezervni oficirji obiskali šole in pripovedovali o nastanku naše armade, o časih revolucije in o žrtvah za našo svobodo. V Titovi dvorani Narodnega doma so pripravili razstavo slik in fotografij iz življenja armade in iz vojaške

vaje Blegoš 76. Na predvečer praznika je bila svečana akademija s podelitvijo napredovanj in pohval za rezervne starešine, borce in mladino. Združenje rezervnih oficirjev je pripravilo še družabni večer v novi sodobni telovadnici osnovne šole 8. talcev v Logatcu.

V času praznovanj dneva JLA se spomnimo, da je občina Logatec prejela na predlog občinskega odbora ZB NOV Logatec 75 odlikovanj za borce in aktiviste, odlikovanja je dodelil predsednik republike tovariš Tito.

Občinski odbor ZB NOV Logatec je v letošnjem letu strokovno uredil skupaj z odborom Logaškega bataljona spominsko sobo omenjenemu bataljonu. Pri tej akciji je v veliki meri sodeloval Muzej ljudske revolucije v Ljubljani. Spominska soba je lepo opremljena s fotografijami in razstavo slik.

Na splošno velja, da občina Logatec odlično sodeluje s tamkajšnjim garnizonom, oddelkom za ljudsko obrambo, s teritorialno enoto, s šolami in mladino. Vojaški garnizon pomaga tudi z udarniškimimi akcijami ter sodeluje

IZ NASIH KRAJEV

LJUBLJANA. Zveza za šport in rekreacijo invalidov Slovenije je 12. decembra priredila na Ježici 27. republiško prvenstvo v kegljanju in plavanju. Pokroviteljstvo je prevzela Iskra »Marketing«. Sodelovalo je več kot sto tekmovalcev, med njimi vedno več mladih. Zmagovalci: v kegljanju so zmagali tekmovalci iz Koprja (525 podrtih kegljev), sledi Borrec Kranj, Ljubljana I, Slovenj Gradec, Ljubljana II, Velenje in Škofja Loka. Nastopila je tudi ženska ekipa iz Ljubljane. V plavanju so bili rezultati takile: moški, 50 m prosto: Čalič in Bamfi (Kamnik), Osolnik (Velenje), 50 m prsno: Lah in Angelo (Velenje), Bamfi (Kamnik), Ljubotina (Ljubljana), Lah (Velenje), 3x50 m mešano: Lah in Osolnik (Velenje) itd. Ženske: 25 m prosto: Krt (Piran), Krmelj (Kranj), Valentinčič (Ljubljana), 25 m hrbtno: Kocjančič in Trojer (Kamnik), Krt (Piran), 3x25 m mešano: Krt in Pavšičeva (Piran) itd.

Nastopili so tudi paraplegiki in tekmovali v svoji skupini. Letni program tekmovalj športnih invalidov Slovenije je bil s tem tekmovaljem uspešno zaključen.

VINKO BOVCON Kropa se pripravlja na eno največjih športnih prireditev na Gorenjskem, na pohod »Po stezah partizanske Jelovice«. Datum je že določen, 8. in 9. januar. Tekmovanje naj bi bilo hkrati tudi počastitev 85-letnice rojstva predsednika Tita, 40-letnice njegovega prihoda na čelo KPJ — ZKJ in 35-letnice legendarne dražgoške bitke.

V soboto, 8. januarja, bo na trgu v Kropi pred spomenikom padlim kulturni program učencev osnovne šole Stane Zagar iz Lipnice. Govoril bo polkovnik Slavko Staroverski-Metod. Svečanosti bo sledilo polaganje vencev ob partizanskih spomenikih, zvečer pa še miting v sindikalnem domu.

V nedeljo bodo tekmovalja v patrolnem teku za enote JLA, TO, UJV, ZRVS in ZSM. Ob osmi uri bo v

Kropi skupen prihod patrolj, nato pa govor predstavnika glavnega štaba za TO SRS in otvoritev tekmovalja. Od 9.—11. ure bodo tekmovala patrolje, ob 11.30 pa bo odhod vseh udeležencev v Dražgoše na zaključno svečanost in razglasitev rezultatov. Cesta Kropa—Dražgoše bo v nedeljo zaprta za vsa vozila od 7. do 13. ure.

Letos bodo OZD — TOZD Lipniške doline izdale v počastitev pohoda »Po stezah partizanske Jelovice« poseben bilten, JELOVICA 77.

CIRIL ROZMAN

TRNOVLJE. Združenje borcev NOV Trnovlje pri Celju je imela letno delovno skupščino. Udeležba članov je bila 90-odstotna, zato so lahko z vso resnostjo zastavili program za prihodnje leto. Člani naj bi se aktivno zavzemali za samoprispevek, odbor pa naj bi se povezal s šolo Franja Vrnčca za pokroviteljstvo spominske plošče v Trnovljah. Rešiti bo potrebno osem primerov za posebno dobo iz NOB. Odbor naj bi imel tudi tesnejšo povezavo z aktivni ZB v podjetjih. Ob 30-letnici ustanovitve organizacije ZB bo odbor organiziral izlet članstva na Gorenjsko. Opozorili so, naj se člani drže rokov pri oddajanju prošenj za kredit in priznavalnine. Odbor naj do prihodnjih volitev tudi pripravi plan kadrovske politike. Zbor je na koncu kritiziral slabo poslovanje zdravstvenega doma, oziroma dispanzerja za borce.

VIKTOR DOBRISEK

PODNART. V soboto, 11. decembra, je bila v kulturnem domu v Podnartu seja sveta krajevnega skupnosti. V skladu z novim Zakonom o ljudski obrambi in samozaščiti so na seji razrešili dosedanje organe in imenovali nove člane v odbor za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. Na novo so formirali poverjenišтва za gospodarstvo, informativno dejavnost in za družbeno dejavnost. Preuredili so kurirsko službo in dopolnili sestav štaba civilne zaščite. Na seji so se dogovorili tudi o praznovanju dedka Mraza, dodelili finančna sredstva, se zavzeli za vzdrževanje doma in rešili nekaj

prošenj krajanov. Vodja delegacije KS Podnart je seznanil delegate z gradivom za sejo občinskega zbora KS v Radovljici. Na koncu so spregovorili tudi o predvideni gradnji telefonskega omrežja v Podnartu.

CIRIL ROZMAN

JESENICE. Člani ZRVS Jesenice, komisija za informativno dejavnost, je imela svoj občni zbor, na katerem je sprejela program za leto 1977. Delo v minulem obdobju je bilo ugodno ocenjeno, pomanjkljivo je bilo le obveščanje posameznih organizacij. Komisija je sklenila organizirati akcijo za pobiranje naročnine za časopis TV-15 in revijo Naša obramba. Sredi februarja prihodnjega leta naj bi bila tudi javna tribuna, na katero bodo povabili predstavnike družbenopolitičnega in gospodarskega življenja v občini.

JOZE URH

JESENICE. Osrednja proslava dneva JLA je bila v jeseniški občini 21. decembra v gledališču Tone Čufar na Jesenicah. Slavnostni govor je imel predsednik občinske konference ZSMS Franjo Kragelnik. V kulturnem programu so nastopili pi-

Na sliki je pihalni orkester jeseniških železar

SREČANJE Z BORCI

Enoto tovariša Vinka Vovka so ob prazniku obiskali udeleženci narodnoosvobodilne vojne. Vojakom in starešinam so govorili o svojih, še vedno svežih, spominih na vojne dni. Število postavljenih vprašanj in živ, dinamičen razgovor kažejo, da bo to srečanje z

borci ostalo gostiteljem še dolgo v prijetnem spominu.

Obiski borcev v tej enoti, ki jih organizira občinski odbor ZZB NOV Ljubljana—Bežigrad, so tudi sicer zelo pogosti. Tokrat so jih obiskali Milan Komadina, Miha Čerin, Karel Mikulič in Franc Cvetan, ki so danes rezervni vojni starešine.

ZLATKO BENKA

LJUBLJANA

KONCERT TAMBURAŠKIH ZBOROV

Koncert je bil kvaliteten prispevek bežigraskemu »Tednu Komunist« pod geslom »človek-delo-kultura«. Bil je v novo zgrajeni dvorani družbenega doma KS Stadion in je privabil številno občinstvo. Na koncertu je spregovoril v imenu KO ZB NOV Stadion tovariš Josip Osredkar, predsednik občine tovariš Koman pa je poudaril pomen akcije »Tedna Komunist«. Koncert sta organizirali ZKPO in DPD Svoboda s sredstvi, ki jih je prispevala »kulturna akcija« ZKPO mesta Ljubljane. Koncert so izvajali združeni tamburaški zbori iz Bohinjske Bistrice, Reteč in Borovnice ter ansambel Mandolina, ki deluje pri organizaciji KO ZB NOV Stadion v okviru DPD Svoboda Bežigrad. Program je obsegal predvsem narodne pesmi, povezovaj pa ga je na duhovit in umetniški način priznani gledališki igralec Jože Zupan. Tamburaški orkestri pri nas niso pogosti, zato bodo morda prav tovrstne prireditve povečale interes mladine tudi za to glasbilo.

KOČEVJE

PROSLAVA IN PODELITEV ODLIKOVANJ

Proslava ob 35-letnici ustanovitve JLA, ki je bila v Kočevju 18. decembra, je lepo uspela. Dvorana zgodovinskega

LJUBLJANA

ŠIŠENSKI UPOKOJENCI V BOSNI IN HRVATSKI

Šišenski upokojenci, med njimi je tudi več članov ZB Šiške in Dravlj, so pripravili že trinajsti strokovni izlet. Tokrat so obiskali Hrvatsko in Bosno. Pot jih je vodila po avtocesti skozi Brežice do Zagreba, ki je postal že skoraj milijonsko, lepo, novo mesto, sad trideset let svobode.

Najprej so se izletniki ustavili v zloglasnem ustaškem taborišču Jasenovcu. Obiskovalcem so prikazali film kot dokument o resničnosti nečloveških mučenj v tem taborišču. Spomenik žrtvam je impozanten kot je impozantna tudi številka mrtvih, preko pol milijona. V Jasenovcu so bili na ogledu tudi dijaki četrtega letnika ekonomske srednje šole iz Ljubljane in Kranja. Prav je, da si mladina ogleduje spomenike NOB,

ker bo tako znala bolje ceniti nje-ne sadove.

Pot se je nadaljevala preko Save do Kozare, ki ji domačini pravijo Kar Kozar. Na Kozari stoji najveličastnejši spomenik padlim borcem za svobodo, našli so jih 25 tisoč. V glavnem so med njimi domačini, nekaj je Slovencev, Zagrebčanov, celo Dunajčanov.

Banjaluka je bila naslednja postaja. To je univerzitetno mesto s 120 tisoč prebivalci. Posledice potresa so že skoraj v celoti odstranjene. Ob sotočju Plive in Vrbasa stoji zgodovinsko mesto Jajce. Nekoč je bil prestolnica bosanskih krajev, nam je blizu kot rojstno mesto nove Jugoslavije. Znamenite so vodenice, leseni mlini in Medved kula nad mestom. Seveda borci niso mogli zapustiti mesta, da se ne bi ustavili še

v domu, kjer je bilo zasedanje AVNOJ.

Ob jezerih Plive se je izlet nadaljeval do Bihaća, pomembnega mesta Bosanske krajine, kjer spominjata na turške čase džamija Fehija in Kapetanska kula. V Bihaću so si izletniki ogledali dvorano prvega zasedanja AVNOJ, ki je še vedno dobro ohranjena, kljub močnemu bombardiranju mesta in 62 ofenzivam. Mesto dobiva zaradi lepote reke Une in njenih slapov vse večji turistični pomen.

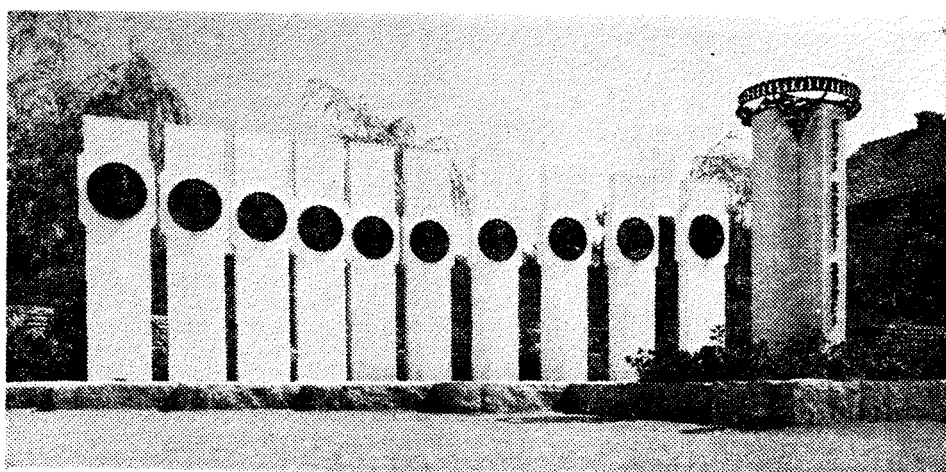
Vrnili so se skozi mesta Ključ, Karlovac, mimo Kolpe, skozi Metliko in preko Gorjancev. Izlet je ostal vsem v prijetnem spominu, saj ga je vsebinsko ves čas dopolnjeval odlični vodič pri DU Šiška, tovariš Marijan Medvešek.

STANKO SKOČIR

Šeškovega doma je bila polna krajanov in mladine iz Kočevja in okolice. Na proslavi je bila revija pevskih zborov, med njimi moški zbor Svobode in mešani zbor iz Tacna. Partizanska dela je doživeto recitala umetnica iz Ljubljane. Vsi izvajalci so globoko občutili besede, ki so jih izgovarjali o naši pretekli borbi.

Med prvim in drugim delom proslave so v imenu organizacij in tovariša Tita podelili priznanja, odlikovanja in plakete za aktivno delo v NOB in v povojnih letih. Prejeli so jih tovarišice in tovariši, člani ZZB, ZRVS in mladi iz enot teritorialne obrambe. Prečitali so tudi imena za napredovanje ZRVS in sklep o ustanovitvi Mladinske pohodne brigade I. domičilne VDV brigade. Prečitali so še imena mladink in mladincev, ki so se prostovoljno javili v enote TO. Proslava je uspela in pokazala, da delovni ljudje ljubijo našo JLA.

PETER ŠOBAR st.

Prvi krški borci: Zdenko Kaplan, Milan Kaplan, Rado Kaplan, Tone Preskar, Franc Preskar, Rajko Kastelic, Franc Kastelic, Jože Grabar, Peter Jernejc, Ivanka Uranjek.

Spomenik, ki stoji pred osnovno šolso Jurij Dalmatin je delo akademskega kiparja in medaljerja Vladimirja Štovička.

halni orkester jeseniških železarjev, ženski pevski zbor z Jesenic, združeni moški zbori in recitatorji. Osrednjo akademijo je pripravil prireditveni odbor KO ZRVS KS Sava-Jesenice.

BRANKO BLENKUŠ

JESENICE. Na sliki je pihalni orkester jeseniških železarjev ob slovesnem odprtju spomenika v spominskem parku talcev na Koroški Beli. Pihalni orkester jeseniških železarjev je ena najboljših tovrstnih kulturnih skupin na Gorenjskem. V zadnjem letu je tudi zelo napredoval pod vodstvom kapelnika Ivana Knifca, ki je prevzel to dolžnost po upokojitvi kot podpolkovnik JLA. Ze tam je delal na glasbenem področju. Pihalni orkester je letos nastopil več kot 70-krat na številnih proslavah, manifestacijah in spominskih svečanostih. Je ena najbolj delovnih in angažiranih skupin in mu gre vsa pohvala in priznanje za požrtvovalnost kot tudi kvalitetno kulturno poslanstvo.

BRANKO BLENKUŠ

IDRIJA. Na seji občinskega odbora ZRVS v Idriji so analizirali delo v

preteklem letu, ki je bilo uspešno. Vendar so ugotavljali določene pomanjkljivosti, ki jih bodo odpravljali v prihodnjem letu. Predvsem je bila pomanjkljiva informativna dejavnost.

V obširen program dela za leto 1977 so vnesli tudi sodelovanje z mladino, ki v preteklem letu ni bilo najboljše. Še bolj se bodo povezali z drugimi organizacijami in društvi; planinci, taborniki in drugimi. Posvetili se bodo tudi večji informativnosti, ki mora dobiti mesto v lokalnih in drugih obličih.

V slavnostnem delu se je izročili zlato plaketo ZRVS tovarišu Cvetu Sulgaju, predsedniku skupščine občine Idrija, bronasti plaketi pa sta dobila dva člana.

Predsednik skupščine občine Idrija je izročil sedmim članom ZRVS v občini Idrija odlikovanja za vojaške zasluge, s katerimi jih je odlikoval predsednik republike tov. Tito, deset članov pa je prejelo priznanja.

JANEZ JERAM

SEMPETER. V počastitev dneva JLA je bilo na strelišču za zračno puško v medicinski šoli v Sempetru že šesto tradicionalno tekmovanje za prehodni pokal JLA — 22. december. Srečanja, ki ga prireja SD Vozila — Gorica, se je letos udeležilo kar 25 ekip in več posameznikov iz strelskih družin, delovnih organizacij, ustanov, milice in JLA. Zvrstilo se je 82 tekmovalcev, med temi pa 22 članov in pionirk. Ob tej priložnosti so v avli medicinske šole odprli razstavo in tako prikazali delo strelske družine, povezanost z JLA, SLO in občani v kraju.

Tudi letos je bila najuspešnejša ekipa VOZIL s 519 krogi od 600 možnih in si tako še za eno leto priborila prehodni pokal »JLA — 22. december«.

PODNART. V soboto, 11. decembra je bila v kulturnem domu v Podnartu sedma seja KO ZB NOV Podnart. Na seji so odborniki reševali prošnje borcev za stanovanjske kredite in sklenili dati občinski komisiji za zadeve borcev in invalidov ustrezna priporočila. Odborniki so se

na seji seznanili tudi s programom tradicionalnih prireditev »Po poteh partizanske Jelovice«. Pregledali so vso dospeljo pošto in sprejeli ustrezne zaključke.

CIRIL ROZMAN

JAVORNIK. V počastitev dneva JLA so 18. decembra organizirale družbene organizacije Javornik — Koroška Bela tekmovanja v streljanju z zračno puško, v namiznem tenisu in šahu. V domu Julke Pibernik je sledila 20. decembra svečana akademija. Nastopili so člani DPD Svoboda, pripadniki JLA, učenci osnovne šole ter člani TVD Partizan Javornik — Koroška Bela.

BRANKO BLENKUŠ

GRIZE. Planinsko društvo Zabukovica pripravlja v sodelovanju z osnovno šolo Nade Cilenšek v Grižah več planinskih predavanj. Ob dnevu JLA je profesor Hubad iz Ljubljane popeljal pionirje po novi cesti AVNOJ v Bosni. Pionirji so spoznali posamezne kraje iz zgodovine NOB: Bihać, Jajce, Prozor, Jasenovac itd. Govorili so tudi o varstvu narave. Šola je že predčasno pripravila v ta namen predavanje o družbeni samozasčiti. O njenem pomenu je govoril učencem in učiteljskemu zboru prvoborec Ludvik Zupanc-Ivo.

FRANC JEZOVNIK

MOJSTRANA. Prebivalci krajevne skupnosti Dovje-Mojstrana so tudi letos na primeren način počastili svoj krajevni praznik, ko se spominjajo splošne vstaje leta 1941. Na ta dan, 16. decembra, je padel tudi Jaka Rabič. V počastitev tega dne so pripravili vrsto športnih tekmovanj, posebno doživljajo pa je bil nastop domačina, igralca ljubljanske Drame Rudija Kosmača z monodramo. Zvečer so mladinci zakurili kresove po bližnjih vzpetinah, nato je sledila slavnostna seja krajevne skupnosti in skupinski ogled filma »V gori raste zelen bor«. Osrednja proslava je bila naslednji dan na Dovjem, s spominskim govorom in bogatim kulturnim programom. Praznovanje se je končalo s tovariškim srečanjem.

JUNAŠKA SMRT PRVIH KRŠKIH BORCEV

Letos mineva 35 let, odkar so junaško ugasnila mlada življenja prvih krških borcev — skojevcev in komunistov. Profesor Stanko Škaler je s tem v zvezi zapisal v knjigi »Padli v ognju revolucije«.

»Ponedeljek 28. junija je bil usoden za Krško skupino. V Krško je tistega dne pripotovala Ivanka Uranjekova-Angelca, doma iz Griž pri Celju. Prinesla je propagandno gradivo. Na dogovorjeni javki v brivskem lokalu na Vidmu, (ki je bil ob ponedeljskih zaprt) je ni nihče čakal. Odšla je iskat Rada Kaplana v brivnico v Krško, a ga tudi tam ni našla. Toda v brivnici je pozabila propagandno gradivo. Pomočniku, ki se je zdela sumljiva, je šinilo v glavo, da bi pogledal kaj je nosila v torbi. Ko je zagledal propagandno gradivo, ga je izročil policiji v Krškem.

Začela se je katastrofa. Člani Krške skupine so se tistega dne srečno rešili v nekaj kilometrov oddaljeni gozd Rore, kjer so prenočili v šotoru. Dne 29. junija so se nameravali umakniti čez nemško-italijansko mejo.

Tistega jutra je Preskar, član te skupine, skrivaj odšel domov po neke osebnosti stvari. Ko se je vračal k skupini v šotoru, ga je opazil cestni delavec, ki mu je sledil in pozneje skrivališče skupine izdal policiji v Krškem. Le-ta je dopoldne 29. julija zajela deset članov krške skupine. Najprej so jih odpeljali na domove in temeljito opravili hišne preiskave. Zvečer so jih zaprli in vso noč zasliševali. Naslednjega dne zjutraj so jih s tovrnjakom odpeljali v gozd Dobrava, kjer so jih, ko so si skopali skupen grob, ustrelili. S tem je bila partijska organizacija v Krškem razbita, priprave za upor pa pretrgane.

SLAVKO SMERDEL

ih železarjev

V Domu JLA v Ljubljani je bilo srečanje upokojenih vojaških starešin, ki so mu prisostvovali tudi najvišji starešine ljubljanskega armadnega območja z generalpolkovnikom Francem Tavčarjem na čelu. V prisrčnem pogovoru so obudili spomine na skupno delo ter sklenili, da se bo njihovo sodelovanje še bolj okrepilo. E. Z.

Delavnica – njihov drugi dom

Vojaki in starešine v enoti tovariša Buda Mirića so v letošnjem tekmovanju za najboljšo tehnično delavnico na ljubljanskem armadnem območju zasedli prvo mesto. S ponosom je tovariš Mirić čestital članom svojega kolektiva, ki so se obvezali, da bodo v prihodnjem letu opravili to priznanje.

Vsaka tehnična delavnica je za borbena pripravljenost enot izrednega pomena. Tega se zavedajo tudi pripadniki te enote in so zato pripravljeni delati ob vsakem času, če je potrebno. Učinkovita organizacija dela in visoka zavest sta zagotovili, da je delo vedno kakovostno in pravočasno opravljeno.

V delavnici dela tudi veliko število civilnih mojstrov raznih strok, ki so se z vojaškim kolektivom zliili v homogeno celoto. Med njimi vlada razumevanje in solidarnost, za kar ima veliko zaslug tudi prizadevna mladinska organizacija in seveda komunisti, ki so v letošnjem letu izvedli kar tri tečaje marksističnega izobraževanja ter se angažirali pri vseh problemih in pred vsemi pomembnejšimi nalogami in akcijami v enoti. Njihova dejavnost je pripomogla k temu, da so poleg tekočega opravljanja nalog odnosi v kolektivu vedno na zavidljivi ravni, da ni bilo večjih disciplinskih in delovnih prekrškov in da so kar trinajst vojakov sprejeli v članstvo zveze komunistov.

Fantje tesno sodelujejo z okoliškimi mladinci, prireajo razne izlete in pomagajo graditi igrišča, sami pa so tudi izvedli adaptacijo in modernizacijo delavniških objektov in tako prihranili dragocena sredstva.

Med najboljšimi člani kolektiva so vsekakor »vzorni vojaki« Ibro Dabić iz Višegrada, Anton Gerjević iz Brežic in Rado Osojnak iz vasi Pabri blizu Opatije ter mojster Josip Igračić, ki je dobil orden dela. Tudi sicer je enota kot celota znana kot zelo uspešna. Že pred dvema letoma in tudi letos jo je pohvalil tovariš Jože Berce, dobili so tudi prehodni pokal, letos pa jim je za dan JLA generalpolkovnik Franc Tavčar podelil malo plaketo JLA za najboljše rezultate v tehničnem vzdrževanju materialno tehničnih sredstev.

Resnično so ponosni na podeljeno priznanje in se zavedajo, da so si ga pošteno prislužili, saj številne ure, ki so jih preživeli v delavnici, dokazujejo, da je le-ta postala njihov drugi dom. E. Z.

Tovariš Bude Mirić sprejema priznanje

Plakete zaslužnim

V ponedeljek, 20. decembra, je bila v prostorih Iskre v Ljubljani ob 30-letnici obstoja in delovanja vojne industrije Jugoslavije ter v čast 35. obletnice ustanovitve JLA in vstaje naših narodov in narodnosti slavnost, na kateri so podelili odlikovanja vojne industrije Jugoslavije najzaslužnejšim ustanovam in posameznikom.

Tovariš Klaus, predstavnik Iskre, je v svojem nagovoru poudaril, da se je

Tovariš Klaus sprejema plaketo

slovenska elektronska industrija razvila iz partizanskih radijskih delavnic in je v tridesetih letih prerasla v industrijo, ki je danes sposobna zadovoljiti vse potrebe JLA po sredstvih za zveze — od konvencionalnih do najsodobnejših naprav na osnovi laserske tehnike, in da je izredno uspešno sodelovanje določenih TOZD Iskre ter drugih slovenskih institucij z JLA dalo velik delež k razvoju in proizvodnji orožja in vojne opreme pri nas.

Za svoje rezultate in zasluge so dobili spominske plakete Skupščina občine Ljubljana—Center, Fakulteta za elektrotehniko, Fakulteta za strojništvo, Inštitut Jožef Stefan ter Inštitut za elektroniko in vakuumsko tehniko iz Ljubljane. Razen tega so prejeli srebrno plaketo Združena podjetja Iskra iz Ljubljane in še 29 sodelavcev Iskre, zlato plaketo pa je dobilo deset strokovnjakov teh podjetij. Priznanja jim je podelil direktor »Zajednice industrije naoružanja i vojne opreme Jugoslavije« generalmajor Bora Milenković.

V imenu nagradencev se je za odlikovanja zahvalil tovariš Jančar.

Po slovesnosti, ki so ji prisostvovali tudi vidne družbenopolitične in vojaške osebnosti, med njimi tovariši Andrej Marinc, Beno Zupančič, Miha Butara in drugi, je udeležencem zapel nekaj borbinih in narodnih pesmi študentski oktet iz Ljubljane. E. Z.

Čestitke maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu ob imenovanju za doktorja vojaških ved

Čestitamo vam ob promociji za doktorja vojaških znanosti. To je visoko družbeno priznanje prvemu strategu in vojskovođji našega narodnoosvobodilnega boja, tvorcu in graditelju novih revolucionarnih oboroženih sil ter ustvarjalcu doktrine splošnega ljudskega odpora. Pod vašim vodstvom in v skladu z našimi najsodobnejšimi načeli bojevanja bomo storili vse za nadaljnje podružbljanje ljudske obrambe, za učinkovite obrambne priprave delavcev, drugih delovnih ljudi in občanov ter vseh njihovih oblik samoupravnega združevanja, oboroženih sil in celotnega družbenogospodarskega sistema na območju Socialistične republike Slovenije.

REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA LJUDSKO OBRAMBO SR SLOVENIJE

Priznanje in spodbuda

V prostorih Narodnega doma v Celju je bila proslava, ki so ji prisostvovali številni predstavniki družbenopolitičnega in vojaškega življenja ter občani in vojaški občine Celje. Na slovesnosti je generalpolkovnik Milan Daljević v imenu zveznega sekretarja za ljudsko obrambo generala armade Nikole Ljubičića podelil veliko plaketo JLA skupščini občine Celje za njene zasluge pri krepitvi in razvijanju splošnega ljudskega odpora. Tovariš Daljević je posebej opozoril na trdno moralopolitično enotnost in zavest v vseh družbenih strukturah občine od temeljnih organizacij in krajevnih skupnosti do družbenopolitičnih organizacij in občinske skupščine ter na njihovo plodno sodelovanje z JLA.

V imenu skupščine občine Celje je plaketo sprejel njen predsednik profesor Jože Marolt, ki je dejal, da jim plaketa pomeni hkrati priznanje in spodbudo za nadaljnje delo.

Na proslavi je tovariš Daljević podelil malo plaketo JLA tudi tovarišu Vidu Jeriču za zasluge pri razvijanju in krepitvi teritorialne obrambe.

Za bogat kulturni spored so poskr-

beli Celjski godalni orkester pod vodstvom profesorja Valterja Rateja, Komorni zbor pod taktirko Egona Kuneja, recitatorji Tehničnega šolskega centra in vojak Milan Gregorc. E. Z.

Pestro praznovanje

Na svečanosti v Mariboru je Jože Berce pohvalil enoto za njene uspehe v urjenju, politični vzgoji in izobraževanju ter vsestranskem sodelovanju z mladino. Prehodno zastavico najboljše enote je dobila enota minometalcev, zelo dobre uspehe pa je dosegla tudi tehnična delavnica, ki je letos najboljša na ljubljanskem armadnem območju, vojaški klub je osvojil v ustreznem tekmovanju drugo mesto, vojaška restavracija pa tretje.

Ob tej priložnosti so bili številni starešine odlikovani in nagrajeni, 36 vojakov je dobilo značko »Vzoren vojak«, mnogi drugi pa so bili pohvaljeni in nagrajeni.

Starešine in vojaški v kasarni Franc Rozman—Stane so se resnično odlično pripravili na to proslavo. Že od 10. decembra so potekale razne prireditve, kulturno-umetniške in filmske predstave, več kot 17.000 mladincev in občanov pa si je z zanimanjem ogledalo razstavo vojaške opreme in oborožitve. E. Z.

Prvo mesto obvezuje

Dom JLA v Mariboru je v letošnjem tekmovanju za najboljši dom JLA na ljubljanskem armadnem območju zasedel prvo mesto. Ta uspeh ni presenetljiv, saj je znano, da je dom po zaslugi njegovih prizadevnih članov, na čelu s tovarišem Lazarjem Lučičem, postal eno od pomembnih središč družbenega življenja starešin, vojakov in občanov mesta Maribora.

Njihova bogata dejavnost v letošnjem letu nam to najbolje ilustrira. Vsaka od sekcij doma je zelo aktivna in nekatere so celo za nekajkrat presegle svoj delovni načrt.

Tudi izobraževalna dejavnost zajema doberšen del aktivnosti doma, saj so izvedli kar osem seminarjev, sedemnajst predavanj in dve diskusiji za starešine. Bogato je tudi njihovo športno življenje in v tem ok-

viru sodelovanje na raznih tradicionalnih športnih prireditvah. Zelo aktivni sta fotosekcija in garnizonska knjižnica. Dom večkrat nudi svoje prostore delovnim in drugim organizacijam ter tudi sicer bogato sodeluje z vsemi dejavniki družbenopolitičnega in kulturnega življenja občine Maribor in njene okolice. Da je dom dejansko tesno povezan s prebivalci dokazuje navsezadnje tudi dejstvo, da je njegove letošnje prireditve obiskalo več kot 107 tisoč obiskovalcev.

Dom JLA v Mariboru postaja torej nepogrešljiv dejavnik v izobraževalnem, kulturnem, zabavnem in športnem življenju starešin, vojakov in občanov mesta Maribor. Prvo mesto na letošnjem tekmovanju jim pomeni veliko priznanje in jim narekuje, da bodo v prihodnje svojo dejavnost še bolj okrepili. E. Z.

**LJUDSKA OBRAMBA
IN DRUŽBENA SAMOZASČITA**

Partizanski humor

»Hudi časi, vedro čelo«

Pri nas se vse deli

Štábu Lovčenskega odreda, ki je bil jeseni 1944 v vasi Djinovići, je bil dodeljen neki zdravnik iz Bara, možak srednjih let. S seboj je prinesel dobro polovico pršuta in ga začel jesti. Pri tem ga je videl Radovan Radulović-Rakun. Čeprav je bil lačen kot volk, ga ni hotel prositi, le sedel je zraven njega in rekel:

»Blagor tebi, doktor, ko imaš take dobrote. Tudi meni so poslali pečeno kuro pa je ne morem jesti.«

»Če hočeš, ti dam pršut, ti pa mi boš dal bedrce. To imam najraje.«

»Naj bo!« je veselo odgovoril Rakun, vzel je večji kos pršuta in kruha ter ju pomlatil.

»Ali hočeš še, pa mi boš dal obe bedrce?« je vprašal doktor.

»Seveda, zakaj pa ne?«

Ko se je Rakun najedel, je doktor vprašal:

»Kdaj mi boš prinesel bedrce?«

»Kaj? Že dolgo nisem videl pečene kure! A če bi jo imel, je ne bi sam pojedel. Pri partizanih, dragi doktor, ni v navadi, da eden je, drugi pa gledajo. Pri nas vsi vse delimo,« se je zasmejal Rakun.

Mulovodec

(travestija po Prešernu)

Slep je, kdor se z mulo ukvarja, vedno mu kopita kaže, večkrat krepkih brc primaže. Svoj živ dan on s pal'co udarja.

Le pogledjmo po koloni, ki po cesti se pomika — kjer so mule, tam je vika. Revež mulovodec kloni od napora. Niti boni, niti kupi zlat'ga d'narja — nimaš takega vladarja, ki poplačal mulovodcu bi vse trude ob povodcu.

SLEP JE, KDOR SE Z MULO UKVARJA.

Kaj nam treba priganjačev neprestano za petami al' pred našimi glavami, vpijočih! Često mlačev čutimo od pretepačev. To se v nje obeh mu kaže, naj ji z ovsem gobec maže, ali boža, gladi, vpije, vrat v objemu ji privije, VEDNO MU KOPITA KAŽE.

Lani še njegov kolega je po četi desetarju v porciji menažo varil; letos že povelje njega po brigadi se razlega. Mulovodcu sreča laže, mu k napredku nič ne kaže: se poti, ko je tišina, mulo mu namesto čina VEČKRAT KREPKIH BRC PRIMAŽE.

Al' poklica on ne menja; koder kol' po svetu hodi, kjer ga bela cesta vodi, in ko v strmi breg se vzpenja, njemu se oblast ne menja. Mulje vpitje, šum viharja, mu melanholijo ustvarja. Ne izneveri se patentu takt, podobno dirigentu SVOJ ŽIV DAN ON S PAL'CO UDARJA.

(Partizanske pesmi, II.)

Cetniška morala

Spomladi leta 1943 je Peta proletarska brigada ujela nekega četniškega komandanta. Odpeljali so ga v štab divizije na zaslišanje. Tovariš, ki je bil določen, da ga

bo zaslišal, mu je zastavljal razna vprašanja: o moči in namenih četnikov, o zamenjavah vodilnih ljudi v posameznih enotah in podobnem. Na zaslišanju je bil prisoten tudi Spasoje Radović, ki je pripeljal četniškega komandanta v štab.

»Kakšna pa je morala v vaših vrstah?« vpraša četnika tovariš, ki ga je zasliševal.

»Srednja,« odvrne.

»Kako srednja?«

Tedaj poseže vmes Spasoje:

»Takole: slabše kakor včeraj in boljše kakor jutri!«

Končno na isti liniji

Med obema svetovnima vojnama je bil Novica Sekulović teč let okrajni načelnik v Podgorici. V tistem času je pogosto zapiral komuniste, posebno pa Niša Milanovića.

Ko se je začela vstaja, se je Novica odločil za osvobodilni boj in le-

Ušel mu je

Dan po drugem zasedanju AVNOJ v Jajcu sreča tovariš Tito Vojo, intendanta spremlja-jočega bataljona, in ga vpraša:

— Kako ti gre, Vojo?

— Slabo, tovariš maršal, odvrne Vojo žalostno.

— Zakaj slabo? se začudi Tito nepričakovanemu odgovoru.

— Nocoj si mi ušel, tovariš maršal!

— Kako ušel?

— Vidiš, vse do sinoči si bil ti vrhovni komandant, jaz pa vrhovni intendanta. Sinoči pa si ti šel med maršale, jaz pa sem ostal samo vrhovni intendanta.

ta 1943 je odšel med partizane. V Župi pri Nikšiću sta se srečala Niša in Novica in se prisrčno poljubila v navzočnosti tovariša, ki je vedel za njune predvojne odnose.

»Vidva se, kakor kaže, dobro poznata,« je pripomnil.

»Kako se ne bi!« je odgovoril Niša.

»Novica me je prijel štiriindvajsetkrat! Zdaj, vidiš, pa sva se dobila na isti liniji!«

Težave z »municijo«

Gojko Glibo, imenovan Kalta, je bil neustrašen borec hercegovskih partizanskih enot. Ker je bil zelo velik in mlad in je nosil »šarca«, je zmerom zahteval »repete« in kar naprej govoril o hrani. Nekoč pa je nanese takole.

Komandant odreda je poslal Kalto s šarcem v akcijo.

»Ja, nimam municije, tovariš komandant,« reče Kalta.

»Kolikor mi je znano, je imamo za šarce dovolj,« mu odvrne komandant.

»Za šarce je je, toda za vranca, ki ga nosi, je ni,« odgovori Kalta.

Komandantu se takoj posveti. Nasmeje se in pokliče intendanta, ter mu reče, naj dobro založi tovariša Kalto tudi z ono drugo vrsto »municije«.

Ni on kriv

Najstarejšega kragujevškega borca strica Miladina Petrovića v začetku niso upoštevali pri ustanavljanju Prve proletarske brigade, ker je tovariš Koča menil, da je prestar za napore, ki so čakali brigado. Ko je stric videl svoje Kragujevčane postrojene v bataljonu, sebe pa ločenega od njih, so se mu zablistale oči in je šel naravnost h Koči.

»Tovariš komandant, povedati ti moram, da je moj največji sovražnik, kdor me loči od mojega bataljona.«

»Toda ti si star, stric,« mu reče Koča blago.

Lahko bo izračunati

Narodni heroj Ivan Hariš-Gromovnik je prišel nekega dne v glavni štab Hrvaške po razstrelivo, ki ga je potreboval za razstreljevanje železniških prog in mostov na okupiranem ozemlju. Prav tedaj je bil tam tudi tovariš Tito. Ko je Ilija uredil vse potrebno in se pripravil na odhod, ga je vprašal tovariš Tito:

»Koliko mostov si že razstrelil, Ilija?«

Ivan Hariš tovariša Tita ni poznal, soborci pa so mu večkrat zastavljali to vprašanje, zato je odgovoril:

»Če te to zanima, vprašaj Pavelića! On bo najbolje vedel.«

Tito ga je potrepljal po rami in se zasmejal:

»Ti kar lepo razstreljuj, izračunati ne bo težko.«

»Nisem jaz kriv, če se revolucija ni prej začela,« odvrne jezno stric Miladin.

In Miladin je kmalu zatem stopil v vrste Prve proletarske.

Zviti Milenko

V življenjepisu borca Milenka Devina, ki ga je napisal na zahtevo partizanske organizacije, je pisalo dobesedno takole:

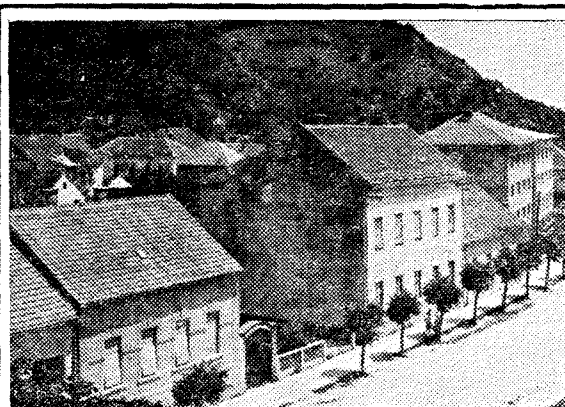
»Rad bi pripomnil, da sem že kot otrok trpel zaradi žandarskih udarcev...« in tako dalje. Na sestanku je neki tovariš terjal pojasnilo.

»Tovariš Milenko, ti si tukaj napisal, da si tako rekoč od malega trpel žandarske udarce. Pojasni nam, prosim, kaj misliš s tem?«

»He, he!« se je zasmejal prebrisan Milenko. »Veste, tovariši, stvar je taka: moj oče je bil pred vojno žandar, pa sem lahko tako napisal.«

Pripravil: BOZIDAR PREMRL

KRIŽANKA

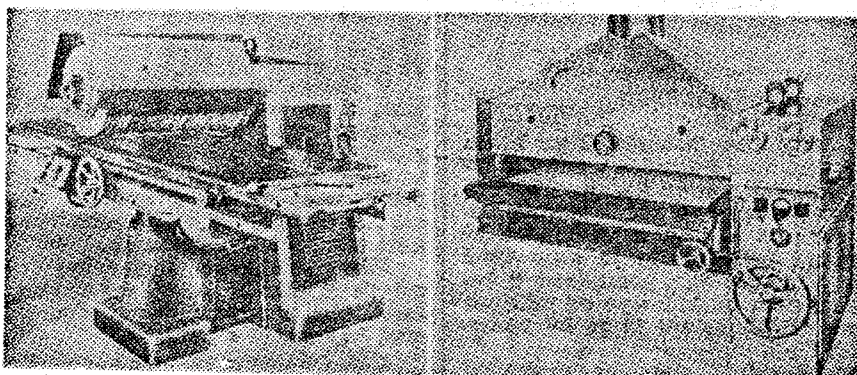
SESTAVIL: KOPRIVŠEK	USMLJEN: CLOVEK	PREBIVALEC: ETONA	SEKTA
KURIR			
ETIOPSKI PLEMISKI NASLOV			
JAKOST			
LJUBKOVAL Z IME MNOŽINS. OS. ZAIMEK			
RISAL: JAK	MANJŠA BOLNIŠNICA	ALKOHOL. PIJAČA	MINERALNA VODA
JERMI PRI STREMENJU			
KALCIJEV KARBONAT			
PREGLOG		STANE DOLANC KRAJŠI SUKNIČ	
VERSKA KNJIGA ST. PERZOV			
JEZERO V AFRIKI		SOSEDNJI ČRNI	
MESTO V SZ		PRED-OVERJE	
M.IME		TANTAL	REŠETO AMERICI
KRAVICA		MESTO NA FORMOZI	
JAKA AVŠIČ		TV-15	FR. FIZIK

SLOVENIJALES - ŽIČNICA

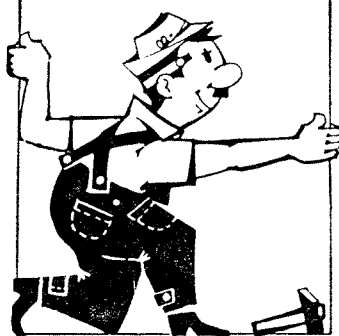
**TOVARNA STROJEV IN
OPREME s — p. o.
Ljubljana, Gerbičeva 101,
Jugoslavija**

Pošta: 61111 Ljubljana pp. 12, telefon centrala 61-686, 61-042, direktor 61-194, komerciala 61-870, nabava 62-166, računov. 62-492, livarna 61-185 — brzojav: Žičnica Ljubljana — SDK 50103-601-23217

Proizvaja: stroje za obdelavo lesa, sušilnice za vse vrste lesa, stene za lakiranje, naprave za dovod svežega zraka — Iz programa poslovno tehničnega sodelovanja in zastopanja inozemskih firm nudimo kompletne linije za lakiranje in sušenje vseh vrst površin (pohištvo, stavbno pohištvo) — firma HACKEMACK Detmold — avtomatska in polavtomatska regulacija sušenja lesa — firma GANN Stuttgart — moderne sušilnice za vse vrste in kapacitete furnirja firma SCHILDE Bad Hersfeld.

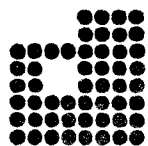
NOVOST: Kondenzacijska sušilnica po sistemu ing. Blätler — Zürich

SLOVENIJALES

LESNO KEMICNA INDUSTRIJA

•lesonit•
ILIRSKA BISTRICA

DELO

ČASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NAŠI RAZGLEDI, revijo AVTO, revijo STOP, revijo JANA, ZABAVNIK

LJUBLJANSKE OPEKARNE

LJUBLJANA · TELEFONI: DIREKCIJA: DIREKTOR 22-833, CENTRALA 22-018, KOMERCIJALA 20-968
OBRAČUN: VIO 22-833, BROJ 20-800, OPEKA 22-842, IN-INDOP 54-814
· TEKUČI RAČUN: PRI NB V LJUBLJANI ŠT. 50-1430/3 POŠTNO PREDAL 14-1

61000 LJUBLJANA, CESTA NA VRHOVCE 2

VAM NUDIJO

vse vrste opečnih izdelkov za nosilne, predelne stene in stropne ter ostali gradbeni material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schiedel dimnike, betonske strešnike itd.

Iz nove tovarne keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in neglazirane keramične ploščice.

Informacije na tel. 61-965, 61-802, 58-546.

ZARJA - ORMOŽ

Irgovsko podjetje na veliko in malo

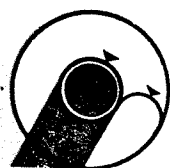
Ormož, Mesni trg 4
Telefon: 70 052
Komerciala: 70 035
Ploščar: 70 047

Trgovsko podjetje »Zarja« Ormož nudi v dobro založenih prodajalnah na področju občin Ivanec, Novi Marof, Ljutomer, Ludbreg, Ormož, Varaždin

- gradbeni material,
- pohištvo,
- tehnično blago,
- lovski in ribiški pribor,
- tekstil,
- prehrabeno blago in
- gostinske usluge

Prodaja na potrošniški kredit

Obiščite nas in zadovoljni boste!
»TP «ZARJA» Ormož

indov
EXPORT-IMPORT
INDUSTRIJA
OVITKOV
LJUBLJANA
POLJANSKA 95
22-1133, 316 032
indov 31601 ju indov

Oskrbuje z vsemi vrstami ovitkov za mesno industrijo Jugoslavije, mlečno industrijo, gostinstvo in vsa ostala podjetja

labod

TOVARNA OBLACIL NOVO MESTO

TOZD DELTA, Pod. Rogoznica — Domarška 6

Delovni kolektiv čestita vsem poslovnim prijateljem in delovnim ljudem za nastopajoče NOVO LETO 1977.

KONIM

INOZEMSKA INDUSTRIJSKA ZASTOPSTVA

61001 LJUBLJANA, Titova cesta 38/VIII.

čestita vsem delovnim ljudem in poslovnim prijateljem za nastopajoče novo poslovno leto 1977.

KOMUNALNO GOSPODARSTVO MENGEŠ

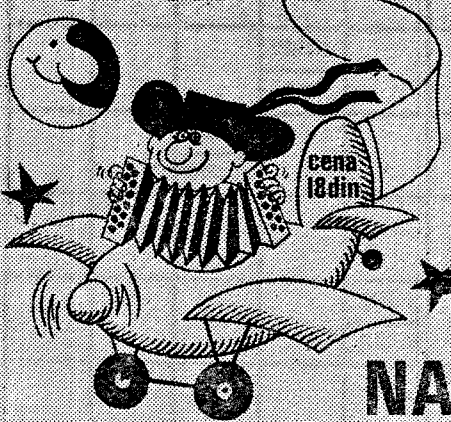
nudimo naslednje usuge:

zidarstvo, ključavničarstvo parketarstvo, steklarstvo.

Naročila izvršujemo solidno in po zmernih cenah.

Delovnim ljudem in poslovnim prijateljem želimo srečno in uspešno NOVO LETO 1977

KOLEDAR VREME HUMOR

NASVETI ZANIMIVOSTI UGANKE

PAULHOVA PRATIKA 1977

DES — Ljubljana ELEKTRO PRIMORSKA, skupnost TOZD

NOVA GORICA, Erjavčeva 22

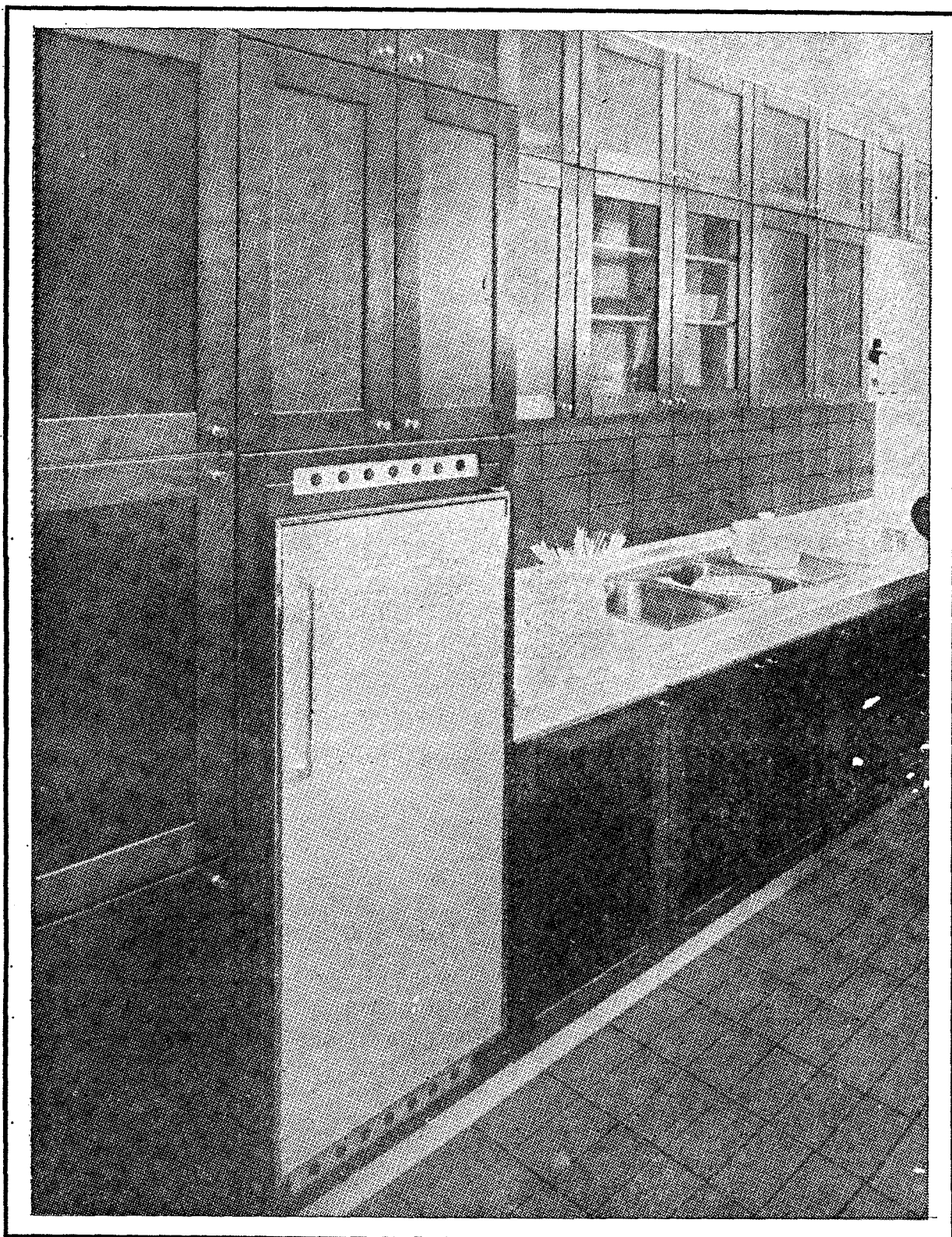
Cenjenim potrošnikom električne energije, delovnim in poslovnim prijateljem želimo srečno, uspešno in zadovoljno NOVO 1977. leto.

brest cerknica

industrija pohištva jugoslavija

telefon 061-791 200 telex 31167

**KUHINJA
»BREST«**

**SALON POHIŠTVA BREST
CERKNICA**
tel.: 061/791-200

PRODAJALNA BREST MARIBOR,
KNEZA KOCLJA 6
tel.: 062/21-495

**KUHINJE, DNEVNE SOBE, SPALNICE,
SAMSKE SOBE, STOLI, SEDEŽNE
GARNITURE, KOPALNIŠKI PROGRAM**

UGODNI KREDITNI POGOJI:

- KREDIT DO 30.000.— DIN, POLOG 10 %
- ZA DEVIZE 5 % POPUST,
- DOSTAVA POHIŠTVA NA DOM BREZPLAČNA
NE GLEDE NA ODDALJENOST KRAJA

TRGOVSKO PODJETJE
NA DEBELO IN DROBNO

NAPREDEK

61230 DOMŽALE
Ljubljanska 64

TELEGRAM: NAPREDEK DOMŽALE — TELEFON: h. c. 72-412, 72-826, direktor 72-414, komerciala 72-111, 72-252,
skladnice 72-089, veleblagovnica 72-510, 72-531, klavnic 72-269, kurivo 72-530 — ŽIRO RAČUN: 50120-601-30094

Priporočamo obisk v naših poslovalnicah v Domžalah. Posebno priporočamo obisk v VELEBLAGOVNICI v Domžalah, kjer boste lahko vsak dan v restavraciji SLAMNIK kvalitetno postreženi s toplimi in mrzlimi jedili.

inex adria aviopromet
Ljubljana

NOVE DOMAČE AVIONSKE LINIJE so vam na voljo. — Povezujejo glavna mesta republik SRBIJE, BOSNE in HERCEGOVINE, ČRNE GORE in MAKEDONIJE.

LJUBLJANA—BEOGRAD—LJUBLJANA

vsak dan razen nedelje

LJUBLJANA—MARIBOR—BEOGRAD—SKOPJE

LJUBLJANA—SARAJEVO

LJUBLJANA—BEOGRAD—SARAJEVO—TITOGRAĐ

TITOGRAĐ—SARAJEVO—BEOGRAD

SARAJEVO—LJUBLJANA

BEOGRAD—SARAJEVO—TITOGRAĐ

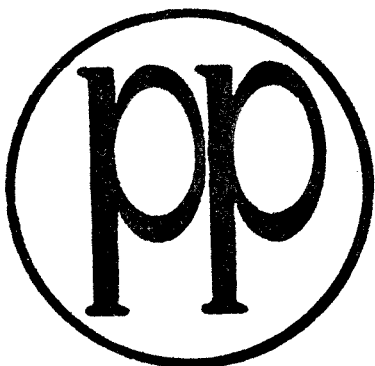
vozi v torek
in
četrtek
(do 30. 4. 1977)

INFORMACIJE IN PRODAJA KART: Inex Adria Aviopromet, Ljubljana, Titova 48, tel. 313366 in vse turistične polovalnice v Sloveniji.

LETIMO Z DC-9

mesokombinat perutnina · ptuj

Mesokombinat
Perutnina
PTUJ n. sol. o.
Potrčeva 8 —
62250 Ptuj,
telex 33128,
žiro račun
52400-601-10147
Ptuj p. p. 660

TOZD:

Perutninske farme
Mesna industrija
PP Commerce
Servis
Obrat za kooperacijo
Skupne službe
Tovarna krmil

PIŠČANCI,
JAJCA,
ZAKLANA
PERUTNINA,
MESO,
MESNI
IZDELKI,
KRMILA,
DIVJAČINA
Vsem
delovnim
ljudem in
poslovnim
prijateljem
iskrene
novoletne
čestitke
z najboljšimi
željami.

**INDUSTRIJSKO
MONTAŽNO
PODJETJE
LJUBLJANA**

61001 LJUBLJANA, TITOVA 37 n. sol. o.
TELEFON: 321 043 — TELEPRINTER: 31348 YU IMP

S temeljnimi organizacijami združenega dela:

TOZD OGREVANJE — VODOVOD LJUBLJANA
TOZD KLIMA, PROIZVODNJA — MONTAŽA LJUBLJANA
TOZD PROJEKT — MONTAŽA — INŽENIRING MARIBOR
TOZD PROJEKT — MONTAŽA KOPER
TOZD ELEKTROMONTAŽA LJUBLJANA
TOZD TOVARNA ELEKTRONAPRAV LJUBLJANA
TOZD TOVARNA REGULACIJSKIH ARMATUR IN
APARATOV LJUBLJANA TOZD LIVARNA IVANČNA GO
RICA
TOZD TOVARNA INSTALACIJSKE OPREME IDRIJA
TOZD STROJNO KOVINSKO INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA
SKIP LJUBLJANA
TOZD PROJEKTIVNI BIRO LJUBLJANA
TOZD ZASTOPSTVA LJUBLJANA
TOZD DVIGALO LJUBLJANA
TOZD BLISK MURSKA SOBOTA
TOZD ELEKTROKOVINAR PTUJ
TOZD DRUŽBENI STANDARD LJUBLJANA
DELOVNA SKUPNOST STROKOVNIH SLUŽB

**PROJEKTIRA
MONTIRA
PROIZVAJA**

KOVINARSTVO

MONTAŽA
ALUMINIJA
JEKLENIH
ARMATUR

STROJNO KLJUČAVNIČARSTVO,
LIVARNA BARNIH KOVIN

LJUBLJANA, Celovška 182/a

TEKOČI RAČUN: 501.1.336/4

TEL.: direktor 57-397, teh. služ. 57-431, fin. kom. sl. 57-430

RADIATORJI »MAJA«

Radiatorji MAJA, izdelani so iz vlečenih profilov specialne aluminijaste legure, ki onemogoča rjavenje, ter tako praktično daje možnost za neomejen rok trajanja.

Cenjeni potrošniki — poslužujte se pri nakupu radiatorjev »MAJA« in hitro boste spoznali njihovo prednost.

**PODJETJE ZA
PTT PROMET**

KOPER, n. sol. o.
KOPER, Glagoljaška 8

čestita ob vstopu v novo leto 1977 vsem koristnikom ptt storitev in poslovnim prijateljem z najboljšimi željami v novem poslovnem letu.

IMELI SMO LJUDI

Jože Skrt

Pred nekaj tedni smo v Mostu na Soči spremili k zadnjemu počitku Jožeta Skrta, rezervnega častnika prvega razreda, vojaškega vojnega invalida iz Modreja.

Pokojni se je rodil leta 1917. Njegova družina je odšla na begunjsko pot v Planino pri Cerknem, kjer se je rodil Jože kot četrti otrok številne družine. Ko so se po vojni vrnili domov, so našli le razvaline.

V vrste NOV je vstopil 20. novembra 1943 — v Tolminski bataljon. Pozneje je bil komandir v Idrijsko-tolminskem odredu. V sestavi Gregorčičeve brigade se je boril po Sloveniji in Benečiji. Takrat je bil namestnik komandanta bataljona. Januarja 1945 je bil ranjen in pozneje zaradi invalidnosti demobiliziran.

Po vojni je za svoje delo prejel medaljo za vojaške zasluge.

Anton Rutar

Pred nedavnim smo na tolminskem pokopališču pokopali Antona Rutarja-Ivancetovega očeta iz Ozidja pod vasjo Čadrg. Ze v prvi svetovni vojni je bil ranjen na soški fronti pri Gorici. Leta 1942 je začel delati za OF. S sinom Tonetom sta bila med prvimi sodelavci OF v Čadrgu. Pod njegovo domačijo je bila leta 1943 sanitetna postaja številka 6. Skupaj z domačimi je skrbel za ranjence.

Po kapitulaciji Italije je odšel med partizane tudi njegov sin Ivan, ki je padel 1945. Med nemškim napadom na partizansko enoto nad Čadrgom je bil ranjen tudi Anton Rutar.

Hčerka Katica je bila partizanska učiteljica.

Vsi ki so poznali pokojnega Antona, se ga bodo še dolgo spominjali.

Marjan Čadež

Marjan Čadež se je rodil 27. novembra 1914 v Solkanu. Do sedem najstega leta je delal doma, nato se je izučil za mizarja.

Neposredno pred drugo svetovno vojno so ga vtikanili v italijanski posebni bataljon. V začetku septembra 1943 se je kot ujetnik angleške vojske vključil v partizanske enote — v Prvo prekomorsko brigado.

Vsa leta po vojni je bil aktiven družbenopolitični delavec. Prijatelji, znanci in soborci so ga v velikem številu zadnjič pospremili na solkansko pokopališče.

Jože Novak

Prve dni decembra smo spremljali na zadnji poti prvoborca in požrtvovalnega sodelavca po osvoboditvi, Jožeta Novaka — Mlakarjevega ata iz Rov pri Radomljah. Pokojni se je priključil NOB že v letu 1942.

Tudi po osvoboditvi je bil aktiven sodelavec Združenja borcev Radomlje. Zelo se je zavzemal pri skrbi za partizanska oboležja. Bil je tudi vnet podpornik gasilskega društva.

Z njegovo smrtjo smo izgubili enega naših najbolj požrtvovalnih tovarišev.

Janez Kotar

Na ljubljanskih Zalah so se 8. novembra letos za vedno poslovili od Janeza Kotarja. Rodil se je pred 53. leti v revni bajtarski družini v Kržiščah pri Čatežu.

Meseca maja 1942 se je priključil borcem Gubčeve brigade, ki ji je ostal zvest do osvoboditve. Po vojni se je zaposlil v milici, upokojeval pa je dočakal v tovarni Litostroj. Za zasluge v NOV je bil odlikovan.

Na zadnji poti so ga spremljali številni znanci, sorodniki in drugi tovariši.

Matevž Volf

Dne 15. novembra smo se na Bl. Dobravi poslovili od 73 let starega Matevža Volfa, predvojnega komuniste, sodelavca Staneta Zagarja ter Toneta Čufarja. V njegovi hiši na Slamnikih je bil 20. aprila 1941 stanek gorenjskih komunistov, na katerem je bil sprejet sklep o oboroženi vstaji proti okupatorju. Ves čas med vojno je bila njegova hiša baza in javka za borce in funkcionarje NOV. V zadnjih mesecih vojne ga je gestapo odpeljal v begunjske zapore.

Pepca Bizjak

Pepca Bizjak se je rodila 11. marca 1920 v številni družini. Ob kapitulaciji Italije je začela delati aktivno in organizirano za cilje NOB. Postala je tajnica mladinske organizacije in obveščevalka 18. brigade.

Januarja 1945 so jo domobranci zaprli. Po štirih mesecih je prišla iz zapore ne da bi jo zlomili. Nadaljevala je z delom za NOB. Tudi po vojni je delala v družbenopolitičnih organizacijah. Na zadnji poti smo jo pospremili 26. novembra letos, na pokopališče v Vipavo.

Leopold Jelnikar

Od Leopolda Jelnikarja smo se za vedno poslovili na pokopališču v Zagorju ob Savi 4. decembra letos. Leopold se je rodil leta 1898 v Kisovcu pri Zagorju ob Savi. Ze v začetku okupacije se je vključil v organizirano delo za NOB. V letu 1944 je stopil v enoto 7. korpusa. Med partizani sta bila tudi njegova sinova. Sin Leopold je padel v Cankarjevi brigadi.

Po demobilizaciji se je vrnil domov in se zaposlil v rudniku premoga v Zagorju ob Savi. Med ljudmi je bil zelo priljubljen, kar se je pokazalo tudi v množični udeležbi na njegovi zadnji poti.

Jože Budal

Jože Budal je bil rojen v Prvačini 10. marca 1896. Umrli je 14. novembra letos in je bil pokopan na domačem pokopališču.

Poznali so ga kot skromnega človeka s plemenitim značajem. Pod italijansko okupacijo je veliko pretrpel ker je bil zaveden Slovenec.

V OF se je vključil leta 1942.

Viktor Pocaft

Na pokopališču v Podkrajju pri Velenju smo se 22. novembra letos za vedno poslovili od aktivista in borca NOV Viktorja Pocafta. Rodil se je 10. aprila 1919 v Velikem vrhu. Bil je oče šestih otrok, invalidski upokojenec Elektrarne Soštanj in aktiven družbenopolitični delavec, ki je prejel več odlikovanj.

Jožefa Demojz

Z že pokojnim možem Jožetom sta se povezala z NOB v Brkinih na jesen 1941. V aprilu 1942, ko so fašisti pobijali in zapirali zaupnike OF in med prvimi požgali Maslovo domačijo, je poskrbela za varstvo njihovega najmlajšega otroka Janeza. Kasneje je nudila zavetje pred fašisti tudi drugim simpatizerjem in zaupnikom OF. Ob kapitulaciji Italije se je tudi ona z vsem žarom vključila v razoroževanje italijanske vojske (divizije »Eugenio di Savoia«).

Veliko je prispevala za zaprte aktiviste OF, reševala jih je s ponarejenimi dokumenti iz zaporov in internacij. Njeno organizirano delo med ženami, prispevki in skrb za partizane, zlasti za ranjence v bolnišnici »Zalesje« in druge, je bilo njeno vsakdanje opravilo.

Omahnila je po težki bolezni 11. novembra letos stara 70 let. Na njeni zadnji poti so jo pospremili in ji izkazali vse spoštovanje Podgraščani in nekdanji vojni tovariši.

Marija Kunšič

Marija Kunšič se je rodila leta 1898 v Krnici pri Gorjah. V letih po prvi svetovni vojni se je poročila in si ustvarila družino. Njihova hiša ob vznožju Pokljuke je bila že od vsega začetka NOB široko odprta za naše borce in aktiviste.

Zadnje čase je bila slabega zdravlja in jo je bolezen strla. Na gorjanskem pokopališču smo jo pokopali sredi letošnjega oktobra.

V spomin naši Vidi

Zadnjič smo se poslovili

Zadnjič smo se poslovili od naše drage sodelavke — članice delovne skupnosti republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, prijateljice in iskrene tovarišice Vide Seliškar. Mnogo prezgodaj se je sklenil krog njene življenjske poti. Grenko je to slovo, saj smo se poslovili tudi od naše soborke, ki je že v rani mladosti zapisala svoje življenje našemu narodnoosvobodilnemu boju in revoluciji in je po tej poti dosledno hodila vse do svojega prezgodnjega poslednjega dne.

Rodila se je v Novem mestu pred 53. leti v napredni družini. V narodnoosvobodilnem gibanju je začela delati že leta 1942 kot pogumna in predana članica SKOJ. Med borce NOV je vstopila po kapitulaciji Italije in je bila kmalu za tem sprejeta v članstvo KPS.

Sodelovala je v bojih Levstikove brigade, delala v glavnem štabu NOV in POS in bila kot izredno predana partizanka tik pred koncem vojne poslana na težko in odgovorno delo v Trst, kjer je dočakala osvoboditev.

Njena življenjska pot ni bila lahka. Ne gre le za napore in odpovedovanja, ki sta jih terjala narodnoosvobodilni

boj in povojna graditev naše nove družbe, pač pa tudi zaradi premnogih osebnih pretresov in težav, ko si je morala sama naložiti skrb za dva doraščajoča otroka, a tudi v takih življenjskih preizkušnjah je bila naša Vida prava borka, dosledna, vedra in nadvse pogumna. Njena neizmerna življenjska sila in vedrina sta se izkazali še posebej v zadnjih letih, ko jo je že napadla in premagovala zahrbtna in neozdravljiva bolezen, ki jo je prenašala zavrano in z občudovanjem vrednim pogumom. Ni se dala zlomiti. Borila se je z boleznijo za vsak dan življenja, da ga je lahko posvetila svojim otrokom, ki sta ji bila vse na svetu in katerima je želela kot najboljša mati utreti čimlepo pot v življenje.

V tem je bila človeška veličina naše Vide. Vse do zadnjega dne je prihajala med nas in vestno, čeprav že težko, opravljala svoje delo. O svoji bolezni preprosto ni hotela razmišljati. Nikoli ni obupavala in tožila. Nasprotno, vedno se je znala vedro šaliti in smejati. Zaradi njenih človeških vrlin smo jo imeli vsi radi in smo jo občudovali. Toliko bolj smo jo spoštovali tudi zaradi njene trdoživosti in značajnosti, saj nam je lahko resnično za vzgled kako je treba stoje in zavrano prenašati bremena in tudi najhujše življenjske preizkušnje. Prav zato nas je njena izguba toliko bolj pretresla in prizadela, ko je tako nenadoma omahnila, da nam je težko verjeti, da je ne bo nikoli več med nas.

Ne bo je več med nas in vendar bo še dolgo ostala z nami, saj se je bomo vedno spominjali z ljubeznijo in tihim spoštovanjem.

Slava njenemu spominu!

Borci in aktivisti!

Ljubljanska sekcija Briško-be-neškega odreda prireja 7. januarja ob 18. uri družabni večer v domu JLA v Ljubljani.

Vabljeni borci in aktivisti, ki so med narodnoosvobodilnim bojem delovali na zahodni obali Soče in v gornjem Posočju. (S svojimi družinami in prijatelji!)

Vstopnice dobijo v Cigaletovi ul. 5/II (Ljubljana) 5. in 6. januarja od 14. do 18. ure. Informacije po telefonu številka: 316-638.

Prav je, da se ob »programu osrednjih novoletnih prireditev za mlade ob koncu leta 1976« vendarle malo zamislimo... Gre za dobronamerno razmišljanje kot odgovor na tiskane besede, saj si posameznih prireditev iz tega programa nismo utegnili ogledati! Z željo, da bi komu ne storili krivice, smo vanj vpletli nekaj misli in podatkov, zabeleženih v pogovoru s predstavniki koordinacijskega odbora za prireditve in proslavo pri mestni konferenci SZDL, ki je v zvezi s »programom osrednjih novoletnih prireditev za mlade ob koncu leta 1976«, pod katerim je podpisan, opravil le, tako so nam povedali, obveščevalno delo oziroma opozoril mlade na to, kar je bilo ponujeno, kar je bilo na voljo. Seveda pa je potrebno ob tem poudariti, da s ponujenim niso bili zadovoljni in da bo koordinacijski odbor za prireditve in proslavo pri mestni konferenci SZDL že na eni prvih sej v letu 1977 spregovoril o programu novoletnih prireditev v prihodnje, predvsem o njegovi vsebinski obogatitvi.

Sprehodimo se torej po »programu osrednjih novoletnih prireditev za mlade ob koncu leta 1976«.

Osrednjo novoletno prireditev za mlade ob koncu tega leta, balet »Snežuljčica«, je prispevala ljubljanska operna hiša. Jugoslovanska kinoteka je omogočila brezplačen ogled risane filma »Pustolovščine Robina Hooda«. Odgovor Drame je bil kratak in tudi za v prihodnje nič kaj obetaven: Ze nekaj let nimamo na programu otroških predstav! Tu so še predstave Mladinskega gledališča, Lutkovnega gledališča, pa ure pravljic v Pionirski knjižnici in druge prireditve. Gospodarsko razstavišče je sporočilo, da je večina gospodarskih organizacij, ki so jih vprašali, če bi sodelovale v novoletnih prireditvah, odgovorilo odklonilno. Morda bi iz sklopa teh prireditev lahko izvzeli prispevek Pionirskega doma, ki ima v svojem programu vrsto prireditev s skupnim naslovom »Otroci otrokom«, ki so verjetno najbližje današnji stvarnosti, saj so le-ti s šolskimi vodstvi tudi njeni ustvarjalci. Prireditve v Pionirskem domu, tako je zapisano v »programu osrednjih novoletnih prireditev za mlade ob koncu leta 1976«, pestri izbor kratkih in celovečernih fil-

**RAZVIJANJE IN NEGOVANJE
REVOLUCIONARNIH TRADICIJ**

V OGLEDALU NAŠEGA ČASA

Naš dedek Mraz naj bo tudi družbeno doživetje!

»Otroštvo ni neka brezprostorska, namišljena in naivna dolina, polna psičkov in muck. Brez svobodne družbe ni svobodne igre. Otrok deli usodo z odraslimi, deli usodo vseh. Otrok je človek.«

mov s posebnim opozorilom na film »Čokolada za babico« in seveda na dedka Mrza ter njegova prijatelja Friceta in Fraceta. In kakšen je osrednji motiv predstave, na katero vabijo v Sentiakobskem gledališču? Pričakovanje dedka Mrza ob Rdeči kapici, Trnuljčici, Snežuljčici, Vilinčku z lune in Petru Panu, popularnih pravljčnih junakov, preberemo lahko v »programu osrednjih novoletnih prireditev za mlade ob koncu leta 1976«.

S takšnim programom, ki je kot osrednja novoletna prireditev hkrati družbeno darilo mladim, nikakor ne moremo in ne smemo biti zadovoljni! Ta ugotovitev je toliko bolj žalostna zato, ker dobro vemo, kakšna je resnična podoba našega mladega člove-

ka, njegovih želja in njegovih potreb, da ne govorimo o tem, da ocena, ki smo jo danes namenili programu osrednjih prireditev za mlade, še zdaleč ne velja za vrsto tovrstnih prireditev, ki so se zvrstile v krajevnih skupnostih, šolah. S takšnim programom, kot ga letos nudi program osrednjih novoletnih prireditev za mlade, ne morejo biti zadovoljni tudi tisti, ki jim je namenjen! Ne gre namreč pozabiti, da se danes, na primer, pionirke in pionirji uspešno vključujejo v priprave na splošni ljudski odpor in da je, na primer, nam vsem dobro znan prispevek naših najmlajših v času, ko smo sprejemali samoprisepev in da takšni programi, ka-

kršen je »program osrednjih novoletnih prireditev za mlade ob koncu leta 1976«, milo rečeno, pomenijo tudi razvrednotenje otrokove osebnosti, njegove vrednosti in njegove zrelosti, ki jo kot bodoči socialistični samoupravljalci potrjujejo iz dneva v dan, z dejanji in z besedami.

Vse to govori, da je »program osrednjih novoletnih prireditev za mlade ob koncu leta 1976« samo še ena potrditev besed, ki smo jih zasledili v poročilu občinske konference SZDL Ljubljana Moste-Polje in v katerem je zapisano, da dosedanje izkušnje z organizacijo novoletnih prireditev za otroke kažejo, da na tem področju še nimamo jasnega vsebinskega in organizacijskega načrta in da je več kot potrebno napotek, zapisan sicer za letošnje leto, ponoviti tudi za prihodnje: storiti je treba vse, da bodo novoletne prireditve pomenile otrokom resnično kulturno in družbeno doživetje!

Se vam ne zdi, da bi Petru Panu ali Vilinčku z lune v spremstvu dedka Mrza, našega dedka Mrza, lahko delal družbo tudi partizanski kurirček? Ne le kot simbol nekega časa, na katerega smo lahko ponosni, marveč tudi kot simbol deset in deset tisočev pionir in pionirjev, ki v Kurirčkov pošti leto za letom z razvijanjem in negovanjem tradicij narodnoosvobodilnega boja in revolucije izpričujejo svojo ljubezen do domovine.

Pozabiti namreč ne gre tudi to, da »otroštvo« že dolgo ni več brezprostorska, namišljena in naivna dolina, polna psičkov in muck, kot je bilo poudarjeno na nedavnem republiškem posvetovanju o negovanju jugoslovanskega socialističnega domoljubja, »da brez svobodne družbe ni svobodne igre, da otrok deli usodo z odraslimi, deli usodo vseh, da je otrok človek«.

Našemu človeku pa moramo ponuditi najboljše.

In če vprašanja organiziranja osrednjih novoletnih prireditev ne bo moč rešiti s samoupravnim in družbenim dogovarjanjem, za kar se kaže potreba, tudi zaradi pomanjkanja denarnih sredstev, ter otroku v prazničnih dneh ne bomo mogli postreči s programskimi dobrotami, v katerih so prepleteni vsi sodobni prijemi socialistične vzgoje, je bolje, da z njimi prenehamo.

Slednjemu v prid govori tudi »program osrednjih novoletnih prireditev za mlade ob koncu leta 1976«.

MILENA STRAJNAR

TV-15 ZA MLADINO

Zima je bila takrat

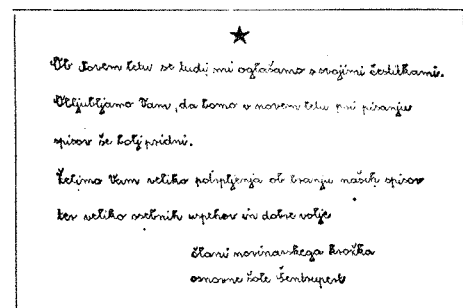
»Bilo je zgodaj zjutraj, 25. decembra 1944. Takrat smo stanovali še v Podgozdu, naselju blizu Ravnice. Nemci so nam že prej požgali dom, zato smo se preselili na dom mojega očeta. Bilo nas je sedem otrok: dve sestri, štirje bratanci in jaz. Nič hudega sluteč smo začeli vstajati, ko so v vas, kot strela z jasnega, prihrumeli Nemci. Zvedeli so, da so se prejšnji večer v vasi zadrževali partizani, zato so nas obkolili. Bili so prepričani, da jim ne uide dober plen. Ko so videli, da partizanov ni več, so se začeli znašati nad civilisti, v glavnem starci ter ženami z otroci.

Takrat so Nemci vdrli tudi v našo hišo ter nas boste in le na pol oblečene odgnali na sosedovo dvorišče, kjer so bili že tudi drugi vaščani. Bila je zima in otroci smo se tresli od mraza in od strahu. Mati je držala v naročju najmlajšo sestro, moja srednja sestra in jaz sva se stisnili k njej, vsaka na eno stran. Stali smo v vrsti, Nemci pa so nam grazoli z ustrelitvijo. Eden nas je stražil, drugi so še vedno stikali po hišah. Naš stražar je klečal pred nami, z brzostrelko meril v nas, se penil od jeze in čakal, kdaj nas bo z užitkom postrelil.

Mati mi je takrat pošepetala skozi solze: »Sedaj bomo umrli!«

Ta stavek mi bo za zmeraj ostal v spominu. V zadnjem hipu je prišel oficir in nekaj pošepetal stražarju. Le-ta je vstal in nas začel izganjati iz vasi.

Drugi Nemci so začeli zažigati hiše in hleve. Ogenj se je vse bolj širil. Tedaj je moja teta stekla proti hiši, da bi rešila vsaj nekaj posteljnine. Nemec je zakričal, naj se takoj vrne. Ni ga ubogala, zato je ustrelil, a je k sreči ni zadel. Skočila je skozi okno, se vrnila k nam in potem smo odšli. Vas je gorela, živina v hlevih je tulila, ozračje je

smrdelo po ožganem mesu, mi pa smo odhajali iz vasi.

Mama je utihnila in čez nekaj časa dodala tele besede:

»Osem let sem imela, ko so v Podgozd blizu Ravnice prihrumeli Nemci. Podrobnosti se ne spominjam več, pa tudi sicer se takih dogodkov in grozot, ki so se dogajale med vojno, ne more opisati z besedami.«

Tiho sem poslušala njeno pripoved in tudi ob koncu nisem ničesar rekla. Vse to, kar sem slišala, me je sililo k razmišljanju. Le nekaj sem si zaželela: Da bi nikoli več ne bilo vojne!

PATRICIJA JUG

Padlim v boju za svobodo

Sonce se je že nagibalo k zatonu, ko sem se z vrečko gob vračala domov. Listje mi je šumelo pod nogami, samo rjavo listje, prepojeno z vlago nikoli suhih gozdnih tal. Na nič nisem mislila takrat, preprosto na nič. Potem pa sem med številnimi prožnimi leskovimi vejami zagledala velik kamnit kvader, ograjen z lično črno mrežo.

Po sivem, od vetra in sonca že luknjastem kamnu se je vzpenjal mogočen bršljan. Ob vnožju so ga objemali številni odrasli zimzelene tamariske, na majhnem podstavku pa so stali ostanki dogorele sveče, na katero je spominjal samo še črn jeziček, ki je ostal od plamena.

Kaj je pisalo na njem? Bila so to pravzaprav samo imena. Veliko imen je bilo zapisanih, a samo ena številka z rdečo zvezdo ob strani, številka 1943. In še nekaj sem prebrala: »Padli v boju za svobodo. Slava jim!«

Pa sem začela razmišljati. Za to lepo življenje, ki ga danes uživamo, so mnogi padli, trpeli. Eni so bili mladi, polni življenja in polni nad. Drugi so bili zreli ljudje, že tudi sivih las in življenjem, ki so ga že dobro spoznali. Na videz tako različni, a vendar je vse družila ena sama misel, ki jih je vodila v krvavih borbah in k skupnemu cilju, svobodi.

Danes težko razumem, kako so vse to zmogli.

Gledala sem tisti spomenik, živi spomin naše preteklosti in hudo mi je bilo... Stenilo se je, ko sem se poslovila in odšla. »Zgledovala se bom po vas, ljubila bom domovino in jo branila, če bo potrebno!« sem rekla glasno. Bo to več kot hvala?

MOJCA NARED

★
V letu 1947 naj bi izšlo
že mnogo delovnih uspehov!

Maribor, dne 23.12.1946

Mladu Luriji
OŠ Borisa Kidričeve
Maribor

Na pionirski konferenci

Na naši šoli je bila v četrtek, šestnajstega decembra letos, pionirska konferenca, na katero smo se skrbno pripravili. Udeležili so se delegati iz posameznih razredov in tovariši učitelji, medse pa smo povabili tudi dva borca.

Najprej smo izvolili odbor, ki je vodil konferenco. Nato je eden izmed borcev pripovedoval, kako so nekega dne napadli skupino Nemcev in jo premagali, čeprav je bila številnejša. Druga tovariša borca smo povprašali, v katerih bitkah je sodeloval. Odgovoril je, da je doživel Sutjesko in Neretvo, opisal je tudi kraj, kjer je bil ranjen tovariš Tito.

Najbolj pridni pionirki na šoli sta dragima gostoma podarili v spomin knjigo. Sledil je recital, ki so ga posneli tudi za Radio Koper. Pevski zbor Osnovne šole »Janka Premrla-Vojka« je nato zapel nekaj partizanskih pesmi in s tem je bila pionirska konferenca sklenjena.

Učenci smo se razšli po razredih in nadaljevali s poukom. Še dolgo smo razmišljali o pripovedovanju borcev in besedah — da morajo pionirke in pionirji skrbno negovati bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti, to največjo pridobitev našega narodnoosvobodilnega boja.

LIVIJANA BENČIČ
ZDENKA VINOVEŠKI

Domovina je vredna ljubezni

Živim v lepo urejeni socialistični republiki, ki je vredna ljubezni, saj je prepojena s krvjo zavednih junakov narodnoosvobodilnega boja.

Moja babica, vdova po padlem partizanu, Boltetova mama, doma iz Zabukovja, mi velikokrat pripoveduje, kako je bilo med vojno. Nemalokrat vzdihne za padlimi borci, med katerimi so tudi njeni nekdanji sošolci ali znanjci. »Veliko smo pretrpeli, a smo zato bogato poplačani. Če bo potrebno, se bomo borili snova.« Tako mi je rekla ondan in tudi zaradi takšnih besed jo vedno znova občudujem, cenim in spoštujem.

Da pa živimo v miru in sreči, se moramo predvsem zahvaliti našemu

ljubljenemu tovarišu Titu, ki nas srečno vodi skozi vse viharje, kakor dober krmar svojo barko. Tovariš Tito s svojo bistrostjo in dobroto, s svojim doslednim podpiranjem vsega, kar je pravično in pošteno, vzbuja občudovanje vsega sveta. Ko nas je poleti obiskala teta iz Toronta, nam je povedala, da je nekoč kanadski predsednik dejal po televiziji, da je lahko jugoslovanski predsednik svetel vzgled vsem predsednikom sveta. Ne morete si misliti, kako sem bila ponosna, ko sem to slišala.

Zelo imam rada Jugoslavijo; pomeni mi toliko kot vsakdanji kruh in vem, da je to domovina, ki je vredna ljubezni.

JOZICA BREZNIKAR

Sledili bomo svetlim vzgledom

Pred več kot tremi desetletji so naši narodi okužali grozote vojne, zato se z vsemi močmi prizadevamo, da do takšne tragedije ne bi nikoli več prišlo. Vojno sovražimo, a se hkrati zavedamo, da moramo biti nanjo vedno pripravljene, saj ne vemo, kdaj nas lahko doleti.

V splošni ljudski obrambi, ki je takšne nimajo nikjer na svetu, je njeni hrbtenici ime Jugoslovanska ljudska armada, nič manj pomembne pa niso enote teritorialne obrambe, družbene samozaščite. Slednje so važni členi verige naše svobode, saj vključujejo vse civilno prebivalstvo, od najmlajših do najstarejših, ki so pripravljeni z vsem srcem braniti svojo domovino.

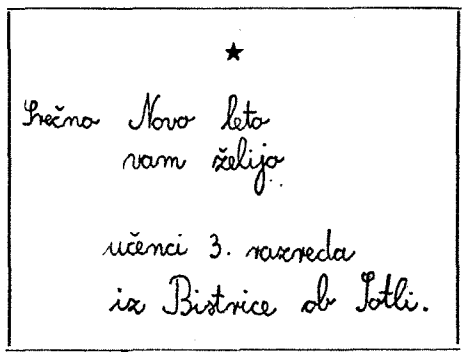
Braniti pa ne moremo samo naših državnih mej, braniti moramo tudi naš jezik in našo narodnost. Takšen boj se nam v vsej svoji luči kaže na Koroškem. V tem boju se tudi vidi, kako je človek neuničljiv, če se bori za pravične cilje. Upirati pa se moramo tudi notranjim trenjem v državi, saj vemo, da obstajajo ljudje, ki nam hočejo kratiti mirno in srečno življenje v svobodi.

A se ničesar ne bojimo! Pripravljeni smo se boriti za naše meje, za našo

družbeno stvarnost, za pridobitve narodnoosvobodilnega boja. Ne, mi ne bomo zavrgli sadov, ki so nam jih priborili naši očetje in dedje, matere in babice med vojno in tudi ne sadov naše stvarnosti, stvarnosti samoupravnega boja in naše revolucije!

Zato obljubljam: Sledili bomo svetlim vzgledom, razvijali in negovali bomo tradicijo našega narodnoosvobodilnega boja in naše revolucije!

MILICA KOŠČAK

KRAMLJANJE

»TV-15 za mladino«, zadnji v letošnjem letu, poklanjamo domovini z najlepšimi željami in vas prosimo, da mu skrbno prisluhnate. Ne bo vam žal, saj boste videli, da ta domovina še nikoli ni bila tako bogata! O tem ne govore le objavljeni sestavki, v to bogastvo misli in dejanj sodi vrsta njih, ki vam jih zaradi skromno odmerjenega prostora ne moremo predstaviti.

Le nekaj misli smo uspeli ugrabiti iz njih, to je za danes vse.

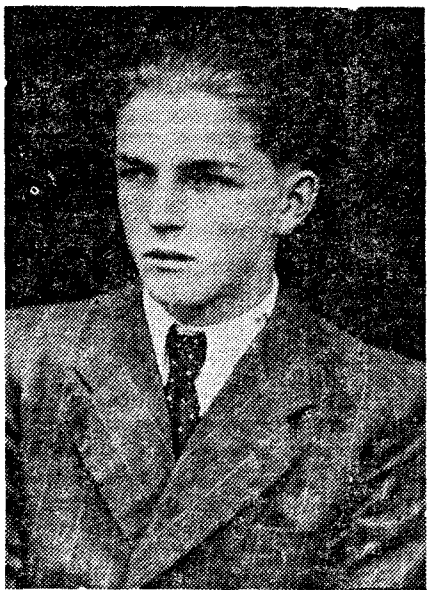
Ali veste, kaj je napisala Tjaša Kosmina? »Vsem želim veliko zdravja in zvrhan koš sreče, tistim pa, ki se ne bodo mogli poveseliti ob lepo okrašeni jelki in bogato obloženi mizi, pošiljam tople pozdrave z željo, da jih ogrejejo, jim vrnejo upanje!« Pa Ines Rodelj? »Želim, da bi vsi otroci sveta praznovali novo leto v miru in da bi prišel čas, ko bomo besedo vojna za vedno črtali iz človekovega besednjaka!« »Lepa in bogata si, domovina, in vemo, da nisi bila vedno takala!« pravi Riki Bandelj iz koprške osnovne šole »Janka Premrla-Vojka«. In kakšno je voščilo najmlajših iz osnovne šole Žužemberk? »Naj bo leto 1977 srečno, polno uspehov in veselja za vse na svetu!« so zapisali.

Kdo bi se tudi ne razveselil pisemca Daše Maretič iz Kranja. »TV-15 mi zelo ugaja,« piše. »Veliko zanimivega najdem v njem, preberem ga od prve do zadnje strani, še posebno pa mi je všeč rubrika Imeli smo ljudi. To je najlepši spomenik junakom, ki so nam priborili svobodo, to je zgodovina slovenskega naroda, na katero smo lahko ponosni.« Besede iz ust mladega človeka, namenjene rubriki, ob kateri se nekateri celo vprašujejo, če je potrebna, pove mnogo. Povej nam, draga Daša, kdo te je učil in kdo te je vzgajal, tudi to nam povej! Pa besed nekdanje sodelavke Natalije Kajin iz Podklanca nismo bili nič manj veseli! »Meni je TV-15 še vedno pri srcu, čeprav se že nekaj let ne ogla-

šam!« S takimi besedami se nas je spomnila tudi Zvonka Avguštin iz Podturna.

Ob koncu prazničnega kramljanja objavljamo fotografijo Franca Žakelj-Balde iz Zirov, ki je padel 21. aprila 1943 kot borec Poljske čete Gorjanskega odreda, o katerem smo v »TV-15 za mladino« spregovorili pred nekaj meseci v sestavku z naslovom »Strel ob zori«.

»Upam, da sem vam ustregla, čeprav nekoliko pozno,« piše Tjaša Mravljica iz Maribora.

Franco Žakelj-Baldo iz Zirov

Takšnih pisemc in pozdravov, draga Tjaša, bomo veselili tudi v letu 1977... Kot bomo veselili slehernega prispevka izpod peresa naših najmlajših in nekoliko starejših, ki zvesto nadaljujejo tradicije našega narodnoosvobodilnega boja in naše revolucije!

Lepo pozdravljeni, pa srečno!

Milica

TV-15 ZA MLADINO

Boj za svobodo ni lahek

On dan sem bila pri stari mami, ki živi v vasi pod Gorjanci. Pripovedovala mi je o mojem stricu. K partizanom je odšel, ko mu je bilo šestnajst let, pa se ni vrnil. Tik pred osvoboditvijo je padel od strelav domačih izdajalcev. Tudi nad mamino posteljo visi njegova slika in zdi se mi, da iz daljave slišim njegov glas.

»Deklica, kmalu ti bo šestnajst let,« mi govori. »Lepo ti je. Živiš v svobodni domovini, v prelepi Dolenjski. Dobro jo poznam. Vsako njeno stezico sem prehodil. Vem, da je ta pokrajina najlepša, kar sem jih videl. Malo je ravne sveta, pa še ta je bil nam, borcem, odveč, ker nam ni nudil zavetja. Ljubil sem vinske gorice, posebno v jeseni, ko je zorelo grozdje. Najbolj varen sem se počutil v gozdovih, ki nam jih ne manjka. Tudi zeleno Krko dobro poznam. Veš, moral sem jo preplavati v jeseni leta 1941, ko smo napadli nemško postojanko na Bučki.«

Nenadoma je glas utihnil in slišati je bilo le tiktakanje stare stenske ure.

»Pri nas na Dolenjskem kot po vsej Jugoslaviji se je narodnoosvobodilno gibanje zgodaj začelo. K partizanom smo odšli, ker smo ljubili domovino. Bilo je veliko hudih bojov. Nemške, italijanske in belogardistične postojanke so bile posejane po vsej pokrajini. Sovražnik je v besu požigal naše domove, ubijal nedolžne ljudi. Vsi ti žalostni dogodki, tudi smrt soborcev, je še povečalo moj pogum in mojo moč. Na smrt nisem nikoli pomislil, samo na svobodo, za katero smo se borili.

Bodi pridna in dobro se uči, da naše žrtve ne bodo zaman!

Sporoči vrstnikom, da je bil naš boj težak. Veliko nas je bilo, partizanov, a sovražnikov še ve. Tudi dekleta so bila

med nami in nič manj hrabro se niso borile. Sanjale so o zlati svobodi, o sreči v novi domovini, pa o tem, kako bomo gradili ceste, železnice, tovarne in domove. Tudi o ljubezni smo se pogovarjali. Že sem videl svojo ženo in kup otrok, ki skačejo okoli mene, se veselijo življenja. Povej jim, da smrt ni tako huda, če veš, za kaj umiraš. Mi smo vedeli za kaj!

V imenu tega, kar sem povedal, bodite dobri Titovi pionirji in pionirke, mladinci in mladinke. Ljubite svojo domovino in ne dajte si je vzeti. Vedite, da je naša Dolenjska zibelka partizanov, pa tudi njihova grobnica. Spomnite se nas in nam prinesite poljskega cvetja z domačih livad, ki smo jih tako ljubili. Zapijte nam partizanske pesmi, ki smo jih peli, kadar nam je bilo najhuje. Oddolžite se nam z delom in z učenjem in če bo potrebno, primite za orožje ter branite domovino. Bodite enotni, vsi narodi in narodnosti v Jugoslaviji, tako kot smo bili med vojno, kot nas uči tovariš Tito!

Pa sem svojem stricu — partizanu takole odgovorila:

»Če bo treba, bom tudi jaz dala življenje za svobodo naše lepe Dolenjske, naše Slovenije, naše Titove Jugoslavije. Pa ne samo jaz, tudi moji vrstniki. O tem bodi prepričan, dragi moj stric. Tudi mi ljubimo svojo domovino in vemo, kaj bi izgubili, če bi nam jo hotel kdo vzeti. Zato tega ne bomo nikomur dovolili. Nikoli!«

NATAŠA PAPEŽ

Uspeno in srečno leto 1977 vam želim učenci in učiteljice osnovne šole Vas - Tava.

S solzami smo jo zapuščali

Vse manj ljudi ve, da še žive med nami možje, ki so kot vojaki branili Koroško in bili priče plebiscitu, ki je usodno ločil naše brate onstran Karavank od matične domovine. Malo je še teh tako imenovanih »borcev za severno mejo«, pa smo bili veseli, ko smo zvedeli za tovariša Antona Podboja iz Žužemberka.

Kdaj in kje se je začela vaša pot na Koroško?

— Moja pot na Koroško se je začela januarja 1919 pri Dravogradu, bil pa sem v 1. četi 1. bataljona slovenskega planinskega polka.

— Varovati smo morali mejo, ker so Avstrijci večkrat vpadali na naše ozemlje.

Kakšen je bil takrat položaj koroških Slovencev?

— Položaj koroških Slovencev je bil takrat še kar dober. Do nas vojakov so bili koroški Slovenci zelo prijazni, koroški Nemci pa nas niso marali. Zato smo, kadar smo bili prosti, hodili ven najmanj po trije. Pred plebiscitom, bilo je to pred sedemindesetimi leti, sem bil Sinči vasi, Železni Kapli, Trušnjaku in Velikovu.

Ali se spominjate, kako je potekal plebiscit?

— Več noči pred plebiscitom sem bil pomožni orožnik na straži in pomagal preganjati tiste, ki so ponoči napeljali letake in tako agitirali za Avstrijo. Povedati moram, da je bila huda propaganda, z naše strani za Jugoslavijo in z avstrijske za Avstrijo.

Kako so Slovenci in vi, ki ste bili takrat na Koroškem, sprejeli izid glasovanja?

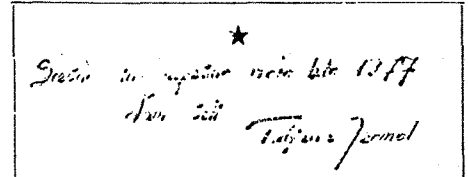
— Za nas, slovenske vojakove in koroške Slovence, je potekal plebiscit žalostno. Spominjam se, da je bilo okoli 15.000 glasov za Jugoslavijo in 22.000 glasov za Avstrijo. Govorilo se je, da so bile pri glasovanju goljufije tudi na ta način, da so »glasovali« mrtvi — namesto mrtvega je glasoval nekdo drug. Glasovnice so bile bele za Jugoslavijo in zelene za Avstrijo. Glasovalec je pretrgal tisto, ki je ni hotel imeti za svojo državo. Pa še nekaj! Danes so vsi narodi in vse narodnosti Jugoslavije enotni z našimi rojaki onkraj Karavank in tudi zato nedavno preštevavanje ni uspelo. Takrat je bilo drugače, takrat so bili koroški Slovenci skoraj sami.

Bi nam še kaj povedali iz teh dni?

— Slovo je bilo žalostno. S solzami niso jo zapuščali, Koroško, pa tudi zavedni Korošci so jokali za nami. Po plebiscitu smo se umaknili na Prevalje in Gušan, v domovino pa sem se vrnil oktobra leta 1920.

Kaj sodite o nedavnem preštevavanju naše manjšine?

— Še vedno živi na Koroškem rod

zavednih Slovencev, ki kljub pritiskom ne bodo klonili. Razveseljivo je tudi to, da je med njimi mnogo izobražencev, koroških Slovencev z globoko narodno zavestjo, ki so in bodo prvi stebri Slovencev, ki jih ne bo moč izbrisati z nobenim preštevanjem.

Naj ob koncu povem še to, da je tovariš Podboj dobil zlato plaketo s podobo generala Maistra in posebno priznanje za ljubezen do domovine. Kljub temu, da se bliža osemdesetemu letu, še vedno veliko dela, bere. In njegovih spominov je še veliko, za knjigo, ne le za tako skromen pogovor.

NEVA KOSMINA

Paula je bila nekoč partizanka, danes pa je to ženska, iz katere vro spomini, optimizem, kljub temu pa ne more skriti, da jo je življenje »pobožalo« tudi s hrapavo dlanjo. In najbrž se je vedno tedaj, ko se še ni znebila bolečin te hrapave roke, preselila v svet pesmi in zapela. In tako je Paula postala pesnica; preprosta, domača, ljudska, vendar pa prepričljiva in poštena. In tako je tudi Pavla tista, ki je sredi vojne zapela pesem o ranjenem partizanu, o enem izmed mnogih, ki so želeli dočakati svobodo, pa jim je to željo upihnila sovražnikova krogla.

Pavlo Benedik sem prvokrat srečal tedaj, ko sem z Raflom, Rafaelom Buhom, prišel po opravkih na Malenski vrh. Deževalo je tedaj kot iz škafa, kajti bila je že pozna jesen in pri peči v Jakoponovi domačiji je bilo že prijetno posedeti. Polna klop okoli peči nas je tedaj bila in Pavla nam je pripovedovala o tem in onem iz partizanskih dni. Ob teh pripovedih pa je kdaj pa kdaj pogledala po Raflo, ko da bi za svoje misli iskala v njem potrditve. Čisto droben zvezek je tedaj tiščala v svojih rokah.

Pesmi so bile v tem zvezku... Nekaj jih je tedaj naglas prebrala.

»Te so od zdaj«, je dejala. »Tistih med vojno, tistih, ni več. Zgorele so. Doma so bile, pa so zgorele. Nemci so domačijo požgali in z njo tudi moje pesmi. Tik pred koncem. Kako škoda jih je. Nikoli več jih ne bom napisala, kajti pišem le tisto, kar doživim. Izmišljati si ne morem nič. Le tisto je nekaj, kar človek doživi.«

Letos sem bil spet v Jazbinah. Snežilo je. Komaj sem prišel do tistih treh hiš, ki predstavljajo skromno sosese v vasi Jazbine. Pravo ime za to vas, pripeto na strmino, na skopo zemljo, iz katere je težko kaj izkopati za življenje. Pavla je bila doma. Pa sem ji dejal ob srečanju: »Če je vse partizansko, kar je bilo tu gori med vojno, zakaj pa naj tudi najin dogovor ne bi bil tak. Če sem dejal, da pridem, potem pridem. In sem tu.«

Velika kmečka hiša, značilno poljska, z velikim ogledalom, s slikami domačih, otrok, staršev, bratov, sorodnikov, prostorna klop okoli peči.

»Sem tiste vrste upokojenka, da bi bilo bolje, če bi se mogla pretrgati vsaj na pet krajev. Doma sem gospodinja, kmetica, ob otroka imam v Selcih, poleg tega pa imam še 9 občinskih in krajevnih funkcij. K meni

PODOBE NAŠIH LJUDI

Ko v ranem jutru...

OBISK PRI PRIMAŽEVI PAVLI V JAZBINAH

Kadar zaslišim pesem »Ko v ranem jutru ptički so zapeli«, se v mislih preselim v škofjeloške hribe, pod Blegoš, med tiste skromne hiše, ki so med vojno tako pogumno odpirale vrata partizanom in jim ponujale zadnji kos kruha. Spominim se mnogih srečanj, ki sem jim bil priča v dneh svojih »potepanj« po teh partizanskih krajih.

Nič romantičnega ni v tem, prav nič. Morda je romantična le pot, ki se vije med gozdovi in temnimi polji tja gor na Malenski vrh, do Jazbin in še naprej. Tam zdaj živi Pavla Benedik, Primaževa Pavla.

prihajajo mladi, da bi jim kaj spisal, k meni se zatekajo starejši, če je treba napisati to ali ono prošnjo, skratka, nikoli ne vem, kaj me čaka naslednji dan. In tako imam življenje živahno, pisano. Sicer pa tudi v teh okvirih se je moje življenje spreminilo, še posebej v povojnih letih. Če pomislim, kako težki udarci so padali name, kot na mater, zapuščenost hribovske žene, ki je bila še kmečka povrhu in ki ni hodila v cerkev, se resnično čudim, kako sem našla tudi toliko volje in moči, da sem napisala zraven vsega tega še kakšen verz. No in s temi svojimi verzmi se najraje obračam do mladih ljudi, rada bi jim dopovedala, kako bi bilo lepo, če bi vsi ljudje živeli v slogi in prijateljstvu, v poštenju in razumevanju. Skušam temu mlademu svetu razložiti spoštovanje do

Pavla Benedik — Primaževa Pavla z Jazbin

kruha, ki smo ga včasih morali iskati, pa ga nismo našli...

Primaževa Pavla je bila pravzaprav, če ne bi bilo vojne, namenjena za kmečko delo. Prišla pa je vojna, in je odšla skupaj z bratom in očetom med partizane. Med partizani je bila od 1. avgusta 1943 naprej, in sicer v okrajnem komiteju SKOJ za Selško in Poljansko dolino, kjer je delala kot organizator in tajnik mladinskega odbora. Bila pa je tudi vodilna po škofjeloških hribih, kjer je vodila partizanske enote.

Po vojni pa je neumorno delala na terenu. Poročila se je in se vrnila v Jazbine, z dvema otrokoma.

Med najinim klepetom se je iz kota pri peči oglasila harmonika. Bil

je to Stane, Pavlin brat, ki rad raztegne meh.

Pavla je sodelovala med vojno tudi na partizanskih mitingih. Prepevala je na njih in tako se je zgodilo, da je spesnila partizansko pesem »Ko v ranem jutru ptički so zapeli...«, ki govori o resničnem dogodku med vojno...

»Ta pesem je posvečena komandirju poljanske čete; pisal se je Zorko Kopač, s partizanskim imenom Živko. Ta fant je bil ranjen in se je zdravil v Karlovški grapi na karlovškem skednju.

Pravijo, da je prišlo osem javorskih žandarjev mobilizirati domačega fanta v nemško vojsko. S seboj so imeli tudi policijskega psa, ki je zasledil Živka. Skušal je pobegniti, čeprav je bil ranjen v nogo, strelili pa so ga dohiteli in je padel v Karlovški grapi. Pesem s tem v zvezi je nastala julija 1943. K nam je prišel sekretar okrajnega komiteja SKOJ, Janez Kokalj-Vitko, doma iz Volče.

»Imate smisel za pisanje, vidim. Napišite nekaj za mladino! Ko sem šla z očetom otavo kosit, sem tisto pesem sestavila. Prišla sem domov, jo napisala ter oddala. Potem smo jo zapeli; najprej samo štiri sestre, potem pa sem jo dala Vinku, da jo je odnesel na konferenco okrajnega komiteta SKOJ v Davčo. In tako je potem prišla v pesmarico.«

Pavla Benedikova je za svoje delo prejela več priznanj. Najbolj ponosna je na priznanje, ki ga je prejela leta 1970 na občinski skupščini v Škofji Loki za svoje plodno politično delo po vojni. Prvo priznanje je dobila, ko ji je bilo 21 let in sicer v Vojkovi brigadi. Odlikovana je bila tudi z redom za zasluge za narod.

☆

In tistikrat, ko je zunaj snežilo, ko nas je grela topla peč in ko je tekla beseda o spominih na partizanske dni, tudi tistikrat je Pavla prinesla za peč svoj zvezek, zvezek pesmi. Bil je to drug zvezek, kot je bil tisti pred leti, poln zapisanih verzov, poln zapisanih spominov žene, ki nikoli ni utegnila misliti samo nase, ampak si je vedno našla časa tudi za druge. Ni je oviralo, da je visoko nad dolino, da ima do prvega sestanka dve debeli uri hoda daleč, da je vmes breg, je dež, je sneg, slaba pot. Niti je ne moti skromnost. Pavla živi svoje vsakdanje življenje, ki je nenavadno, enkratno, vredno teh besed, ki sem jih bil namenil v temle svojem zapisu o ženi, o Primaževi Pavli, ki živi tam gori v Jazbinah pod goro, pod Blegošem.

MARIJAN KRISSELJ

JOŽE VIDIC

(VI)

SKOJJEVCI

Politična ura je bila le uvod v akcijo. Verdnik je približno takole končal sestanek: »Sovražnik mora nenehno, vsak dan in vsako uro čutiti, da pri nas ni gospodar. V njihovo domišljavost in oholost moramo vnesti nemir, ljudstvu pa moramo pokazati, da smo povsod. To bo prebivalce opogumilo, rajši se nam bodo pridružili in nas podpirali. V soboto zvečer boste na skrivaj pisali po zidovih in pločvini na Javorniku in Koroški Beli revolucionarne parole. Pridobiti morate še pet mladincev in si razdeliti delo. V soboto popoldne ob petih se spet dobimo na tem kraju, toda samo vi trije boste prišli na sestanek, drugi ne smejo vedeti zame in tudi za celotno akcijo ne. Vsak naj pozna le svojo nalogo. Za čopiče, barvo in na papirju izrezane parce bom že jaz poskrbel.« Po teh besedah je Matija Verdnik vstal in se ob Savi počasi napotil proti Podmežakliji, mladinci pa so še nekaj časa ostali ob vodi, da bi se pomnili, kako bodo izpeljali nalogo.

Na sestanku z Verdnikom so bili Ivan Rebernik ter brata Sandi in Rado Kelih z Javornika. Najprej so prešetali javorniške mladince, ki bi jih lahko vključili v delo. Nazadnje so se odločili za Mimico Zupan, Karla Kraguljnika, Vinka Pristova. Mimica Zupan je pozneje predlagala še Staneta Balanča iz Podmežakle. Gesla, izrezana na lepenki, je pripravil Ivan Leban starejši, drugo pa so dobili pri Ivanu Reberniku. Nadaljnji potek akcije je Rado Kelih opisal takole:

»V soboto popoldne ob petih, 19. ju-

lija 1941, smo se ob Savi pod Kočno spet sešli z Matijem Verdnikom. Povedali smo mu, da smo pripravljeni. Še enkrat nam je dal krajša navodila, potem pa smo se razšli.

V akcijo smo se odpravili ob enajstih zvečer. Razdelili smo se v štiri skupine. V prvi skupini sem bil jaz in Pavel Cvetko. Najina naloga je bila pisati parole po hišah in javnih stavbah ob glavni cesti na Javorniku. Karel Kraguljnik in Vinko Pristov sta imela za nalogo izpisati parole na Borovljah, brat Sandi in Mimica Zupan sta šla na Koroško Belo, Rebernikov Ivan in Stane Balanč pa naj bi pisala parole po pločvini in hišah ob glavni cesti od Javornika proti železnici. Ne spominjam se, kaj vse smo pisali, vem pa, da smo pisali »Dol s Hitlerjem«, »Živela Rusija« in »Živela Jugoslavija«.

Gesla smo pisali zelo hitro, zato niso bila najlepše napisana. Marsikje smo kar precej popackali zidove. S Cvetkom sva bila tako drzna, da sva »Dol s Hitlerjem«, napisala celo na našo žandarmerijsko postajo na Javorniku. Spominjam se, da sva po cesti zaslišala znani odmev vojaških korakov. Zaslutila sva, da prihaja nemška vojaška patrulja. Skrila sva se za ograjo, ko pa je šla straža mimo, sva spet pisala. Še pred odhodom v akcijo smo se zmenili, da si bomo doma dobro oprali roke in očistili madeže z obleke in čevljev. Akcijo smo končali okrog polnoči. Z bratom sva se doma več kot uro umivala in čistila. Drugo jutro sva precej pozno vstala. Bila je nedelja in po fantovski na-

vadi smo se vsako nedeljo dopoldne zbrali na kegljišču pri Muleju na Javorniku. Tudi Karel Kraguljnik je bil tam. Iz njega je izstopil civilist, ki je v slabi slovenščini vprašal, če pozna kdo Kraguljnika. Tedaj se nismo poznali jese-niških gestapovcev, kmalu pa smo zvedeli, da je bil to Zwick. Gostilničarka, ki civilista ni poznala, je izza točilne mize zaklicala: »Karel, nekdo te tukaj išče.«

Karel se je približal gostilničarki, gestapovec pa je ukazal, naj sede v avto. Kaj, da so nam tako hitro na sledi? se mi je pobilnilo vprašanje. Razpoloženje na kegljišču je zamrlo in z bratom sva se takoj odpravila domov.

Čez dobro uro se je tudi pred našo hišo ustavil gestapovski avto. Bil sem v sobi, ko sem zaslišal v hodniku: »Kje je Rado?« Urno sem skočil skozi okno in se mimo praznega gestapovskega avtomobila napotil obvestiti Rebernikovega Ivana, da smo izdani. Še oče se je čudil, kje sem, ker me je prej videl doma, ko pa so me gestapovci iskali, me ni bilo nikjer.

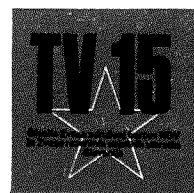
Brata so odpeljali, jaz in Rebernikov Ivan pa sva skupaj zapustila Javornik in daleč proč od poti krenila proti Potokom. Rebernik je namreč vedel za javko na Potokih. Ze naslednjega dne pa mi je oče, ki je bil član komunistične partije, sporočil, naj se takoj vrnem domov, ker bodo sicer še njega zaprli. Vrnil sem se domov, nekaj trenutkov pozneje pa so me že odpeljali v jese-niške zapore, medtem ko je Pavel Cvetko odšel v partizane.

Z bratom sva se v zaporu zaklela, da ne bova priznala in nobenega izdala. Prvo zaslišanje je bilo v pisarni Druschkeja, šefa gestapa. Najprej so zasliševali brata, medtem pa so mene zaprli v kopalnico. Slišal sem krike, vzdihne in udarce. Vedel sem, da ga tepejo. Potem so mene odpeljali na zaslišanje, brata pa zaprli v kopalnico. Ko sva se spogledala, mi je z očmi povedal, da ni priznal. Na zaslišanju sem

ugotovil, da samo sumijo, ne vedo pa, če sem bil ponoči v akciji.

Drugič so naju zasliševali v zaporih pri Kovaču. Druschke je zatrjeval, da je Kraguljnik vse priznal, midva pa sva še naprej tajila. Zato so naju soočili. Kraguljnik je res priznal, da je sodeloval v akciji, ker pa midva nisva bila v njegovi skupini, sva še naprej tajila. Gestapo je vedel zame, za brata Sandija, Kraguljnika, Cvetka in Rebernika, ni pa vedel za Zupanovo in Balanča. Ker sta Cvetko in Rebernik odšla v partizane, smo bili samo mi trije zaprti. Vedel sem, da so Rebernika že prvi dan trikrat iskali na domu, da bi ga aretirali.«

(Se nadaljuje)

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva cesta 28 kot glasilo Zveze združenih borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

Glavni in odgovorni urednik
SILVO TERSEK

Novinarji: NEVA MUŽIČ, ANDREJ SKALERIČ,
MILENA STRAJNAR, POLDE VRBOVEK

Tajnica uredništva: MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Uprava in naročniški oddelk »TV 15«: Miklošičeva cesta 28, pp 598/XI., 61000 Ljubljana; Tekoči račun 50100-678-45195 pri SDK Ljubljana, telefon 320-486

Letna naročnina 140 dinarjev, za inozemstvo 160 dinarjev, posamezna številka v prosti prodaji 3 dinarje

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo »TV 15«, Miklošičeva cesta 28, pp 598, 61001 Ljubljana — Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV 15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk in kličje: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35